

The Project Gutenberg eBook of Korpelan seppä, by Heikki Meriläinen

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Korpelan seppä

Author: Heikki Meriläinen

Release date: August 22, 2005 [EBook #16582]

Most recently updated: December 12, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KORPELAN SEPPÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

KORPELAN SEPPÄ

Kirj.

Heikki Meriläinen

Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, 1909.

I LUKU.

Harmaana, raskaannäköisesti pulppuilevana patsaana nousi kesäillan tyyneen korkeuteen savu Erkkilän karjatarhaan tehdystä suitsusta. Talon lehmät siinä hyvässä sovussa kiertelivät suitsua, mutta Marian lehmää, joka oli muualta ostettu, vihasivat kaikki eikä se uskaltanut tulla lähellekään, vaan täytyi värjötellä ulompana. Toisista lehmistä eronneet hyönteiset keräytyivät hänen ympärilleen, niin että yhtenä pilvenä pörisi ja surisi paarmat, tuppipaarmat, tökkijäiset, karpäset ja monenmoiset hyönteiset. Eikä ne vähääkään hälvenneet, vaikka lehmä hoikalla hännällään myötäensä huiski, kopisteli jalkojaan maahan ja puisteli päätään niin että suuret korvat löpisivät kasvopäihin.

Mutta Maria tuli nyt tarhaan, aholta kerättyjä kannonpalasia kainalossa ja kuiva tuohikäppyrä kädessä. Lehmä kun arvasi Marian nyt olevan suitsuntekohommista, niin se ystävällisesti myristen lähti juoksemaan Marian luokse.

Maria, nähtyään lehmänsä pilvenä häärivän hyönteisparven hätyyttämänä, ryöpsähti maahan polvilleen ja edessään olevan pienen kannon juureen teki tuomistaan kannon palasista ja tuohikäppyrästä tulen ja kattoi sen maasta kynsimillään sammalilla ja turpeilla, joten se rupesi tupruttamaan sakeaa, harmaata savua. Tätä savua nyt Maria esiliinallaan huiskautti vieressään seisovan lehmänsä yli, että siitä hyönteiset eroaisivat, ja silloinpa ne pöristen lähtivätkin korkeuteen ja hävisivät sille tielle, ettei näkynyt eikä kuulunut yhtään.

Nyt lehmä koetti osottaa kiitollisuuttaan Marialle nuoleskelemalla tämän käsiä, kyynäspäitä ja lanteita ja mitä vaan kerkisi. Mariakin kynsien lehmänsä korvallisista ja taputellen sen kasvoja puheli: "Sinä Maatikki, minun oma Maatikkini! sinä olet yhtä orpo ja turvaton kuin minäkin. Sinun täytyy pelätä kaikkia muita ja olla allakynsin kuten minunkin. Ei ole sinullakaan edes sarvia, joilla puolustaisit itseäsi. Ja mitäpä etua olisi sinulle enempi kuin minullekaan itseni puolustuksesta; saisit vaan ylivoiman ärsytetyksi itseäsi vastaan. Niin... Me olemme huonemiehiä, toisten armoilla eläjiä, meidän on aina toteltava. No, no, elä nyt niin kovasti nuole sillä karkealla, suurella kielelläsi, ihan hajalle kaahnutat minun vaatteeni... Voi, voi, kun sinulla nyt on lysti, kun pääsit syöpäläisistä vapaaksi. Oikein silmäsiikin panet melkein umpeen, nuo suuret paksuluomaiset silmäsi, ja nuokin suuret korvasi lupsahtelevat hermotonna siinä minua nuollessasi. Voi, voi, kun sinä kuhnutat niin kovasti! Vaan enhän voi sinua kieltää, kun sinä muuten et voi minulle hyvyyttäsi osottaa."

Nyt kuitenkin suitsun päällä olevat sammalet ja turpeet paloivat tuhaksi ja tuli pääsi vapaasti liekehtimään, joten savu muuttui kuumuutta henkiväksi siniseksi kitkuksi. Nyt Maria kokosi liekehtivät kannon palaset koommaksi, peitti ne uusilla turpeilla ja vielä kerran taputeltuaan Maatikkiä kasvoille lähti taloon, tullakseen sieltä vähän ajan perästä lypsämään.

Mutta nyt kun Maatikin suitsu rupesi tupruttamaan paksua savuaan ja talon lehmien suitsusta oli jo savu väsähtänyt, niin yksi talon lehmistä lähti tulla lurjottamaan Maatikin luokse ja tullessaan jo mulisteli verestäviä silmiään, näyttääkseen Maatikille että suitsu on jätettävä hänelle. Tämän mulistelemisesta ei Maatikki kuitenkaan ollut tietääkseenkään, märehti vaan rauhallisena ja olisi antanut sen tulijan tulla toiselle puolen suitsua. Mutta se tulija tapansa mukaan töyttäsi Maatikkiin käsiksi, osottaen suuret sarvensa Maatikin kylkeä vasten. Maatikki ei nyt väistynyt, pyörähti vaan päin ja rupesi vastustamaan ja vihasta möristen puski vastustajaansa. Vastustaja, kun aina oli nähnyt Maatikin pakenevan, ei kuitenkaan antanut perää, vaan rynnisti yhä vaan uhemmin. Tässä temmellyksessä joutuivat Maatikin etujalat suitsuun. Suuttuneena vastustajalleen ei se tullutkaan tarpeellisessa silmänräpäyksessä hypänneeksi pois, vaan sitten vasta kun tunsu polttavan, sydäntyi enemmän ja teki vielä hurjemman rynnistyksen, millä voittikin vastustajansa. Vihasta älisten meni viimeksimainittu monta kymmentä askelta yhtenä jakkarana ja jalat kyntivät syviä vakoja ahon kamaraan.

Voitettuaan vastustajansa Maatikki tunsu tuskan jaloissaan ja puhalti raskaan henkäyksen, tullen levottomaksi. Sitten rupesi juoksentelemaan ympäri ahoa ja tuskan yltyessä lähti laukkailemaan. Pani kielensäkin pitkälle ja kummallisesti möristen laukkaili, kiihtyen yhä enemmän kun tunsu tuskan jaloissaan suurenevan.

Tämän näkivät talon lapset tullessaan talon lehmien suitsua korjaamaan ja juoksivat Marian huoneeseen. Maria oli juuri lähtemässä lypsämään, kun lapset, pyörein silmin, melkein huutaen, sanoivat: "Meidän Sunteri puski Maatikkiä että se poltti jalkansa ja laukkailee tuolla aholla."

Sen kuultuaan Maria meni kuin ukkosen lyömä. Hehkuvan punakat kasvot menivät melkein mustiksi, lypsinkiulu putosi käsistä ja tuskainen huudahdus kuului: "Herra Jumala sentään!" Tämän sanottuaan lähti ikäänkuin mieletön juoksemaan sinne lehmitarha-aholle ja nähdessään Maatikin kieli pitkällä ja ölisten laukkailevan sinne tänne, huusi: "Maatikki, Maatikki! Minun rakas Maatikkini, mikä sinulle on tullut!"

Tätä ei Maatikki kuitenkaan näyttänyt kuulevan, laukkasi vain kuin järjetön. Mutta viimein hän syöksyi pitkäkseen aholle, missä tuskaisesti öhkien kimputti etujalkojaan, niin että koko ruumis liikkui sen mukaan, ja kielensä työnsi yhä pitemmälle ja väliin mörähteli entistä kamalammasti.

Nyt Maria riensi Maatikin luokse. Mutta nähtyään, että kumpasestakin etujalasta olivat kaviot lähteneet ja että veri roiski kyntyräisistä, löi käsiään toisiinsa ja hampaat kirahtivat yhteen.

Maria tunsu nyt koko ruumiinsa vapisevan niin että luuli luhistuvansa maahan. Pieksi vaan käsiään yhteen kuni mieletön eikä ymmärtänyt mitä tehdä; ei edes voinut mennä puhuttelemaan Maatikkiä, se kun ihan mielettömän näköisenä kiemurteli, pieksäen ja kimpsuttaen jalkojaan, joista veri yhä roiski kauvas ympärille. Maria vänteli ja väliin pieksi käsiään yhteen ja vapisemisen pakosta hoiperteli sinne ja tänne, ja yhteen kiristyneitten hampaitten raosta ikäänkuin väkisten tunkeutui katkeamattomat voivotukset.

Tuokion kuluttua hän kuitenkin melkein itse tajuamattaan lähti juoksemaan peltojen perillä kyntämässä olevan talon isännän luokse, joka nähdessään Marian ihan mielettömän näköisesti juoksevan sinnepäin ja kuultuaan hänen tuskaiset katkeamattomat voivotuksensa seisotti hevosensa ja Marian vielä ollessa kaukana huusi: "Mikä on tullut? Onko joku kaivoon pudonnut? Vai mikä? Onko tuli irti?"

"Maatikilta on kaviot lähteneet", kuului Marian suusta hätäisesti melkein huutavat sanat, jonka sanottua pääsi parahtava itku.

Isäntä painoi auransa syvään, nakkasi suitset aitaan kiinni, jota tehdessään sanoi: "No Jumala nähköön, mikä kumma siltä nyt on kaviot vienyt!" Sen sanottuaan lähti juoksujalassa katsomaan sitä tapausta. Silmät renkaisillaan, että valkeaiset näkyivät ympäri ruskeitten silmäterästen, lähenei hän Maatikia, joka tällä välillä oli noussut ja laukannut toiseen paikkaan ja kaatunut uudestaan samalla tavalla pieksämään itseään.

Maatikin luokse tultuaan isäntä punalti suurta takkutukkaista päätään ja sanoi: "Siitä on lehmä mennyt. Täytyy lopettaa sen tuskat." Sen sanottuaan juoksi suuren kirveensä, jonka hamaralla voimainsa takaa iski Maatikin otsaan, jolloin kaikki jäsenet lavahtivat liikkumattomiksi. Nyt isäntä tempasi tupestaan terävän veitsensä ja kahdella vihlauksella aukasi Maatikin rinnan, josta kohisevana koskena lähti tulemaan mustanruskea veri.

Tämän tehtyään isäntä rupesi kiireimmän kautta toimittamaan Maatikia lihaksi, eikäpä siinä ollutkaan pitkä aika ennenkun Maatikista oli nahka tangolla ja lihat suolassa.

Maria ei tätä voinut nähdä, meni vaan yövuoteelleen ja siinä kiemuroiden ja käsiään väännellen itki ja hoki: "Voi, voi Maatikki parkaa! Voi, voi Maatikki parkaa!"

Hän ei nukkunut koko yönä ja silmät olivat turvoksissa itkusta. Kun muutakaan ei osannut tehdä, niin talon emännän mentyä aamulypsulle meni hän karjatarhaan hyvittelemään lemmiä. Kynsistellessään emännän lypsettävän lehmän korvain tauksia vaikeroi: "Voi, voi että ei ole minulla lehmää! Ei usko kukaan miten katkera on mieleni, kun piti lehmän mennä sitä tietä ja joutua lehmättömäksi ja nähdä se surkeus."

Talon emäntä kun tässä Marian vaikeroimisessa luuli kuulevansa sitä että Maria toivoisi saavansa talosta lehmän, jossa kaupassa korvattaisiin hänen vahinkoaan, niin tekeytyi tavallista kylmemmäksi ja lehmän alta maitokiulun kanssa noustuaan, keikauttaen pitkäkaulaista päätään ja häntäänsä ylpeästi heilauttaen, sanoi: "Oma syysi! Mitä laitoit sille eri suitsua juuri kuin pyydykseksi; olisihan se tullut ilmankin hyvin aikaan. Sen siitä sitten sait. Kiitos keikaus ettei meidän lehmistä sattunut siihen viemään sorkkia. Eikähän tuo ole suon silmään mennyt, syöt suuhusi, niin tiedät saaneesi. Kiitä että sattui miehiä kotiin, jotka korjasivat lihat. Siitä osaat vasta olla viisaampi. Oppia ikä kaikki. Sen minä sanon semmoisesta vahingosta, joka ei ole vahinko, vaan tollistus."

Tähän ei Maria voinut virkkaa sanaakaan, kun kuuli että hän sillä vaan lisäisi emännän sättimishalua. Lähti vaan kävelemään taloon ja kävellessään pyyhki kasvojaan vaaleankirjavaan esiliinaansa ja kiirehti huoneeseensa, ikäänkuin kaikkea pakoon.

Huoneeseen tultuaan istui hän pöytänsä taakse ja painoi otsansa pöydän laidalla oleviin käsiinsä, siinä itkeäkseen niin paljon kuin sydän vaatii ja kyyneliä riittää. Mutta samassa muisti olevansa piakkoin tulemassa äidiksi ja muisti erään kokeneen ihmisen sanoneen, että siinä tilassa ollessa itkeminen vaikuttaa pahaa. Hän hyppäsi sentähden ylös ja puisti päätään. Sitten meni hän pesukaapilleen, pesi kasvonsa ja kätensä ja ne pyyhittyään otti pöytälaatikosta kuvastimen. Katsoen siihen kampsii hän ruskeankellahtavan tukkansa yli otsasta kaatumaan taaksepäin. Tukkansa palmikoituaan hän kuvastimeen katsoen korvallisiltaan yhä kammalla hiljalleen ohjaili sinne irtaalleen jääneitä lyhyitä tukan haimenia niskassa riippuvan vahvan palmikon juurelle ja sovitteli muotoaan niin iloisen näköiseksi kuin mahdollista. Viimein hän pisti kamman ja kuvastimen pöytälaatikkoonsa ja istuutui kankaansa taakse, otti sukkulan käteensä ja asetti jalkansa poikimiin. Mutta kangas tuntui tavattoman raskaalta polkea ja sukkula rupesi tärisemään käsissä eikä osunut kankaan rako, vaikka kolmeen kertaan tarjosi. Nyt Maria laski sukkulan kankaan päälle, vapautti jalkansa poikimia polkemasta ja rupesi katkennutta loimilankaa niisien takana liittämään kiinni, mutta sormet tuntuivat kankeilta ja silmät hämärtyivät väkisten tunkeutuvista kyynelistä. Maria koetti viihdyttää itseään katsomalla talon lasten kiikkumista kun ne iloisina kuni perhoset paisteella kiikkuivat, istuen molemmissa päissä keskeä telineelle asetettua pitkä lankkua. Mutta ei tämäkään tuntunut huvittavan.

Hän meni nyt sänkynsä päälle pitkäkseen ja peitti kasvonsa lakanalla. Mutta jokainen jäsen näkyi tutisevan ja tuokion perästä kuului väräjävät sanat: "Voi että Tapani ei tiedä tuskaani että kiirehtisi kotiin... Voi voi... Eikö hän edes näkisi unta minusta... Kunpa tietäisin missä hän on, niin lähtisin sinne vaikka tielle kaatuaisin. Mutta seitsemässä viikossa on hän voinut kulkeutua alle ilman aidattoman..."

Hyvä Jumalani, jos nyt joutuu vaikea aikani... Jumala yksin tietää kohtaloni."

Mutta ulkona kuului heikko jyrähdys, ja heti sen jälkeen vihhlaseva kirkaisu, joka jatkui sydäntä särkevinä parkumisina.

Nyt Maria ihan kimpoamalla hyppäsi ylös. Päästyään akkunan luokse, näki hän talon neljännellä vuodella olevan Liisin kiemuroivan maassa pitkänään, jalka raskaan kuutta syltä pitkän lankun nenän alla, ja Kalle ja Katri parkuivat hätääntyneinä.

"Hyvä Jumala sentään!" huudahti Maria, syöksyen ulos mennäkseen Liisiä auttamaan. Mutta emäntä oli pirtissä taikinaa alustaessaan kuullut sen hätä-äänien ja juoksi nyt taikinaisine käsineen ulos ja joutui ennen paikalle. Viskattuaan lankun nenän Liisin jalan päältä pois, näki hän jalan olevan säärivarresta poikki. Emäntä tempasi pyörtymäisillään olevan tytön syliinsä. Pienokaisen kasvot olivat vaalenneina kuin haavan lastu ja pää retkahti äidin käsivarrelta riippumaan varatonna. Tämän nähtyään emäntä puristi Liisin rintaansa vasten ja kauhusta ihan mustuneena huusi: "Rakas Jumala! Kuollut Liisi! Liisi kultani, Liisi kultani, Liisi kultani!"

Maria kun näki emännän olevan melkein järjeltään, tarttui häntä olkapäähän ja sanoi: "Ei Liisi ole kuollut, vain pyörtynyt. Laitetaan vain makaamaan ja pannaan kylmä kääre pään ympäri, kyllä hän selviää."

Tätä totteli emäntä ja Marian kanssa kantaa retuuttivat Liisin emännän kamarin sängyn päälle, jossa hän alkoikin virota. Mutta mitä selvemmäksi Liisi virkosi tajulleen, sitä tuskaisemmin rupesi hän kiemuroimaan ja parkumaan, niin että kahden hengen täytyi pidellä, ettei sitä katkennutta jalkaansa remsuttaisi aivan säpäleiksi.

Tuli nyt isäntäkin paikalle ja haki suuren villalankaisen vyönsä, kääri Liisin jalat sillä lujaan kiini ja hampaat yhteen puristettuina, sanaa puhumatta toimittautui Liisiä viemään kaupunkiin saamaan lääkärin apua.

Äiti ei kuitenkaan uskonut Liisiänsä miesten kuljetettavaksi, vaan toimittautui hänkin matkaan. Ja kun venhe oli rannassa lähtöön valmiina, niin emäntä kantaen käsivarsillaan vaatteisiin käärittyä, kipeästi vaikeroivaa Liisiä juosta hynttyytti venheeseen, jossa piitalle istuttuaan polviensa päällä heilutteli ja hyvitteli Liisiä, hokien: "Liisi kultani, Liisi kultaseni! Voi, voi sinua Liisi kultaseni!" Ei kuitenkaan Liisin valitus tauonnut, vaan niin kaukaa kun kolmivuotiaan lapsen ääni voi kuulua, kuului Liisin katkeramielinen valitus Luopajärven selällä etenevästä venheestä, mikä kahdella airoparilla soutaen ja huopariparilla huovaten kiirehti kaupunkia kohti.

Kotiin jäänyt talonväki oli kuni ukkosen lyömä, puhumattomina vaan tölläkehtivät sinne ja tänne. Mariakin tunsu elävänsä kuin unissaan. Ei tuntenut surua eikä iloa. Helteinen taivaskin näytti sulkeutuvan itseensä ja Luopajärven takaa näkyvät vuoretkin näyttivät tahtovan kätkeytyä synkkään yöhön. Ilmassa lentelevät pääskyselkään eivät näyttäneet tietävän mihin mennä, luikoilivat vaan sinne ja tänne.

Maria istui kamarinsa akkunan pielessä ja katseli sen tapahtuman syytä ja näki että jos emäntä ei tänä aamuna karjatarhassa olisi lisännyt hänen suruaan, niin tuota tapausta ei olisi tullut. Hän näki että lapset olivat kiikkulautansa laittaneet kiikkumaan entistään korkeammalle, joten se kiikkuessa oli luistanut päätään myöten, jossa lankun ympärille kätkeytyneen Liisin jalka oli joutunut lankun nenän alle. Ilman emännän lisäämää surua hän olisi ollut kankaansa takana ja nähtyään lapset siinä vaarallisessa kiikkuhommassaan joutunut estämään sitä. Tätä hän siinä akkunansa pielessä istuessaan mietti ja aina väliin tunsu ruumiinsa läpi käyvän sähkövirran tapaisen värityksen, joka samalla sammui tietämättömäksi.

Viimein kuitenkin hän melkein itse ajattelemattaan istui kankaansa taakse ja rupesi kutoa nelistämään entisen tapansa mukaan eikä muistanut väsymystään, vaikka kädet vapisivat. — —

Nyt oli lauantai-ilta. Maria oli kylpemästä tultuaan pukeutunut puhtaisiin pyhäpukineisiinsa ja mitään erityistä ajattelematta istui taas huoneensa akkunan eteen ja katseli kesantopellolla kisailevia lampaankaritsoita, jotka emiensä rauhallisina maassa ja märehtiä vippastessa pukkailivat toisiaan ja väliin aina kapusivat kiviraunioitten korkeimmille huipuille, sieltä alas ja samassa toiselle, ja se kun kyllästyi, niin varsinkin oinaskaritsat rupesivat taas pukkailemaan toisiaan että rusaus kuului huoneeseen aina silloin kun niiden otsat joutuivat vastakkain.

Tätä katsellessa Marian oma yksinäisyys rupesi tuntumaan ihan puristavalta. Tuntui kuin huoneen seinät ympärillä likeneisivät kaikilta puolilta toisiaan, joitten puristavaan rakoon hän tunsu olevansa joutumaisillaan. Täytyi ihan katsoa ympärilleen että onko se totta. Seinät kuitenkin seisovat mykkinä entisellä sijallaan, ainoastaan pieni lyömätön seinäkello yhdellä seinällä kävellä naksutteli tasaisia askeliaan ja oli lopettamassa yhdettätoista tuntia. Sen nähdessään kävi kuuma huumaus Marian läpi ja

kyynelten esiin tullessa tunsin hän povessaan tuttua liikettä ja painoi päänsä pöydän laitaan käsiään vasten ja huokasi. "Voi, voi että ei tänäkään iltana tule Tapani. Ehkä jo ennen tulevaa lauvantaita tapaa minut vaikea aika, niin mikä on kohtaloni silloin! Eloko, kuoloko? Jumala sen tietää."

Samassa rupesi ovesta kuulumaan hiljaista koputusta. Silloin Marian sydän hytkähti ja ihan leimahtamalla hän kiirehti ovelle, jota auastessa häneltä pääsi iloinen huudahdus: "No Tapani! Siinä hyvä missä hyvää mainitaan; olin juuri ihan odottamassa."

"Niinhän sitä sanotaan että siinä paha missä pahaa mainitaan", sanoi Tapani ja iloisesti hymyillen työntyi sisään, missä heitettyään takkinsa ja hattunsa naulaan, kierti kätensä Marian ympäri ja veti mukanaan sängyn laidalle istumaan.

"En voinut sanoa paha sinua nähdessäni, olit niin hyvä kun tulit. En tietäisikään minkä makuista ikävä on, jos en olisi elänyt viimeisiä päiviä", kuuluivat Marian iloiset, mutta valituksen sekaiset sanat.

"Mutta todellakin, olethan ihan itkenyt, kun silmäsi on aivan turvoksissa."

"En minä ole ikävää sanottavasti itkenyt, muuta minulle on tapahtunut."

Tämän kuultuaan Tapani kalpeni ja näkyi etsivän sanaa ennenkun kysyi: "Mikä sinulle sitten on tapahtunut?" ja ääni värisi tätä sanoessa.

"Minulla ei ole enää lehmää", sanoi Maria vapisevalla äänellä ja kierti kätensä lujempaan Tapanin kaulaan.

Sen kuullessa Tapanin silmät leimahtivat iloisiksi kun kuuli että puhe ei ole pahemmasta kuin lehmän vahingosta, ja rauhallisesti kysyi: "Mikä sinulta lehmän vei?"

"Talon lehmän kanssa puskiessaan poltti suitsussa jalkansa niin pahoin että täytyi lopettaa."

"No sitäkö sinä sitten rupeat itkemään silmäsi puhki. Lapsethan semmoisia itkevät."

"Se raukka kärsi niin hirmuisia tuskia ennenkuin isäntä joutui lopettamaan, että tuskin voinen koskaan unohtaa sitä kamalaa näkyä, kun se tuskissaan pieksäytyi maassa makkarana tuossa aholla ja veri roiski jaloista, joista tuskissaan laukkaillessa tuossa louhikolla olivat kaviot lähteneet."

"No mutta mitäs vahingolle tekee. Ja katsohan tänne, eikö täällä ole toinen lehmä", sanoi Tapani, povitaskustaan vetäessään paperiin käärittyä paksua rahavihkoa.

"Eipä se ole lehmänä. Enkä usko että Maatikin laista saisin enää koskaan, se oli niin hyvä. Voi, voi, kun se oli soma. En unohda sitä hetkeä ihan sen tapauksen edellä, kun se nuoli minua ja koetti minulle olla parempi kuin osasikaan. Voi, voi sentään, miten se oli soma!"

"No ei se Maatikki kuitenkaan ollut ainoa hyvä ja soma auringon alla", sanoi Tapani iloisesti hymyillen ja taputti Mariaa kasvoille.

"Minkäs minä sille teen kun muuten en voi uskoa."

"Voi, voi, minkälainen lapsi sinä todellakin olet, kun et voi uskoa auringon alla löytyvän kuin yhden ainoan hyvän ja soman lehmän", sanoi Tapani leikillisesti ja kallisti Marian rintaansa vasten. Siinä hän taputteli Marian kasvoja ja kysyi: "Johan nyt voit unohtaa surusi lehmän vahingosta?"

"En tiedä sitä. Nyt vaan iloitsen siitä kun sinä tulit minua näkemään. Ja iloitsisin vielä enemmän, jos lupaisit minulle tehdä pikkuisen oman mökin tuonne järven rannalle. Siellä ei minulla tulisi koskaan niin ikävä sinua odottaissa kuin näinä päivinä."

"En lupaa sinulle tehdä mökkiä, vaan ostan talon ja laitan sinut talon emännäksi, ihan tulen palavaksi emännäksi", sanoi Tapani iloisesti.

"Ethän todellakaan, Tapani, pidä leikkini; et usko miten tuskallista on olla ylpeitten ihmisten huonemiehenä."

"Siitä on leikki kaukana. Jos vaan tahdot, niin ennen huomeniltaa saat tässä huoneessa olla kotonasi. Isäntä on monestikin puhunut että hän velkoja vähentääkseen möisi tästä puolen ja kauppaan pääsemme ottamalla isännän velkoja niskaamme. Siis sana rahaksi, viimeinen velaksi."

"No aivanko totta!" huudahti Maria iloisesti.

"Se on totta kuin vettä. Jos sinulla vaan tekee mieli talon emännäksi, niin se virka on tarjonasi aivan huomisesta päivästä."

"Totta tosiaan rupean iloitsemaan, jos saan toivoa lähestyvän vaikean aikani saavani viettä omassa katoksessani. Voithan arvata miten vaikea olisi minun pahana päivänäni turvautua vanhusteni turviin, kun ne niin katkerasti kieltivät ja estivät minua sinun matkaasi lähtemästä ja parjasivat sinuakin."

"Sitä et saa tehdä. Et kahden kaulasi edestä! Usko se", sanoi Tapani päätään punaltaen.

"Siihen olisi ollut pakko, jos et olisi tullut kotiin, ja sehän pelko juuri lisäsi suruani, kun kuitenkin tämän talon ylpeään emäntään en olisi voinut turvautua. Verihän se kuitenkin on vettä sakeampi, sanotaan."

"Voi, voi, kultanen Mariani... Kyllä nyt tiedän syyt minkätähden silmäsi ovat turvoksissa." Sen sanottuaan Tapani otti Marian syliinsä polviensa päälle ja puristaen rintaansa vasten piteli kuin pientä lasta.

Maria oli nyt ilosta niin täysi ettei voinut puhua mitään, koetti vaan pysyä mykkänä siinä Tapanin sylissä ja puristi vaan hänkin käsillään itseään Tapanin rintaa vasten. Tuntui siltä että ne vastakkain sykkivät rinnat parhaiten kykenevät toisilleen tulkitsemaan tunteensa.

II LUKU.

Seuraavana päivänä rupesikin Tapani isännän kanssa tuumimaan kaupasta. Isännästä ja emännästäkin oli tämä mieluista senkin tähden kun Liisi piti kymmeneksi viikoksi jättää kaupunkiin jalkansa parannukselle, johon tarvittiin rahaa, eikä ollut tietoa mistä saataisiin muuten kuin olisi pitänyt ruveta lehmiä myömään. Aivan iloisina leimusivat nyt talon emännän joukeat, tummaveriset kasvot Marian kamarissa istuessaan ja kaupantekokahvia juodessaan, kun Tapani pieninä paperirahoina luki isännän eteen viisisataa markkaa. Lauhkeasti hymyillen emäntä työnti kätensä Marian käteen ja sanoi: "Nyt me olemme talon emäntiä. Sinä et saa enää minua teititellä, vaan sinun täytyy minua sanoa sinuksi; minä olen Santra." Mieluisesti hymyillen Mariakin puristi Santran kättä, sanoen: "No minä olen sitten Maria."

Nyt Santra istui Marian viereen ja vieläkin enemmän näyttääkseen yhdenvertaisuuttaan rupesi kertomaan niiden Marialle maan kaupassa tulleiden kahden lehmän tapoja ja sukuperää, miten Helakukka on sitä maan mainiota Ilkan hovin rotua, joita nyt juuri etsimällä etsitään siitoseläimiksi ja miten he juuri karjan aluksi tahtoivat antaa parasta mitä heillä oli. Kertoi vielä miten sekin toinen lehmä, Hopitenka on isuksen puolelta sen mainion Kaikkolan siitossönnin alaa, joka kaksivuotisena vasikkana maksoi neljäntäsataa markkaa, silloin kun se Littoisten hovista tuotiin Kaikkolaan.

Maria tunsu Santran puheen vaan tavalliseksi markkinapuheeksi eikä siitä välittänyt lainkaan. Elämänhalulla täytettynä vaan istui siinä Santran luona ainoastaan sentähden ettei viitsinyt näyttää Santralle epäkohteliaisuuttaan lähtemällä siitä pois, ja muutenkin tuntui somalta ja mukavalta istua omassa katoksessa, jossa yhdessä käden käänteessä oli kaikki mikä näkyi, yksin harmaat seinän saumatkin muuttuneet puhumaan kodin lämmintä kieltä, kun ne aina tähän asti olivat pysyneet kylminä ja selkänsä kääntäneinä hänen tunteilleen.

Kun nyt Maria ikäänkuin lumoutuneena istui siinä melkein äänetönnä, niin Santrakin lopetti puheensa ja toivottaen onnea lähti omalle puolelleen ja ovessa mennessään päätään nyökyttäen sanoi: "Muistahan nyt käydä meidänkin puolella."

"Kylläpähän, kylläpähän sitä tästä tilaa", sanoi Maria hymyillen, ja korvat jäivät kuulemaan kun Santra juosten mennä jytyytti yli kartanon omalle puolelleen.

Isäntäkin poistui emännän jälkeen, joten Tapani ja Maria jäivät kahdelleen sinne kamariin. Tapani kiepsahti Marian eteen ja kahden puolen taputellen Marian kasvoja iloisesti sanoi: "No nythän minä jo täytin lupaukseni. Nythän sinä et ole enää vuokralaismuija, kuten kaupungissa näet sanotaan, vaan möllötät ison talon emäntänä."

"Mutta kunpa lupaisit vielä ettet koskaan lähtisi mihinkään kotoa, vaan asettuisit tekemään työtä tässä kotona. Sitten vasta hyvä olisi. Eikös niin, Tapani?"

"Ei, ei! Ei pala kauan tuli tässä talossamme, jos minä jään kotiin", sanoi Tapani päätään punaltaen ja sanoissa kuului lujuus.

"Leikilläni toki sanoinkin. Mutta yhtä minä sinulta vaadin, että opettelet kirjottamaan, jotta voit ilmottaa missä kulloinkin olet ja miten voit. Nämä viimeiset seitsemän viikkoa eivät olisi olleet

puolenkaan pituiset jos olisit voinut minulle ilmoittaa olostasi ja terveydestäsi."

"Olisin jo aikoja ennen sen tehnyt, mutta uskon sen sananlaskun että vanhasta ei tule pappia, eikä tuohesta lakkia. Ja kuka Jumalan luoma sen mahdin minulle antaisi että alkuun pääsisin ja mistä se aika minulle tulisi että lähteä oppiin. Ja nähtävä se olisikin, kun minä poikanulikkain kanssa koulupenkissä aakkosia piirtelisin. Tulisithan sinäkin katsomaan kun minä koulupenkillä könöttäisin kynä kädessä, tolkussa kuni porsaas keritsijä."

"No elähän tee pilaa hyvästä asiasta. Sinä voit opetella ihan itse. Meillä oli kerran renki, joka minulle kirjotti aa-pee-kirjaimet, ja tässä tuonoin löytönäni löysin sen paperin vanhan käsityökopperoni pohjalta erään pienen laulukirjani sisästä, johon olin sen pienenä tyttönä pannut. Annas kun minä näytän sitä."

Sen sanottuaan Maria liemahti ylös ja kankaansa takaa konttikirjaisesta, päreistä tehdystä vakastaan kaivoi esille pienen kirjan, jonka välistä otti kortin kokoisille laskuille taitellun, harmaaksi tummuneen paperin ja hellävaraisesti purki sen laskuista, ettei mutkista murtuisi. Sitten hän sitä paperia kaksin käsin pidellen meni Tapanin viereen ja hymyillen sanoi: "Tässähän se on se koulupöytä, jonka takana voit könöttää kenenkään näkemättä, minä koulumestarina."

"Sinä koulumestarina! Miten sokea sokeata taluttaa?"

"En ole niin sokea kuin luulet. Kyllä sinua kykenen opettamaan, ja sehän onkin pääasia. Eikös niin?"

"Niin, niin. Mutta mitenpä sinä opetat, joka et itse osaa?"

"Hm, mistäs sinä minun osaamiseni tiedät! Kenellepä olisin mahtiani näyttänyt, kun sinä et ole osannut lukea?"

Tapani otti nyt sen paperin kahteen käteensä ja alkoi katsella sitä että silmät menivät soikeiksi. Kauan aikaa sitä Tapani katseli silmät rävähtämättä ja huulet liukkuivat. Mutta nyt hän punalti päättään ja sanoi: "Tästä ei tule hullua viisaammaksi. Kyllä karjalaispojan sana käypi toteen, että: ennen nurmie kyntäis ennenkuin lukis."

"No mutta etkö todellakaan usko, että voisit oppia kynällä piirtämään nämä kirjaimet?"

"Tokihan minä nyt sen opin jos en vähemmässä niin ainakin puuronkeitto-ajassa. Mutta eihän tässäkään paperissa siltä ole varsinaisesti mitään, vaikka tässä ovat nämä kirjaimet."

"Mutta siinähän ovat juuri ne kirjaimet mitä sanoihin tarvitaan. Ja kun sinä opit ne kirjaimet tekemään, niin niistä voit luoda sanoja niin paljon kuin ikänä tarvitset ja niin paljon kuin ajatus kehiä luopi."

"Todellakin... Mutta miksi et tätä ole jo ennen ottanut puheeksi?"

"Sentähden että olen sen pitänyt tarpeettomana ja olisin aina tullut pitämään tarpeettomana, jos nämä viimeiset seitsemän viikkoa eivät olisi olleet niin ijankaikkisuuden pituiset. Mutta elämä on oppia kaikki. Vastaiset viikkomme voimme saada lyhennetyiksi siten että opettelemme kirjottamaan."

"No tokihan me nyt sen teemme että opettelemme joitakin koukeroita tekemään siksi että itse tunnemme. Suuren mieron kanssa meillä ei ole asioitakaan."

Kun Maria näissä Tapanin viimeisissä sanoissa kuuli olevan varman päätöksen että Tapani rupeaa opettelemaan kirjottamaan, niin lähti ulos ja kävi Kerälän Santerilta hakemassa arkin paperia ja lyijykynän palasen. Suoraltaan retalehtava paperi kädessään ja toisessa kolmisen tuuman pituinen, musta lyijykynän palanen tuli hän nyt loistavin ja matkan kulkemisesta hieman tulehtunein kasvoin kamariin, ja ojentaessaan paperia ja kynää Tapanin eteen pöydälle, sanoi: "Nyt se alkaa, sano valokuvan ottaja. Alappashan tehdä jytältää kirjaimia, tässä on työmaa auki."

Tapani istui nyt pöydän ääreen kuten ainakin työhön ja alkoi sommitella näppiinsä sitä lyijykynän palasta, mutta ei se ruvennut pysymään oikeassa asennossa, vaikka Maria sitä kolmeen kertaan asetti. Viimein kuitenkin Tapani rupesi puristamaan ihan hammasta purren ja alkoi piirtää A:ta. Mutta kynän puristuksen takia vapisi käsi että tuskin kynän kärki asettui paperille ensinkään. Jännitti hän sen kuitenkin siihen ja pitkän tuokion perästä sanoi: "No tuli se yksi, mutta nuo sakarat tulivat räntsöttämään kuin sammakon takaset."

"No, ei se ole muillakaan ollut ensimmäinen aa höylällä höylätty. Teehän toinen, niin siitä tulee jo parempi. Tästä mallistahan sinä näet, missä suhteessa se on korjattava."

Taas rupesi Tapani A:ta tehdä jytältämään että paperi rikkautui kynän jälellä, mutta tuokion perästä punalti päättään ja taas virkkoi: "Mutta siitähän tuli vieläkin huonompi. Tuli pitkä kuin Nahkalan kissa."

"No, kyllä sen sivut kestävät, vaikka olisivat vieläkin pitemmät. Teehän vielä", kehotti Maria tosissaan, vaikka sydämessään nauroi, kun näki Tapanin olevan niin tolkussa.

Nyt Tapani jämiysi oikein uhasta. Painoi rintansa pöydän laitaan, kierti kynällään sen malli-A:n, siten nähdäkseen miten siinä pitää kynän kulkea tullakseen noin soma, ja sitten jännitti jokahisen jäsenensä, että paitsi kynä-kättä oli koko olento jäykkänä kuin aitaa vasten kallelleen väännetty tervasjuurikka. Nyt hän silmät rävähtämättä piirti A:ta niin sydämen pohjasta että kieli työntyi hampaitten välistä ulos sitä myöten kuin kynän jälki jatkui paperilla.

Tämän nähdessään Marialta purskahti väkisten ponnahtava nauru, niin että täytyi mennä sängyn päälle pitkänään nauramaan.

Siitä huolimatta Tapani kuitenkin piirti A:nsa loppuun. Mutta sen tehtyään nujautti hartioitaan ja ihmeissään sanoi: "No, todellakin. Onko tämä nyt sitten näin vaikeaa, että viitsii yksi A syntyessään noin paljon juonitella, vaikka häntä miehinen mies tekee ihan hiki päässä... Minä kun lähdän kirvestä tekemään, niin se syntyy kuin loitsimalla, niin annas tuo yksi A:n ilvattu tuommoisen työn osottaa eikä sittenkään ota sukeutuakseen."

"No mutta sanoithan sinä ensimmäisen kirveen teoksesikin pajan loukkoon joutuneen, vaikka olit tynnyrin hiiliä polttanut. Kunhan teet niin monta A:ta kuin kirvestä olet tehnyt, niin kyllä se sitten tulee yhtä hyvä kuin kirveskin nyt."

Näissä Marian sanoissa kuului salaista arkuutta, josko Tapani kuitenkin kyllästyisi ja lopettaisi siihen, joten sitä sitten ei saisi koskaan alkamaan. Tämän arkuuden huomasi Tapanikin ja nujautti voimakkaita hartioitaan ja sanoi: "Sen minäkin sanon, että jos teen yhtä monta A:ta kun olen tehnyt kirvestä, niin uskon että ei enää A kaipaa kätilöä syntyessään. Mutta alkuhan se on aina hankala, sanoi entinen juurivakan tekijä."

Sen sanottuaan Tapani painui taas pöydän laitaa vasten ryntäilleen piirtämään A:ta ja kielen kärki taas ilmestyi hampaitten välistä näkyviin.

Nyt Maria ei viitsinyt enää nauraa, tuntui pahalta äskeinenkin naurunsa; pelkäsi sillä pahottaneensa Tapanin mieltä, mutta ei osannut sitä kuitenkaan anteeksi pyytää, jäi vaan ajattelemaan Tapanin uhraavaisuutta, kun se hänen tähtensä voi antautua noin lapselliseen ponnistukseen.

Kauvan aikaa olivat nyt kumpikin toisilleen virkkamatta. Mutta viimein Maria hiipi Tapanin olan yli katsomaan ja varsin miellyttääkseen Tapania iloisesti huudahti: "No johan ne rupesivat paranemaan. Ei muuta kuin alku on matkassa. Hiljaa se härkäkin kyntää."

"Kyllä tästä kalu tulee kunhan verrytellään, sanoi taulan tekijä", virkkoi Tapani hymyillen ja piirti vaan A:ta että posket pullistuivat jännityksen painosta ja otsassa oli ihan kikaraisillaan pieniä hikihelmiä.

Maria rupesi nyt pelkäämään että taitaa Tapanille ruveta ponnistus menemään yli voimien. Hän laski sentähden kätensä Tapanin olkapäälle ja kehotti:

"Mutta jospa rupeisit nyt tekemään niitä pieniä kirjaimia mitä siinä mallin alimaisessa osassa on. Ne ovat saman nimisiä kuin siinäkin ylä-osassa. Niiden nimet saat kiinni kun muistat Aapisen tapulan. Muistathan sen?"

"No, jo toki. Kyllä tuota penikkana sai siksi monta kertaa juntata päähänsä, ja jos huomenna et sattunut muistamaan, niin tuli korvalle läimäys, että kotvasen pyöri maailma mustana silmissä ja korvat maukuivat, että luuli hautauskellojen soitannan kuuluvan. Luulisi niitten toki yhden miehen ijän pysyvän kallossa."

Sen sanottuaan rupesi Tapani tekemään pieniä kirjaimia. Mutta mitä kummia! Kynästä ei lähtenytäkään mitään. Tapanin silmät menivät tavattoman pyöreiksi ja melkein hätäisesti huudahti hän: "Loppuiko tästä aine?"

Maria naurahti ja suu aukesi sanomaan: "Voi kun sinä olet lapsellinen!" mutta tapasi huuliltaan kiinni sen sanan ja muutti sanaksi: "Ei siitä ole aine loppunut, vaan sydän on kulunut puun tasaan. Katsohan kun minä vuolen, niin saat nähdä että lähtee."

Marialta saatuaan kynän Tapani katseli sen ihmeellisyyttä, kun siinä on puun sisässä se aine, joka paperille jälen tekee. Mutta hetkisen sitä katseltuaan jämistäytyi taas entiseen asemaansa ja suusta kuului hiljakseen: "aa", ja tuokion perästä: "pee" ja taasen tuokion perästä: "see". Nyt pysähtyi muistelemaan aapisen tapulata, — vaan kohta kuului: "tee".

Tuosta d:stä tuli kaikkein luonnollisin ikäänkuin vahingon kaupassa. Sen nähdessään Maria ihastuneena sanoi: "Mutta niitähän lähti tulemaan kuin turkin hihasta! Nyt näkyy olevan pahin salmi soudettu."

"Kyllähän näitä penikoita näkyisi rupeavan tulemaan, kun vaan nuo emakot opittaisiin tekemään", sanoi Tapani e:tä piirtäessään, ja kieli jäi hammasten väliin lipottamaan.

"No, mutta sitähän paremman puutteessa voi kirjottaa sanoja vaikka kilometriä pitkältä ilman yhdekkään alkukirjaimetta. Katsohan esimerkiksi tässä testamentissa. Alkukirjaimia on ainoastaan lauseen alussa ja nimisanan alussa, joten koko tällä aukeamalla ei ole kovin monta kymmentä alkukirjainta."

Silmät renkaisillaan katseli Tapani Marian kädessä auki olevaa uutta testamenttia, mutta ei näkynyt pääsevän järkeensä.

Nyt Maria Tapanin olan yli kurotti sormensa Tapanin eteen paperille ja, ikäänkuin hellävaraisesti jääden syliksi Tapanin kaulaan, sanoi: "Piirrääpäs tuohon tuo tee. Piirrähän sen viereen yy — tee nyt kaksi teetä — — no, tee nyt öö. — Heitähän nyt tuon verran väliä ja tee taas tee — tee nyt uu, tuosta mallikirjasta katso. — No, tee nyt ällä, tuo naisen sauva. No, tee nyt ii. — — Jätä nyt taas tuon verran väliä ja tee koo. — No, tee nyt yy — etsihän tuolta mallikirjasta. Tee nyt ällä, tuo sama naisen sauva. Tee ää — no, tee nyt ässä. — — Tee nyt taas tee, tuo tienviitta. No, tee nyt ää."

Nyt Maria taputti Tapania kasvoille ja sanoi: "No, sanoppa, mitä siihen paperille nyt tuli?"

"Enintään hui hai."

"Elähän, mies! Siinä on kokonainen lause. Siinä on: 'Tyttö tuli kylästä'."

Nyt Tapani rupesi tolkussa ottamaan selvää että todellako sen kokonaisen lauseen saa niin vähällä vaivalla, ja hetken perästä iloisesti huudahti: "No pahas! Nyt ollaan jo veräjällä. Tässähän ei ole muuta kuin tavata jammistaa sanaa sitä myöten kuin sanaa kirjottaa, niin siinähän se selviää mikä kirjain minkin perään on kirjoitettava."

"Siinähän se, hyvä Tapani, on koko mahti. Ja sinä kun olet niin selvä lukemaan, niin se rupeaa menemään ihan vettä valaen, kun kirjaimien teon saat vaan opituksi", sanoi Maria ja puristi Tapania kaulasta, siten antaakseen tietää mielihyvänsä siitä että Tapani oli ruvennut kirjoitusta opettelemaan.

Maria lähti nyt ulkokausteelle toimittelemaan ulkotehtäviään. Keveästi hän nyt hulmakehti asiasta toiseen, ikäänkuin olisi unohtanut raskautensa, ja hyräili erään uskonnollisen laulukirjan lauluja, kun ei ilonsa tähden voinut aivankaan vaiti olla eikä viitsinyt nuoruutensa ajan lauluja laulaa. Viivytyään siellä ulkona parisen tuntia palasi hän kamariin ja yli Tapanin olan katsottuaan huudahti: "No, sitähän tulee kuin köyttä, johan siinä on kolme ihan kokonaista lausetta: 'Isä kyntää kaivopeltoa. Äiti pesee rannasa vaatteita. Kerttu ajaa lehmiä metsään'. Ainoastaan yhtä kirjainta puuttuu. Tuossa pitää olla kaksi ässää. Tuommoisenaan tuo sana kuuluu 'rannasa', vaikka sen pitää kuulua 'rannassa', siis tuosta puuttuu toinen ässä."

"Kyllähän sitä muuten alkaisi tulla, mutta niinhän tuo tulee mutkaista juuri kuin sika juoksisi riihitietä ja juostessaan vintturoisi sinne ja tänne."

"Hm, se vika on heti korjattu. Tässähän on valmis tie käveltävänä. Katsohan näitä paperissa himmeästi näkyviä viivoja. Tämän viivan selkään istutetaan kaikki kirjaimet juuri kuin varikset aidan selkään, ainoastaan g:n, y:n ja j:n hännät vetästyään viivan alapuolelle ikäänkuin tasapainoksi muille kirjaimille, etteivät siitä viivan päältä tuuskahteleisi siimalleen kuni variksen poikaset aidan selästä."

Sen sanottuaan Maria otti Tapanilta kynän, istui Tapanin viereen tuolin nurkalle ja sanoi: "Tässä se juuri tulee näkyviin alkukirjainten puute. Se kirjoitus ilman alkukirjaimia lauseitten alussa tulee tuommoista köyden näköistä, vaikkapa sanat ovatkin täydet. Katsohan, miten toisen näköiseksi muuttuu tämä sinun mutkainen kirjoituksesi, kun lauseitten alkuun tehdään alkukirjaimet, vaikka niitä tulee vain kolme... Katsohan nyt!"

"No, onhan tuo niinkuin sillä olisi siivet ja sarvet. Mutta niinhän nuo ovat kuin tylsällä aseella tehtyjä sinunkin kirjaimesi", sanoi Tapani ajattelemta ja kierti kätensä Marian kaulaan.

"Elähän sentään jaloin hyppää Jumalan viljaan. Olen ollut yli kymmenen vuotta ottamatta kynää käteeni, eipä siis kumma jos ne nyt tulisivatkin hieman hiilikoukulla tehdyn näköisiä. Vaan katsohan, kun minä haen nutunkaavani, joissa näkyy vielä sen aikuisia kirjoituksiani, niin saat nähdä että niissä kirjaimissa ei ole teon vikoja."

Sen sanottuaan Maria kiirehti huoneensa laipiolle ja kauan aikaa siellä rumuttuaan palasi mustan

tymperäksi tummunut paperikäärö kädessään ja levitti sen Tapanin eteen pöydälle.

Tapani nyt katseli silmät rävähtämättä niitä kirjoituksia ja huulet itsekseen liikkuivat. Viimein hän puistalti päätään ja vakavalla tavalla sanoi: "Jos se on hyvää, niin se on niin hyvää, että minä en tunne kolmeakaan kirjainta."

"Hm, sitä en minä kummastele", sanoi Maria hymyillen ja istui Tapanin viereen tuolin nurkalle. "Käsiala on kaikilla ihmisillä siksi omalaisena, että ensinnä nähdessään ennen näkemätöntä käsialaa joutuu hieman ymmälle. Mutta alahan tuosta laulaa: 'Minä seisoin korkealla vuorella — '. Onko se laulu sinulle tuttu?"

"Ei", kuului Tapanin vakava sana ja hieman nujautti päätään.

"No, alappas tuosta Torvelan Liisan laulua. Sehän on tuttu."

"Sitähän tuota lonkuteltiin ennen, mutta en enää tuskin muistaisi montakaan värsyä."

"Mitäs värsyjä muistat?"

Nyt näkyi Tapani huomaavan tutun värsyn, suu vetäytyi hymyyn ja sormellaan viilettäen rupesi hän kovalla äänellä nuotilleen laulamaan:

Kuka sitä saattaa sanoa
että Torvelan Liisa on hullu?
Punasella reslalla, valkealla tammalla
Kajaanin linnaan tullu.

Kajaanin linnan edessä
on veden harmaja kivi;
siihenpä on kirjoitettu
Torvelan Liisan nimi.

"Osaatpahan sinä lukea minun kirjoitustani", keskeytti Maria melkein huudahtaen.

"No, kun kerran matkaan pääsee, niin sittenhän sitä näkyy menevän niinkuin viittatietä... Mutta totta tosiaan, kun sinä et ole tästä kirjoitustaidostasi ennen virkkanut. Olisitpas silloin kun oltiin nuoria ja toisistamme kaukana opettanut minua tämän verran kuin tänä aamuna, niin olisit kerinnyt saada monta kirjettä ja tietysti minä olisin myöskin saanut. Eihän yhdeltä puolen päiväkään paista."

"Silloinko kun olimme nuoria ja kaukana toisistamme? Silloin olin puoleton sinulle esittämään, kun et sitä pyytänyt."

"Pyytänyt! Miten sitä osaa pyytää, jota ei tiedä olemassa olevan. Vaan olisitpas antanut pienenkään viittauksen sinnerpäin, niin olisit nähnyt että vähästä terve ymmärtää... Mutta se aikahan on mennyt. On sama kun kaipaisimme kolmannen vuotista lunta."

"Niinpä kylläkin. Ja onhan totta että parempi myöhään kuin ei koskaan. Tallessa on taito taiturilla. Nytpä löytyi edestä, että sain ohjata sinua, joka kuitenkin olisit niin ylpeä, ettet viitsisi kenenkään muitten oppiin antautua."

"Sehän nyt on toki totta, että enhän minä tämän ikäisenä isäksi tulevana miehenä olisi viitsinyt ajatellakaan muitten oppiin antautumista. Mutta sitähän sanonkin että kun et ennen tätä oppiasi minulle ilmottanut."

"En ole uskonut että sinä antautuisit todellakin niin täytenä miehenä näin lapsellisiin hommiin."

"No, sinun tähtesi, Mariani."

Tässä Tapanin viimeisessä sanassa kuului omituinen lämpö, että Maria ei kyennyt enää jatkamaan, vaan nojasi itsensä Tapanin syliin ja käsillään puristi Tapanin rintaa omaa rintaansa vasten.

Äänetönnä istui Tapanikin. Mutta pitkän tuokion perästä taputti Mariaa kasvoihin ja hymyillen sanoi: "Katsoppas, mihin tuo aurinko jo on kiertänyt."

"Hm, eihän se ole kauvempana kuin eilenkään näillä päivin", murahti Maria eikä kääntänyt päätäänkään näkemään sitä seinän vierellä lojottavaa länneltä päin tullutta, keltasen vaaleaa akkunan kuvaa. Piteli vaan itseään Tapanin sylissä, missä Tapanin sydän niin somasti sykki hänen kasvopäähänsä.

Siinä hän ei kuitenkaan kauan viipynyt, vaan kohousi ylös ja tukkaansa kaksin käsin työntäessään

takaraivolleen sanoi: "No, todellakin se on päivä kulta siivin lentänyt, kun kello käypi viittä eikä ole puolipäivällisestääkään muistettu puhua mitään. Ai ai sentään! Kohta tulevat lehmät ja pitää joutua niille suitsua valmistamaan!"

Sen sanottuaan kiirehti ruokakoppaansa kamarin oven takana ja toi sieltä päivällisruoat pöydälle, johon toisiaan vastapäätä istuivat syömään. Mutta samassa Marian kasvot kävivät totisiksi ja hieman arkoja väreitä liikkui kasvoilla. Tuokion perästä hän tyynesti kysyi: "Mihin sinä nyt lähdet?"

"En minä nyt mene kauas. Tässä Kokkolassa, Kekkolassa, Riihelässä, Rimpilässä ja Huhtaniemelläkin on töitä, joihin olen lupautunut. Niin näissä lähiseuduissa rupean takoa kolkuttelemaan, että pääsen sinua näkemään pahana päivänä. Sitten kun sinä tulet jalalta pois, niin kahmerehdan tässä kotona. Silloin en heitä sinua päiväksiäkään näkemättä. Eikös se ole oikea suunnitelma?"

"On", sanoi Maria ja hymyili.

Nyt rupesivat kuulumaan lehmien kellot. Maria hyppäsi pala suussa pöydästä ja huudahti: "Nyt tulevat lehmät! Oi oi, että minullakin on lehmä ja vieläpä kaksi."

Sen sanottuaan tempasi pöydältä leipäkannikan mukaansa, syöttääkseen Helakukalle ja Hopitengalle, ja kiirehti karjatarhaan suitsun laitantaan.

Sinne tuli Tapanikin näkemään ja kuulemaan tarkemmin miten se Maatikin kohtalo johtui.

Maria oli saanut suitsun parhaalleen tupruamaan. Lehmät keräytyivät sitä niin likelle kuin mahdollista ja jos ilman henki sattui heilauttamaan savua johonkin päin kaatumaan, niin lehmät kilvan kiirehtivät savun alle. Nyt Maria teki toisen suitsun vähän loitommaksi ja leipäsuupaloilla viekotellen sai sinne tulleeeksi Helakukan ja Hopitengan, jossa sitten niitä hyvitetellen syötti sen leipäkannikan. Sitten lähti hän juoksemaan lypsyastiat kotoa, jona aikana Tapani jäi puhuttelemaan lehmiä. Nyt Tapani taittoi kahdeksi Marialta saamansa viimeisen leipäpalasen ja antoi molemmille lehmille ja alkoi kynsöstellä niiden korvain juuria, puhutellen: "Voi, voi sinä Helakukka, kun sinulla on kaunis, sievä pää. Niin suuret, lauhkeat silmät, ja sarvet niin sievät ja somat. Ja etpä sinäkään Hopitenka ole aivan ruma, vaikka onkin pääsi vähän suurempi ja nuokaan sarvesi eivät ole aivan niinkuin yhtä paria; mutta kyllä sinä siltä olet hyvä, ethän sinä sarvistasi lypsäkkään ja itsehän sinä ne kannat. Viime talvena teillä on ollut nälkä niin pahantapainen, että nahkanne sisästä on varastanut lihan pois, vaan kyllä sen tuleva talvi tuopi lisästen kanssa takaisin. Kukkurina se hyvä mies velkansa maksaa. Mutta kyllä todella ihan lapiolla saapi losahutella lihaa lanteillenne, ennenkun pääsette lehmän näköisiksi. Voi, voi, kun kylkiluutkin ronottavat kuni tuuliajon venheen kaaret ja pistelevät luut tuntuvat selissäanne noitten soman kirjavain, punakyyttöisten ja pystykarvaisten nahkojenne alta. Voi, voi sitä nälkää, kun se on paha jos se pääsee hallitsemaan, kun ihan lehmän nahan sisästäkin viepi lihan pois, juuri kuin sitä ei olisi ollutkaan. Mutta kuule sinä Helakukka ja sinä Hopitenka, jotka siinä nyt niin mielissäanne lupotatte, että nälkä se kuitenkin on se palvelija, joka nahkainne sisään lihan vielä kokoaa."

Sen sanottuaan Tapani kääntyi korjaamaan suitsua, mutta lehmät kiertivät Tapanin luokse ja työntivät päänsä Tapanin eteen vielä kynsittäväksi.

Nyt tuli Maria lypsyastioineen ja tullessaan iloisesti hymyillen huusi: "Sinä täällä puhuttelet lehmiä kuni paimenpoika ainakin."

"Niinkuin Laabanin paimen, mutta lehmät vaan jo kestyivät minuun, että tulevat perässä mihin minä vain menen."

"Kyllähän se toki hullukin hyvän tuntee. Sinä kun osaat niitten kanssa mieliksi luperehtaa. Mutta saapas nähdä, oudostelevatko minua, kun minä tulen lypsämään", sanoi Maria ja laskeutui Helakukkaa lypsämään. Helakukka ei kuitenkaan arkaillut, työnti vaan päänsä Tapanin kainaloon ja ummisti silmänsäkin, Tapanin yhä kynsöstellessä leukapieliä. Tämä Helakukan turvautuminen tuntui Tapanista tavattoman somalle. Tuntui kuin elukka olisi ymmärtänyt hänen äskeisen puheensa tulevan talven viljaruuasta.

Mutta Maria nousi nyt kukkuraisillaan vaahtoilevan maitokiulun kanssa Helakukan alta ja syvään huokaisten, ikäänkuin Jumalaa kiittäen, sanoi: "Oi kuinka tuntuu somalle noustessa oman lehmän alta omalla maalla, kun sitä vastoin viisi päivää takaperin samalla tantereella täytti mieleni toivoton suru ja sanomaton kauhistus."

"Ihmisen ikä on kirjava, sanotaan", sanoi Tapani hymyillen.

Kun kumpainenkin lehmä oli lypsetty ja Maria lähtenyt kotiin juustoa keittämään, niin Tapani poikkesi Mäkiniitylle, missä tuomet jo parhaallaan kukkivat. Sieltä hän taitteli suurikukkaisimpia tuomen oksia aika vihon ja toi kotiin. Sitten he molemmin laittelivat ne kukkaiset oksat vesiastioihin,

joissa ne kesäkuun illan ruskon kultavalossa näyttivät tavattoman kauniilta ja kukkien tuoksu täytti koko huoneen.

Kesäillan hohteisessa ja kukkien tuoksuisessa huoneessaan nyt äänettöminä istuivat Tapani ja Maria eivätkä itsekään tienneet minkätähden siinä olo tuntui niin omituisen somalle, vaikka ei tuntunut halua minkäänlaiseen puheluun.

Maria viimein ikäänkuin sanoja etsien ja nojautuen Tapania vasten sanoi: "Tuntuu kuin tämä olisi vasta meidän varsinainen kihlaushetkemme, vai onko tämä sitten luonnon siunaava vihkimäjuhla?"

"Kumpikin tavallaan", kuului Tapanin suusta ystävällinen sana, hänen nostaessaan kätensä Marian kaulaan.

III LUKU.

Niin kului muutamia vuosia. Tapani ei joutanut olemaan alituisesti sepän töissä, vaan täytyi aina väliin tehdä rohuilla kotitöitäkin. Mutta keväiseen aikaan oli ihmisillä kiintein sepän tarvis, kun kaikki kesätyökalut piti ennen kesää saada kuntoon. Tänä kevännä Tapani aikoi keritä enempi kuin koskaan ennen, joten hän taloissa ennen kesätöitä laittoi kärryt, aurat, karhit ja kuokat kuntoon ja viikatteitten takomisen jätti siksi että kerkeisi ne takoa ennen heinän tekoa. Ja kun toukokuun helteiset päivät kuhisten sulattivat lunta että silmissä suurenivat pelloilla pälvet, niin ne yhä lisäsivät Tapanin mielessä kiirettä.

Niinpä hän nyt tänä päivänä Pehkolan pajassa kuumuudessa höyryten teki uutta auraa ja oli se valmistumaisillaan, mutta toisen saaran kärki venyi hiukan pitemmäksi toista, joten siitä täytyi leikata liika pois.

Nyt Tapani kuumentti ahjossa sen auran saaran kärjen, minkä tehtyään nosti sen alasimelle, otti toiseen käteensä varsiniekan leikkoraudan ja tarkasti katsoen asetti sen sille paikalle mistä sen piti katkaista se saaran kärki. Pajamies kun näki Tapanilla olevan kiireen, niin ei käskyä odottanut, vaan sieppasi moukarinsa ja tuimalla tempauksella iski leikkoraudan päähän. Mutta samassa silmänräpäyksessä Tapanilta pääsi sydäntäsärkevä kirkaisu; kaikki aseet putosivat käsistä, jotka hän nostalti silmiään painamaan ja pyörien yksissä jalkainsa sijoissa huusi: "Voi, voi, voi!"

Pajamiehelle tuli hätä ja hän alkoi huutaa: "Mikä teille tuli? Herra Jumala! Mikä teille tuli?" Mutta tuokion perästä vasta voivotustensa seasta sai Tapani sanotuksi: "Se raudan pala lensi silmään... Miten pääsemme taloon — en taida nähdä mitään."

Tapanin viimeisissä sanoissa kuului katkera epätoivo ja ne loppuivat nyyhkyttävään itkuun.

Nyt pajamies otti Tapania kädestä ja lähti taluttamaan taloon ja voivotteli ja tuskitteli hänkin: "Voi, voi, mikä piti tulla! No jotakin pitää nähdä! Voi tokiinsa että tuommoinen tapaus — Herra Jumala — että silmänräpäyksessä piti tuommoinen tapaus tulla!"

Talossakin syntyi hälinä ja jokainen tahtoi tietää, miten se tapahtui ja miten se oli mahdollista. Mutta kun Tapani sanoi: "Täytyy päästä kaupunkiin saamaan lääkärin apua niin pian kuin mahdollista, tuska on suuri", niin jokainen rupesi valmistamaan lähtöä ja kohta sai Tapani, lakanaan käärittynä päineen ruveta rekeen pehmeälle vuoteelle selkäkenoon pitkäkseen.

Silloin Pehkolan reipas isäntä hyppäsi ajajan istuimelle ja nykäsi oriinsa suitsia niin että humahdus vaan kuului, kun mentiin portista tielle ja reki rupesi soutelemaan irtonaisena alla.

Illan aurinko paistoi vielä korkealla kun tultiin kaupunkiin. Pehkolan isäntä ajoi suoraa päätä lääkärin kartanoon, ja sitaistuaan hevosensa kiinni katon räystästä vasten pystytettyyn tikapuuhun, juoksi sisälle ilmottamaan asiaa. Mutta lääkäri sanoi: "Huomenaamuna yhdeksän ja kymmenen välillä on vastaanottotuntini, tuokaa silloin tänne."

Tähän ei isäntä tyytynyt, vaan kertoi että asia on kiireellisempi. "Minäkin olen hevoseni ajanut puolikuolluksiin. Jos lähдете katsomaan miten vaahdi juoksee sen lanteita alas vieläkin." Mutta isännän puhe suututti tohtoria, joka alkoi rönkyä että kuului kartanolle saakka: "Minäkö sinun hevostasi katsomaan! Johan sanoin että huomenaamuna kello 9 ja 10 välillä on vastaanottoaikani, tuokaa silloin tänne."

Tämän jälkeen isäntä ilmestyi tohtorin korkeille portaille ja kovalla äänellä porisi: "Luulisi että tohtori on ihminen, joka säälii kärsivää, vaan perkele näkyy olevan, perkele, vaikka porossa keittäisi. Jos olisit käden tilassa, niin heiluttaisin koiran piiskaa lanteillesi siksi paljon, että tulisit ymmärtämään mikä kipeä on, sen tuhannen tulinen tojohka!"

Tapanin, kun kuuli tohtorin kieltäytymisen, rupesi jokahinen jäsen värisemään kuin ankarassa vilussa ja yhä synkempi epätoivo täytti mielen. Mutta täytyihän siihen tyytyä.

Majapaikassaan Tapani koetti kylmässä vedessä kastetulla kääreellä hautoa sitä jo melkein umpeen ajettunutta silmäänsä. Se kylmä kääre vaikutti toiseen silmään hyvää, että sillä alkoi yön hämärässä saattaa katsella. Tapanin mielen täytti nyt ihastus, että toinen silmä kuitenkin on terve, vaikka tuska toisesta vaikutti ensin niin kovin, että ei voinut nähdä aivan mitään ja luuli tulleen sokeaksi.

Huomenaamuna oli tohtorin vastaanottotunti tullut ja Tapani meni nyt tohtorin vastaanottohuoneeseen. Eikä tarvinnutkaan kauan odottaa, ennenkun viereisestä ovesta työntyi sisälle oven täyteinen olento, jonka leveät työkirveellä tehdyt risaiset kasvot olivat tavattoman turvotuksissa illallisesta humalasta.

Nyt se seisattui Tapanin eteen paremmin sotaherran kuin minkään tohtorin tapaan ja kysyi: "Mikä on silmässä?"

"Pajassa lensi tulen palava raudanpalanen", kuului Tapanin vapiseva ääni sen suun eteen asti riippuvan kääreen takaa, mitä hän käsillään painoi kipeää silmäänsä vasten.

Nyt tohtori tarttui kaksin käsin Tapanin päähän ja viskattuaan kääreen lattialle väänti pään niskoille että kasvot tulivat melkein ylöspäin. Sitten se kaksilla näpillään veti ne ajettuneet luomet auki, että näki silmän sisään. Siinä se sitten pitkän tuokion tähysteli ja kallisteli tavattoman suurta päätään puoleen ja toiseen, vaan kun silmästä rupesi pursumaan vettä, niin heitti pois ja vetäytyen selkäkenossa seisomaan sanoi: "Siinä on tehtävä leikkaus, jota ei täällä voida tehdä, vaan on mentävä merikaupunkiin."

"Leikkaus!" kuului Tapanin suusta tuskaisen surullinen huudahdus.

"Niin. Raudan polttama palanut osa täytyy leikata", kuului tohtorin jäykkä sana.

"Mutta miten on silmän laita, onko toivoa saada parannetuksi?"

"Riippuu leikkauksen onnistumisesta. Tervettä siitä ei koskaan tule."

Tohtorin viimeisissä sanoissa kuului sellainen kylmyys, että selvään huomasi hänen tahtovan lopettaa keskustelun, jonka tähden Tapanikin lopetti kyselynsä, otti lattialta kääreen, jota painoi käsillään silmäänsä vasten, ja rupesi lähtemään pois. Mutta samassa kuuli takanaan vihaisen ärjähdysten: "Maksettava on kaksi markkaa!" Tämän sanan jälestä tohtorin hengitys kuului aivan röhisevältä.

Tohtorin repostelemisen takia Tapanin silmää karttoi aivan vihloilla ja pani vapisemaan ihan jokahisen jäsenen. Nyt hänen vapisevasta kädestään tohtorille ojentaessa kahta markkaa putosi toinen lattialle ja pyöri tohtorin jalan sivulle. Tohtori potkasi sitä rahaa jalallaan Tapaniin päin ja piti kätensä ojennettuna saadakseen Tapanilta sen pudonneen sijaan. Tapani antoikin tohtorin käteen toisen markan ja kiirehti kaksin käsin painamaan silmäänsä, jota vihloi ja poltti kuni tulella.

Veden vuotamisesta sokeana Tapani ei kyennyt pudonnutta markkaansa etsimään, vaan lähti haparoimaan ulos päästäkseen matkalle merikaupunkiin.

Merikaupungissa asui Tapanin serkku, jonka luokse hän ensiksi kiirehti. Tämä nähdessään ja kuullessaan Tapanin kohtalon, sanoi varmasti: "Täällä on kyllä yksi mainio silmälääkäri, mutta se on kallis."

"Kallis! Se on mitätön asia", huudahti Tapani.

"Sitä kun et säikähdä, niin kaikki on hyvin. Tohtori Lisitzin asuu yksi risti tuonne rantaan päin juuri tuossa valkeassa rakennuksessa, minkä nurkka tuosta näkyy. Ovi on tältä kadulta suoraan, jossa sinisellä maalilla kirjoitettuna näkyy hänen nimensä. Nyt onkin juuri hänen vastaanottotuntinsa."

"Hänen vastaanottotuntinsa ", sanoi Tapani hieman säpsähtäen.

Nyt hän ei viivytellyt, vaan kiirehti lähtemään ja pelätessään vielä jäävänsä huomeneen meni hän tohtorin asunnolle ihan juosten. Odotushuoneeseen tultuaan näki hän lähes satakunta henkeä, melkein kaikki herrasväkeä, istuvan ympäri huonetta asetetuilla penkeillä. Tästä hän huomasi kerinneesä oikeaan aikaan ja rauhallisena istui oven pieleen ja kyynäspäänsä polviinsa varaten käsillään painoi silmänsä päällä olevaa käärettä. Siinä hän käsillään käärettä painaen toisella silmällään tirkisteli

joukkoa, joka enimmäkseen näytti tulleen aikansa kuluksi vaan rupattelemaan toistensa kanssa eikä missään tohtorin tarpeessa. Mutta Tapanin vierellä istuva mies kysyi: "Mistä kaukaa olette?"

"Olenpahan tuolta Tuhertajan kaupungin takaa", kuului Tapanin suusta hiljainen sana.

"Tuhertajan kaupungin takaa! Sinnehän on matkaa! Mutta Tuhertajassahan on lääkäri, miksi ette sinne jääneet?"

"On siellä lääkäri, vaan ei se voinut tälle kipeälleni mitään."

"Mikä se sitten on sellainen kipeä?"

"Kuuma raudanpalanen lensi pajassa silmään."

"Kuuma raudanpalanen silmään!" kuului perältä huonetta naisten joukosta, ja melkein kaikkien naisten kasvat vetäytyivät kärsivän näköiseen puristukseen ja kaikki heiluttivat päätään kauhistuksensa merkiksi ja pitkän tuokion perästä kuului kysymys: "No, onko se yhäkin siellä silmässä se raudan palanen?"

"Ei se kokonaan ole, vaan joku kuona siellä kuitenkin lienee, kun siinä on tuska niin kova."

Tapanin viimeisessä sanassa kuului jotakin tuskaisen äänen värähdystä ja muutenkin Tapanin kasvoissa oli kolmen yön ja päivän valvomisen takia silmään pistävä kurjuuden leima. Nyt erään huoneen perällä istuvan leveän rouvan suusta kuului ystävälliset sanat: "Mutta sinun, Siiri, täytyy antaa vuorosi tuolle miesparalle, että hän pääsee saamaan lääkärin apua; sinulla on ensiksi vuoro."

"Mutta minä jään sitten viimeiseksi ja näin paljon ihmisiä. Tuskin koko päivänä kerkiää ottaa vastaan kaikkia."

Samassa aukeni tohtorin vastaanottohuoneen ovi, josta työntyi nainen paksu, valkea kääre kaulassa ja kädessä kaitanen paperiliuska. Naisen jälessä ihan kantapäitä hippen tuli ovelle keski-ikäinen ja keskikokoinen, tummaviiksinen mies. Lennätettyään palavan silmäyksensä yli huoneen ja hieman nyökäyttään itseään naisjoukkoa kohti sanoi hän: "Olkaa hyvä."

Silloin se Siiriksi mainittu hieno rouva hieman punastunein kasvoin hyppäsi ylös ja kiirehti tohtorin huoneeseen. Samassa lupsahti ovi kiinni niin kiireesti että koko rakennus jumahti vastaan, jolloin kaikki jäivät äänettöminä istumaan.

Tapanin mielessä tuntui kuuma väristys kun kuuli sen tohtorin huoneeseen menneen rouvan sanovan: "tuskin kerkiää ottaa vastaan koko päivänä" — vieläkö sittenkin täytyy jäädä huomeneen! — Viimein hän vapisevalla äänellä kysyi: "Luuletteko todellakin ettei tohtori tänä päivänä kaikkia näitä ottaisi vastaan?"

"Riippuu siitä miten vaikeita tutkimuksia on tehtävä", kuului leveän rouvan sanat. "Usein kyllä, varsinkin näin lauantai-päivänä kuuluu jäävän, ettei ehdi kaikkia. Vaan kyllä te pääsette. Minä annan vuoroni teille, kun voin jättää käyntini huomiseksi. On yksi tässä välissä enää, niin sitten pääsette."

"Kiitos, kiitos!" virkkoi Tapani ja sydän hytkähti ilosta.

Nyt oli tullut leveän rouvan vuoro. Mutta samassa kun tohtorin huoneen ovi aukeni, kiirehti hän sanomaan: "Olen antanut vuoroni tälle miehelle." Silloin tohtorinkin suusta kuuluivat sanat: "Olkaa hyvä."

Tapani hyppäsi seisaalleen kiirehtiäkseen sisään ja samassa kuulikin oven tulevan jälkeensä kiinni sellaisella painolla, että se ilmaisi kiirettä. Samassa tarttui tohtori Tapania kyynäspäähän ja talutti suuren akkun edessä olevan korkeataustaisen tuolin luokse ja istutti siihen. Samassa hän sievästi repelehti Tapanin silmän päältä kääreet irti ja sitten vasta ystävällisesti kysyi: "Mikä silmään on tullut?"

"Kuuma raudanpalanen siihen lensi pajassa."

"Kuuma rauta! Ai, ai", sanoi tohtori ja punalti päätään, mutta samalla asetti suurennuslasinsa silmäänsä ja varovasti aukaisten aivan yhteen ajettuneita luomia, katsoi silmään ja kohta sanoi: "Juuri silmäteräsen laidassa on pienen pieni raudan siru, joka on saatava pois. Mutta voittekohan pysyä niin vakavana että saisimme pois ilman kutsumatta toista lääkäriä, joka tulisi teille kalliiksi."

"Koetan parastani", sanoi Tapani, ja sanoissa kuului itseensä luottamus.

Nyt tohtori asetti Tapanin pään sen istuimen taustan päälle niin takaraivolle, että suuresta akkunasta vapaasti tuleva toukokuun keskipäivän valo sopi parhaiten näyttämään tehtävään. Sitten tohtori asetti suurennuslasinsa silmäänsä vieläkin tarkemmasti, otti sitten oikeaan käteensä pienen

kirkkaat pihtinsä ja vasemman kätensä sormilla aukasi ja piti auki ajettuneita luomia. Nyt hän nähtävästi jämästytti oikein vakavaan asemaan ja sanoi: "Katsokaa vaan minua silmiin niin vakavasti, ettei vähintäkään liiku silmänne puoleen eikä toiseen." Tapani pani nyt itsensä määrättyyn jännitykseen ja pidättäytyi hengittämästä. Mutta samassa tuokiossa tuntui silmässä kipeä vihlaus ja kumpasestakin silmästä rupesi vettä pursumaan, joten silmäkuopat täyttyivät aivan tulvilleen.

Nyt tohtori pani pihtinsä pöydälleen ja rauhallisesti sanoi: "Kyllä siitä lähti, mutta lähtikö kaikki, täytyy tarkastaa vielä." Sitten tohtori pyyhki Tapanin silmäluomet kuiviksi, asetti taas Tapanin pään entiseen asentoon ja suurennuslasinsa avulla tarkasteli. Mutta tuokion tarkasteltuaan hän hieman punalti päätään ja sanoi: "Rauta siitä on lähtenyt, vaan siinä on jotakin, josta emme saa selvää ennenkuin sulatamme ajetuksen ja tuon verhon mikä on syntynyt kivun johdosta." Sen sanottuaan teki pieneen pulloon lääkettä, jolla kostutti käärettä ja asetti sen kostutetun kohdan Tapanin kipeän silmän kohdalle ja satoi kääreen nenät pään ympäri. Nyt hän ojenti pullon Tapanille ja sanoi: "Kastelkaa tällä aina väliin käärettä ja huomenna yhdeksän aikana tulette tänne." Sen sanottua tohtori kiirehti aukaisemaan oveaan, josta liikkeestä Tapani huomasi taas olevan kiireen ja koetti joutua ja pujahti jo ulos kun tohtori sai oven siksi auki että sopi syrjittäin tulemaan ja sitä tietään lähti kiirehtimään majapaikkaansa. Mutta kadulle tultuaan Tapani töllähti seisomaan kuni ukkosen lyömä ja itseksään hätäili: "Voi, voi, että jätin kysymättä tohtorin palkan! Voi minua hölmöä! Voi, voi, jos se luulee minua joksikin petturiksi! Voi, voi!"

Tapani palasi monet askelet takasin, mennäkseen tohtorilta kysymään, mutta seisatti siihen taas ja punalteli päätään ja sipitti: "Voi, voi! No kaikkia sitä!"

Viimein hän kuitenkin lähti kiirehtimään majapaikkaansa, jossa serkulleen rupesi kertomaan tyhmyyttään.

Mutta serkku hymähti ylenkatseellisen naurun ja sanoi: "Kerkiättehen sen moneenkin kertaan kysyä, mutta kysymättäkin se määrää sitten kun se päästää lähtemään kotiin. Jos nyt olisitte kysyneet, niin tohtori olisi pitänyt pahana. Se olisi luullut teidän pelkäävän häntä liian ahneeksi, mutta nyt se tietää että te luotatte häneen kaikessa suhteessa, ja siitä riippuu verrattoman paljon, tunteeko tohtori että sairas häneen luottaa täydellisesti. Aivan toisenlaisella innolla hän silloin hoitaa sairasta."

"Siis se erehdykseni oli paljas hyvä", sanoi Tapani ilostuneena.

"Niin kyllä tässä tapauksessa. Minä kyllä neuvoisin teitä ettette puhuisi mitään palkasta ennenkun tunnette olevanne tarpeeksi terve lähtemään pois."

"Mitäpä minä kiirehdin, kun vaan pääsen tajuuni, että minua ei tohtori epäile petturiksi", sanoi Tapani tyytyväisenä. Sen sanottuaan otti laukkunsa päänsä alle ja rupesi majahuoneensa lattialle makaamaan. Samassa menikin tiedottomaan uneen, jotta kuorsaukset ja puhkailut rupesivat tulemaan niin voimakkaina että koko ruumis nytjähteli mukana, kirkkaitten hikihelmien kohotessa punottaville kasvoille.

Huomonaamun päivä oli jo valkeimmillaan kun Tapani vasta heräsi tästä unesta. Hänestä tuntui kuin koko olentonsa olisi kappaleina kukin eri paikassaan ja sen köyhän lesken ahtaan asunnon likaiseen lattiaan kiinni tarttuneet. Mutta hiljalleen hän kuitenkin sai kuontumaan ja yhden ja toisen kätensä ja jalkansa tuntumaan omakseen. Hän ei nyt enää tuntenut suurta kipua kipeässäkään silmässään ja terve silmä oli nukkuessa saanut entisen kirkkkautensa.

Maria, Tapanin kohtalosta tiedon saatuansa, oli alituisessa hädässä. Viikkokauteen ei hän saanut unta ja oli puolipyörryksissä Tapanin kohtalosta, josta aina uudet kulkupuheet tiesivät pahempaa ja pahempaa. Sekin seikka ettei Tapanilta tullut kirjettä, vakuutti hänen luuloaan että tuskinpa hän lienee hengissäkään.

Eräänä aamuna kuitenkin kirjeenkantaja toi Marialle kirjeen, minkä kuoressa hän nukkumattomuudesta ja itkemisestä hämärtyneillä silmillään näki Tapanin käsialan. Sen nähtyään Maria moneen kertaan suuteli kirjettä. Sitten vasta hän sen aukaisi ja rupesi kovalla äänellä lukemaan:

"Rakas Mariani.

Hyvin tiedän että nämä viisi päivää ovat olleet sinulle tuskallisin aika mitä elämä tähän asti on sinulle antanut. Mutta sille en minä ole voinut mitään, sillä tähän asti sitten silmäni särkymisen on elämäni ollut kuin unennäköä, tuskaista hourailua, josta ei ole ollut mitään tietoa mihin se päättyy. Mutta nyt sanoi lääkäri että silmäni paranee, mutta kestää kaksi viikkoa ennenkun pääsen lähtemään pois.

Arvaan että tämä tieto tekee sinutkin enemmän kuin iloiseksi. Sillä minulle se tieto oli enemmän kuin koko elämä, kun luulin kerrassaan menettäneeni toisen silmäni. Ja muutenkin on täällä hyvä olla. Olen täällä iloisen serkkuni luona, joka kyllä osaa pitää minut hyvällä tuulella. Jään tyytyväiseksi kohtalooni.

Oma rakas Tapanisi."

Kirjeen viimeistä sanaa Maria suuteli moneen kertaan ja tuli mielihyvystä levottomaksi, että käveli sinne ja tänne huoneessaan, ja kasvoissa näkyi mieluinen hymy. Yhä uudelleen luki hän kirjeen alusta loppuun ja päästyään loppuun suuteli aina viimeistä sanaa.

Tapanin silmässä oli jo ensi viikolla kaikki ajetus sulanut pois ja karttaminen kadonnut, jotta saattoi aivan vapaasti katsella, mutta se särkynyt silmä oli aivan pimeä. Nyt tohtori määräsi Tapanin kaksi kertaa päivässä käymään luonansa ja rupesi käyttämään siinä silmässä valkeita pulveria, joita se joka kerran kaasi sinne pienen lusikallisen ja piteli Tapanin päätä takaraivolle kallistettuna, ettei ne pulverit päässeet silmästä pursuvan veden kanssa menemään pois. Ne karkeat pulverit vihloivat silmässä niin tavattomasti että Tapanin koko olento vapisi. Mutta kun ne olivat ystävällisen tohtorin panemat, niin tuntui se kestäminen vaan mieluiselta. Sitä hauskemmalta rupesi se kärsiminen tuntumaan, kun parin päivän perästä jo rupesi sillä silmällään sen verran näkemään, että ummistettuaan toisen silmänsä näki huoneessa akkunan reijän; ja taas muutamien päivien perästä erotti kädessään sormet ja yli huoneen ihmisen. Mutta sittekään ei ruvennut näkö selviämään, vaikka muuten tuli silmä niin puhtaan ja terveen näköiseksi ja kuvastimeen katsoenkin se oli aivan terve, mutta teräsessä näkyi yhä tuskin näkyvä harmaa pilkka. Tänä päivänä tohtori asetti Tapanin tuoliinsa vakavaan asentoon ja asetti kymmenen kertaa suurentavan suurennuslasinsa silmänsä ja rupesi tarkastamaan Tapanin silmää, jota tehdessään käski Tapanin katsoa akkunan pielessä riippuvaan suureen kultakelloonsa niin vakavasti ettei vähintäkään liikahda. Nyt tohtori katseli syrjästäkin päin Tapanin silmää joka puolelta niin vakavasti että tuskin hengittikään. Mutta viimein hän heitti pois, huokasi syvään ja sanoi: "Tällä kerralla emme voi enempi tehdä kuin mitä olemme tehneet. Se kuuma rauta on teräseen tehnyt vian, jota ei saa muuten pois kuin leikkaamalla. Mutta kestää vähintään kaksitoista tai neljätoista vuotta ennenkun sen leikkauksen voi tehdä, eikä tällä ajalla olisi sepän työn tekeminen sille terveellistä, ja kirkkaalla ilmalla ainakin ensimältä on pidettävä sinisiä silmälasia, jottei auringon loiste pääse silmään."

Tohtorin ystävällisistä sanoista kuului sellainen varmuus, ettei siinä tuntunut olevan tinkimisen varaa: Tapanin pää painui alas ja äänetönnä, huuliansa puristaen hän sitä hieman nyökytti. Viimein hän pyyhkäsi nenäliinallaan silmiään, nosti päätään ja kääntyi kysymään: "Mitä minä olisin maksava?"

Tapanin sanoissa kuului surullinen värähdys, joka ei jäänyt tohtorilta huomaamatta. Kotvasen mietittyään hän ystävällisesti sanoi: "Otan ainoastaan kaksikymmentä markkaa, kun en voinut saada terveeksi. Sen kuitenkin vakuutan että kukaan ihminen ei olisi nyt sille enempi voinut... Tämän lisäksi sanon ja pyydän että muistaisitte tohtorin sanoneen että kun se kaksi- tai paremmin neljätoista vuotta on kulunut, on mentävä täysin kykenevän lääkärin luokse, jonka annatte sen vian leikata, muutoin koko silmä on vaarassa... Arvaan että tämä odotusaika on ikävä; vaan te olette nuori mies, jolla on vielä sittenkin paljon ikää jäljellä täysin kirkkailla silmillä katsellaksenne elämää. Pysykää vaan iloisena. Iloisuus on terveellisin lääke kaikissa vaivoissa."

Sen sanottuaan ja saatuaan Tapanilta kaksikymmenmarkkasen tohtori ojensi kätensä Tapanille ja pehmeällä kädellään puristaen puisti Tapanin kättä kolmeen kertaan ennenkun heitti irti.

IV LUKU.

Tapani oli ollut jo viikon kotona. Tämä aika oli mennyt miettiessä mille työlle tässä on parhain ruveta.

Vähän väliin hän kävi pajassa koettamassa josko siitä tulisi takomisesta mitään, ja tukalalta entiseen verraten tuntui kun toinen silmä oli hämärä ja siniset lasit vähentivät toisenkin näköä. Mutta aivankaan mahdolltomalta se ei näyttänyt, kunhan silmistä häviää se heikkous mikä oli jäljellä sen särkymisen johdosta. Ja kun Maria oli jo ennen Tapanin kotiin tuloa toimittanut kevätkylvöt maahan, ettei ollut niitten kanssa hätiköimistä, niin Tapani tahtoi parannella silmiään ja oleskeli kotona. Teki vaan viroikseen Marialle sukkulapuolia sen mukaan kun Maria sai niitä kudotuksi, ja väliin harjotteli kirjoitusta.

Mariasta tuntui Tapanin kotona olo tavattoman hauskalta, kun tiesi sen olevan vaan sentähden että silmät vahvistuvat, jotka muuten hänen mielestään näyttivät terveiltä ja kirkkailta.

Oli niin kaunis päivä kun kesäkuun alkupuoliskolla voi olla. Täysilehtinen metsä humisi helteisen päivän lenseässä tuulessa. Järven aallot väsyneen näköisinä vaan tavan vuoksi ajelivat toisiaan ja pehmeillä syleilyillä loiskivat rantaa. Kalamiehet paitahisasillaan kokivat verkkojaan salmien ja saarien

rantavesillä. Poutahaukat siipiään räpäyttämättä loikailivat siintävässä korkeudessa ja pääskysemot kilvan kantoivat tarveaineita pesiensä rakenteiksi.

Maria oli kolmivuotiaan pikku Hilmansa kanssa mennyt rantaan vaatteita huuhtomaan, missä pikku Hilmakin kykötti rannan kivellä ja pientä rievun palasta huiskutti vedessä samaan tapaan kuin näki äidinkin tekevän, ja kun sattui rievun nurkasta pirskahtamaan vettä vasten kasvoja, niin rupesi siitä vaan nauraa rähisemään ja pyöreillä silmillään katsoi äitiin nähdäkseen mitä hänen nauramisensa tähän vaikuttaa. Tapanikin tahtoi nyt nauttia luonnosta. Pestyään kasvonsa ja kammattuaan tukkansa suoraan otsalta taakse hän aukaisi akkunon puoliskon aivan selki selälleen. Vilpoinen tuuli hengähteli siitä sisään ja tuntui se vasta pestyihin kasvoihin ja kaulaan tavattoman somalta. Tapani siirsi nyt istuimensa aivan akkunon eteen, otti merikaupungista ostetut siniset silmälasinsa ja katseli niillä ulos. Mutta hetken perästä pudisti päätään ja sanoi: "Hyi, kuinka rumaksi menee kaunis päivä näillä katsellen, juuri kuin syksyhämärä tai jos aurinko olisi puoleksi pimennyksissä. Hyi, kuinka kaamean väriseksi menee koko ilma ... ja tämä huonekin. Hyi todellakin! miten pelottavan kaameaksi muuttuu näillä katsellen."

Hän heitti silmälasinsa akkunalle ja katseli vapailla silmillään ulos tunteakseen tuntuuko silmiin pahalta. Mutta samassa rupesi pellon aidan yli vilkkamaan naisen leveäreunainen, kellahtava hattu, joka oli asetettu tavallista enemmän otsalle, joten se kiireesti kulkiessa kun ruumis oli etunojassa näytti olevan aivan syrjällään.

Veräjämästä sisäpuolelle tultua Tapani tunsu tulijan kievarin Gunilla-neidiksi ja arvasi olevan toisen puolen emännälle jotakin asiaa eikä siis välittänyt tulijasta mitään, istui vaan akkunon edessä yhä tunteakseen tekekö ulkoilmaan katseleminen silmille pahaa. Mutta ei kauan kulunut kun huoneen lukossa avain pyörähti ja oven auetessa ilmestyi Gunilla-neidin hikiset kasvot ovelle ja tuskin ehti painaa ovea kiinni ja istua keskellä huonetta olevalle tuolille, kun jo sanojaan sievistellen sanoi: "Meillä on yksi matkustavainen herra, joka pyysi teitä tulemaan sinne hänen puheilleen."

"Herra minua puheilleen... Mitä se merkitsee?" sanoi Tapani ja silmät suurenivivat että melkein valkeiset näkyivät ympäri terästen.

"Minä en muuta tiedä kuin sen että se pyysi teitä tulemaan mitä pikimmin puheilleen", sanoi neiti ja kumartui katsomaan kenkiään, jolloin heilautti hartioitaan siksi että selässä riippuva pellavan-keltainen, paksu hiuspalmikko vierähti etupuolelle. Näkyi tietävän että se on siinä vaaleapohjaisen, suurikirjaisen leningin monirytkäyksellä pinnalla soman näköinen ja arvokas riippumassa, vaikka nyt ei ollut ketään näkemässä, joka olisi siitä mitään piitannut.

Maria palasi Hilman kanssa rannasta, ja Tapani, sanottuaan Marialle vieraan asian, rupesi panemaan kiireesti vaatteita päälleen, jota tehdessään sanoi: "Pitääpä käydä kuulemassa mitä sillä herralla minulle on asiaa. Ihmeellistä että herrallakin on minulle sanomista, vaikka luulin että herrasmiehet eivät tiedä minunlaistani maailmassakaan olevan."

Mutta Gunilla-neiti ei näkynyt tahtovan lähteä Tapanin kanssa yhtämatkaa, vaan nousi kiireesti istuimeltaan ja samassa heilautti vartaloaan että palmikko huiskahti hartioille ja tuskin kuuluvasti sanoi: "Hyvästi". Samassa tuokiossa kun oli oven painanut jälkeensä kiinni, näkyi hän jo tiellä, missä hän hameensa takapuolta enemmän tavan kuin tarpeen tähden kantoi toisella kädellään ja toisella veti hattuaan otsalleen, ettei vasten paistava puolipäivän aurinko päivetyttäisi kasvoja, kun ei ollut harsoa. Nyt hän keveästi ja lyhyillä askelilla juosta lipsutti hieman alas viettävää tietä ja lanteilla löyhällä riippuva hameen osa lötkäsi jokaisen askeleen mukaan ja samoin palmikkokin hartioilla.

Tätä jäivät Tapani ja Maria katsomaan akkunasta ja Maria sanoi hymyillen: "Tulihan siitä kun tulikin Gunillasta aimo ryökkinä, kun sai käydä kansakoulun ja kaksi luokkaa tyttökoulua. Sai kun saikin hatun päähänsä."

"Hm", myhähti Tapani, "on sentään samanlaista kuin Saarelankin työt kerran tuumasivat, että kaksi sitä meidänkin sisaruksista on ehtinyt sinne asti että saavat panna hatun päähänsä, vaikka ansioita ei ollut enempi kuin toinen oli käynyt kansakoulun ja yhden vaivaisen lukukauden seminaaria ja toinen kaksi kesää kasvitarihakoulua erään lesken kotona. Sama arvo hatun saantiin on Gunillallakin. Vaan saanuthan se saappaat pitävi, saamaton rajaiset kengät. Saahan se rikas vaikka sarvet päähänsä."

"Kohta näkyy kievarin ukon otsaan kynttilä paistavan", sanoi Maria yhä hymyillen. Luulen että Gunilla on jo kahdeksallatoista, siis joutumassa ihan korvaan."

"Näkyy jo tietävän itsekin että hän on sievä ja kaunis ... ja sievä se olisikin jos ei itse tietäisi siitä mitään. Katselisi vaan vapaasti niillä suurilla tummansinisillä silmillään kauniista päästään, eikä teeskentelisi", sanoi Tapani vakavasti ja lähti.

Kestikievarin kartanon perimmäisessä huoneessa, keikutuolissaan nojautuneena selkäkenoon, istui vallan levollisena ikäpuoli herra, vedellen puolta syltä pitkästä piipustaan savurenkaita, jotka hiljalleen

suureten hajosivat huoneessa näkyväksi, siniseksi kitkuksi. Mutta kun Tapani aukasi oven ja astui reippaasti sisään, hyppäsi herra pystyyn ja tuikeasti silmiin katsoen ojenti laihan, pitkäsormisen kätensä tervehtimään, sanoen: "Minä olen insinööri Dampbell. Tekö olette Tapani Korpela?"

"Kyllä", sanoi Tapani ja katsoi herraa silmiin yhtä kysyvästi kuin herrakin ja kävikin se hyvin laatuun kun oli hänen silmänsä hieman korkeammalla kuin herran.

Kun herra oli kehottanut Tapania istumaan, niin käänsi hän Tapaniin päin keinutuolinsa, johon istuttuaan silmäsi vielä Tapania päästä jalkoihin ja veteli savuja, jota tehdessään näkyi hieman valitsevan sanojaan, että ne kuuluisivat arvokkailta, yhtä arvokkailta kuin sekin rinnalle riippuva, tumman ruskea, vasta kammattu parta, jonka yläosa peitti suurimman osan muotoa. Nyt hän puhtaanvalkoisilla, melkein kuihtuneen laihoilla näpillään käänti ylähuuli-partaansa kahtaalle päin huuliensa edestä ja sanoi: "Minulla on tämän pitäjän Sarajärven kylässä maanjakotyö, jossa tarvitsisin apulaista. Sattumalta tuli tässä talon isännän kanssa siitä puhe ja hän esitti teidät, jonkatähden kutsuin teidät tänne."

"Kun tuota osaisi", sanoi Tapani, voimatta kasvoissaan salata sitä mieltymystä minkä hän tästä esityksestä tunsi.

Tämän huomasi herrakin vaikka ei ollut sitä huomaavinaan, sanoi vaan että: "Isäntä kehui teitä nerokkaaksi mieheksi ja kun kerran nerokas olette ja minä olen neuvomassa, niin kyllä sitä opitaan."

Sen sanan 'ja minä olen neuvomassa' sanoi herra sellaisella painolla että Tapani kuuli siinä vetoa uskottamaan että se on ainoastaan hän joka kykenee siinä suhteessa toista opettamaan. Tapanikin sai niistä sanoista ikäänkuin syytä sanoa: "No, ei tuo vielä minullakaan ole käsi päähän mennyt siinä mihin kerran olen ryhtynyt. Vasta on viides vuosi kulumassa kun alotin varsinaisen sepän ammatin ja kuitenkin olen voittanut jo korkeimman sepän maineen tällä paikkakunnalla. Ja onpa vielä höylälläkin lastu lähtenyt puusta siitä kohti josta sen on pitänyt lähteä. Nyt kuitenkin tuli onnettomuus että loukkautui silmäni, jonka kanssa piti kulkea merikaupungissa ja menettää aikaa ja rahaa eikä vieläkään tullut terveeksi."

"Mutta ovathan silmänne terveen näköiset", sanoi herra ja tuijotti rävähtämättä Tapanin silmiin.

"Ei niissä ole kipua, vaan toinen on hieman hämärä ja heikko."

"No silloin se on mainio asia että tulette ulkoilmaan, sitä vastoin kuin pajassa oleminen olisi sille aivan turmiollinen."

"Sitähän tohtorikin sanoi että pajatyötä olisi vältettävä."

"No niin, enkös minä arvannut", kuului taas herran itserakkaat sanat. Sitten hän pani piippuunsa uusia venyviä, kellahtavan ruskeita, pehmeitä rouheita ja jäi odottamaan, onko Tapani niin tyhmä ja epäkäytännöllinen, ettei osaa antaa tulta piippuun.

Tapani huomasi nyt herran partaisissa kasvoissa salaisen värähdyksen ja tuikeissa silmissä oudon vilahduksen. Silloin hän hieman säpsähtäen koppasi pöydältä tulitikkulaatikon ja oikein seisaalleen nousten tarjosi tulen herran piippuun, josta herra kiitokseksi nyökäytti päätään ja kasvot palasivat rauhallisiksi.

Nyt herra nojasi itsensä keinutuolissa niin selkänojaan kuin tuoli antoi. Monisolmuiseksi sorvatun kiiltomustan piippunsa varren asetti keskeä sormiensa väliin niin että varsi oli kaikista muista sormista käsiselän puolella mutta ainoastaan nimetön sormi kierti ympäri varren ja puristi pysymään kädessä. Siten hän nyt veteli piippuaan ja väliin aina partaisten huuliensa välistä pihautteli sievän näköisesti pyöriviä savurenkaita, joitten tekemisellä näkyi olevan tarkoitus näyttää taitoa, johon Tapani ei kyennyt.

Tuokion kuluttua herra kuitenkin ikäänkuin heräsi ja kohoutuen istumaan sanoi: "No niin, se lienee sitten päätetty että tulette minulle apulaiseksi."

"Saahan tuota koettaa; yrittänyttä ei laiteta, sanotaan. Parempi koettaa kuin mieltä", sanoi Tapani ja hymyili.

"Minulla on huomenna Sarajärven kievaritalossa sen lohkokunnan miesten kanssa kokous, joten vasta ylihuomenna joudutaan metsään. Siis tulette huomenna Sarajärven kievaritaloon. Terve siksi!"

"Sepä onkin hyvä että tänään voin laittaa metsäsaappaani parempaan kuntoon", sanoi Tapani ojentaessaan kätensä herran käteen.

Herrakin nousi nyt seisaalleen ikäänkuin näyttämään sitä rinnalla leveänä vihkona riippuvaa partaansa, joka puheen mukaan siinä hieman tutisi ja puristi Tapanin kättä ystävällisesti. Vieläpä

näyttääkseen ystävyyttään saattoi Tapania portaille, missä talon isäntäkin oli kuistin penkillä istumassa.

Tapani ei ollut sitä näkevinään, vaan reippaasti astuen lähti kiirehtimään kotiinsa.

Herra katsoi nyt Tapanin jälkeen, mutta silmäsi isäntään ja arvostelevalla tavalla sanoi: "Olisi tavallisen komea mies, jos olisivat nuo jalat suoremmat, mutta polvet ovat rumasti sisäänpäin... No... Ne nuo talonpojat... Niillä on yhdellä yksi, toisella toinen vika. Siinäpä se, sivistyksestä ei olisi mitään etua jos ulkokuori on sopimaton. Hänestäkään ei tulisi näin suorana seisovaa miestä vaikka saisi kuinkakin paljon sivistystä... No niin, tavarahan aina astia laitetaan... Miltäpä näyttäisi jos kallista viiniä pantaisiin tervatyynyreihin. Tässä on sama suhde."

Talon isäntä istuessaan kattopäällisen kuistinsa penkillä oikasi itseään kuistin kaidetta vasten, työntäen saviset jalkansa suoriksi lattialle päin, tekeytyi kylmännäköiseksi eikä virkkanut mitään.

Herra huomasi, ettei puheensa ollut isännän mieleen, eikä siihen enää jatkanut, vaan rupesi kaivamaan piipustaan poroja ja panemaan siihen täytettä.

Saatuun piippunsa täytetyksi, ojenti kukkaronsa isännälle, saadakseen tämän mielen toiselle tolalle. Isäntä täytti kukkarosta suuren visakoppa-piippunsa, ja herra alkoi puhua ilmoista, kesän hyvydestä, hyvän vuodontulon toiveista ja muista sellaisista. Mutta isäntä ei virkkanut mitään, veteli vaan savuja ja pullautteli niitä ihan suun täydeltä, joten sekä herra että isäntä melkein näkymättömäksi peittyivät yhteiseen savupilveen.

* * * * *

Tapani palatessaan kotiinsa ei tiennyt oliko hyvällä vaiko pahalla mielellä. Jalkansa hän tunsu vaan tavattoman keveiksi astuessaan kotiinsa johtavaa jalkapolkua. Eikä koko matkalla hänen silmänsä keksineet mitään, vaikka ne tavallista virkeämmän näköisinä katselivat kaikille suunnille. Loppumatkalla Tapani kävellessään kumartui katsomaan eteensä maahan juuri kuin kaitaisia portaita kävellessä hyllyvän pehmeällä suolla. Koko matkan kulki hän kuin unissaan, että vasta kotiin tultuaan kun hän pani nuttunsa ja hattunsa naulaan, tunsu itsensä hikiseksi ja hieman huohottavan. Tapani kun näki että Marialla on suu auki kysymään matkan uutisia, niin jo istuessaan sängyn päälle sanoi: "Siellä oli yksi insinööri, joka tahtoi minua ei vähemmän kuin apulaisekseen."

"Apulaisekseen!" huudahti Maria ja seisautti kankaansa kutomisen niin äkkiä että viskattu sukkula jäi toisella laidalla kankaan suuhun.

"Niin. Ei vähemmän kuin apulaisekseen koko kesäksi."

"No, Jumalan kiitos. Sehän on ihan kuin laitettu taas meidän onneksemme että siellä saat silmäsi oikein parannella. — Mikä insinööri se sitten oli ja kuka sille sen kukkui suuhun, että sinä nyt tulisit sen palvelukseen?"

"Niin, ei tuo tosin mikään insinööri ole, vaikka ne insinööreiksi antavat itseään kutsua, sillä maanmittaus-alalla en ole kuullut insinööriä olevan. Se oli vaan maanmittari ja nimensä kuului olevan Dampbell. Työt kuuluivat olevan tuolla Sarajärven kylässä... Kievarin isäntä oli minut sille esittänyt."

"Kievarin isäntä esittänyt! — No nauraa völlöttäessäkö hän tuon teki, vaiko tosissaan?"

"Sitä en tiennyt, ei ollut isäntä siinä puheessa; herra oli yksin", sanoi Tapani hiljaisella äänellä ja näkyi ajattelevan jotakin syvempää.

"Samapa se, esittipä todella tai leikillä, kunhan siitä vain tosi tulisi", sanoi Maria Tapania silmiin katsoen ja äänessä tuntui hienoa epäilyksen synnyttämää väristystä.

"Tosiko tulisi?" sanoi Tapani. "Minä lähden jo huomenna ja ylihuomenna olen työssä. Se puoli asiasta on valmista, vaan toinen puoli on tietämätön, nimittäin se että tuleeko tämä palvelus olemaan hupainen vaiko ikävä."

"No, sinähän aina sanot työssä olevan huvan itsessään", sanoi Maria ja nauroi tekonaaurua.

"Niinhän minä aina sanon, että siinä on lipu itsessään kuin Tulirantalaisen kalakukossa; vaan kun olin jo tottunut käskijäksi, niin käskettäväksi alistuminen tuntuu pahalta."

"Köyhän täytyy olla nöyrän. Herroja palvella on toki kuin voita leivän päällä... Oliko palkasta mitään puhetta?"

"Ei ollut", sanoi Tapani ja lupisti silmänsä melkein kiinni, näyttääkseen siten ettei hän tahdo enempää siitä puhua. Sitten nojasi hartiansa sängyn päätä vasten ja nosti jalkansakin sängyn laidalle ja heilutteli siinä jalkoteriään puoleen ja toiseen, josta näkyi että mieli oli hieman levoton, vaikka hän sen muuten

saattoi salata.

Maria, nähdessään Tapanin olevan niin mykällä tuulella, rupesi tavallista kiivaammin kutomaan kangasta, jotta yhtenä tärinä oli koko huone aina niin kauvan kun puola kesti, jolloin se uuden puolan sukkulaan panoaikana silmänräpäykseksi seisattui. Mutta viimein Marian käsi ei löytänytkään kopasta puolaa. Hän heitti kätensä hermottomaksi kankaan päälle ja näkyi ajattelevan. Sitten hän kääntyi kehtoon päin missä pikku Hilma nukkui. Nykäsi hiljaa kehtoa likemmäksi itseään ja hymyillen sanoi: "Voi, kun loppuivat taas puolat ja pieni on vielä tämä minun puolarini, joka täällä kehossa nukkua pyysköttää. Se äsken tuolla rannalla kyykkelehti ja suritti kuin pieni lintunen, vaan sepä vaikuttikin raukaisevasti... Nyt se siinä punaverissään nukkua sihottaa, luulee ihan herneissä tippuvan veren noista poskista. Tulehan sinäkin, Tapani, katsomaan tätä kultakyyhkystämme... Tuntuu mieli niin rikkaalta kun meillä on tällainen. Eikös niin, Tapani?"

"No jo", sanoi Tapani ja kasvot levisivät lystiin nauruun.

Sen enempää ei Tapani välittänyt Marian puheesta eikä kehossa nukkujasta, jäi vaan paikoilleen, jalkoteriään heilutellen entiseen tapaansa.

Tapanin levottomuutta ei Maria nyt joutanut seuraamaan, kun auki olevasta akkunasta lenti kärpänen, joka härستن sinne ja tänne vainosi Hilman kasvoja, joten Marialla oli työtä sitä pyytäessä. Viimein kuitenkin sai huivinsa nurkalla lyödyksi kärpästä ja pani akkunan kiinni, ettei muita unen häiritsijöitä tulisi. Sitten hän istui Tapanin viereen, silitti kädellään hänen otsaansa ja sanoi: "Siitäkö sinä todellakin olet niin alakuloinen, kun pitää lähteä herroja palvelemaan. Minusta olisi vaan lystiä palvella itseään parempaa. Herrathan meidän käskijöitämme ja haltioitamme kaikessa ovat, niin miksi emme palkan edestä voisi mielellämme palvella, kun sitä täytyy tehdä palkattakin."

"Tuntuu todellakin kuin menisi pääni hajalle ajatellessa miten sinä tulet täällä näiden kotitöiden kanssa toimeen, kun minulla ei ole vapautta päästä sinua näkemään ja auttamaan kiinteimpänäkään aikana. Se herra näytti niin itsevaltiaalta että se ei palvelijansa kohtalosta piittaa enempi kuin Turkin sulttaani. Ensi näkemässä näin, että se herra osaa käskettävänsä suitset pitää lujalla."

"Suuri mies ja niin lapsellinen että pelkäät sellaista", sanoi Maria, hymyillen tekonaurua ja taputtaen Tapania kasvoille. "Minä olen isäntä ja emäntä, otan työaikana työmiehiä niin monta kuin tarvitsen ja silloin kun en tarvitse ketään, olen Hilmani kanssa kahden ja koti tuntuu silloin kodilta, usko pois."

Näitä sanoja sanoessaan Maria nyökytti päätään vakuudeksi ja koetti muutenkin sanoa niin uskottavan tapaisesti kuin vaan taisi. Mutta nyt hän jäi odottamaan Tapanilta vastausta ja silmät maahan luotuina nypästeli Tapanin paidan hihaa.

"No hyvähän tuo olisi kun niin olisi", sanoi Tapani lievästi hymyillen. "Mutta sittekin tuntuu kuin olisin nahkani myönyt nahkapeitturille, joka huomenna jo panisi sen kalkkiammeeseen ja tavan takaa kävisi sitä aina pitkällä taikollaan hämmentämässä siksi kunnes karva on irti, jonka lykättyä se panee toiseen lystiin parkkiammeeseen."

"Hyi... Mikä sinun nyt pani semmoista ajattelemaan... Olethan sinä mies, joka tähän asti et ole ollut kenenkään hämmenneltävänä pienemmälläkään aseella kuin taikolla."

"Niin... Sepä juuri tulee siitä että tähän asti en ole valtaani antanut kenellekään, olen ollut oma herrani. Vaan nyt kun valtani annan toiselle, niin se valtani saaja muuttuu herrakseni, ja kun tämä on ensimmäinen kerta elämässäni, niin tuntuu se kauppa ihan pahanmakuiselta. Enkä tiedä mikä aavistus se on, kun rupeaa tuntumaan niin pelottavalta se lähtö. Niistä herran käärmeellisen tuikeista silmistäkö minuun se arkuus jäi."

"Mutta olethan sinä nyt ihan pikkulapsi, kun pelkäät mörköä, jonka sanotaan olevan tuolla pimeässä loukossa... Eihän sinua siihen vihitä. Pääsethän sinä siitä erillesi silloin kun parhaaksi näet erota."

"Se ajatus on vielä lapsellisempi... Tiedätkö että minä olen jo lupautunut koko kesäksi. Siinä on takana minun oma lupaukseni, joten tuo herra saa minua tämän kesän pitää vaikka aidan vitsaksena, sillä 'ennen rauta katkeaa ennenkun miehen sana', on vanha sananlasku."

"No, en minä kuitenkaan pääse siitä ajatuksesta, että sinä olet liiaksi lapsellinen ruvetessasi sitä nyt niin syvältä punnitsemaan, kun kuitenkin on mentävä. Parashan on ottaa päivä vastaan semmoisena kuin se tulee."

"No, sinä todellakin puhut kuin keitetystä lampaan päästä... Muistatko kuinka monta kertaa itkit lehmän vahinkoa, joka ei sillä parannut ja kuinka monta kertaa itkit minun kohtaloani merikaupungissa ollessani, joka sekään ei sillä sen paremmaksi tullut. Otitko sinä päivän vastaan semmoisena kuin se tuli?"

"Minäpä olenkin nainen", sanoi Maria ja nojasi itsensä Tapanin olkapäätä vasten.

Kun Marian viimeisissä sanoissa kuului alakuloinen värähdys, niin Tapani ei enää jatkanut puhettaan, nosti vaan kätensä Marian kaulaan, merkiksi ettei Maria luulisi mitään mielen kylmyyttä syntyneen siinä keskustelussa.

V LUKU.

Sarajärven kievaritalon salissa oli ympäriinsä vieri vieressään istumassa kokousmiehiä, ja muutamia viimeksi tulleita oli oven suussa seisomassa, joiden joukkoon aina yksi ja toinen lisäytyi, joten ennen tulleet yhä joutuivat keskemälle lattiaa.

Mitään varsinaista kokousta ei kuitenkaan vielä ollut, vaikka alotusaika oli jo monta tuntia jälellä. Ainoastaan Dampbell oli keskilattialla oikein haltioissaan puhumassa omasta maanviljelyksestään ja väliin aina siinä melkein suksisauvan pituisessa varressa olevan piippunsa pohjalla piirtäen näytti milloin uuden, oman keksimänsä navettarakennuksen, milloin sika- tai kanahuoneensa pohjapiirustusta, jonka perästä aina kuului huudahdus: "Tämäkin on minun keksimäni!"

Tapani seisojien siellä ovenpielessä, edessään olevien miesten suojassa, joten hän heidän välistään saattoi hieman nähdä, miten Dampbell oli sielultaan ja ruumiiltaan kiintynyt kotinsa kiittämiseen. Viimein Dampbell oli kotinsa kiittämässä kerinnyt siihen miten heidän silakkansa ovat paljon parempia kuin muitten ja miten niiden päistäkin heidän perunainsa kanssa sekasin keittämällä tulee työvälille mainio moska. Tämän kuullessa kuului joukosta yhteinen iloinen myhähdys, juuri kun teatteriyleisöltä silloin kun näytös tekee katsojiin mieluisen vaikutuksen.

Dampbell, tämän myhähdysten kuultuaan ja nähtyään miesten kasvot mieluisessa hymyssä, kiihtyi yhä innokkaammin kehuaan kotiaan aina saunan kiukaasta navettalapioon asti. Mutta Tapanista rupesi maistumaan puulle, joten hän hiljaa aukaisten ovea hiipi ulos ja meni perheen pirttiin, missä ei muuta väkeä liikkeellä ollut kuin kaksi talon täysikasvuista tytärtä, jotka kutoivat kilvan kangasta. Tapani meni nyt toisen kankaan korvassa olevalle puolan tekijän tuolille istumaan ja puoleksi syrjittäin nojasi hartiansa tuolin taustaa vasten. Tytöt eivät kumpanenkaan olleet tietävinään mitään Tapanin siinä olemisesta. Vaan kuitenkin se näkyi sen vaikuttavan, että tytöt rupesivat kutomaan sellaisella vauhdilla, jotta aivan kuin tuskassa surisivat puolat sukkuloissa ja kutojain jalat käpsähtelivät poikimissa sukkelammin kuin kärppä halkopinon risteyksessä.

Mutta viimein loppuivat puolat Tapanin lähimmältä kutojalta, joten hän nousi istuimeltaan ja hieman pois käskevällä tavalla silmäsi Tapania, päästäkseen puolarrukkinsa lähelle.

Tapani tekeytyi leikilliseksi ja naurusuussa kysyi: "Enkö minä saisi tehdä puolia, kun tässä talossa ei näytä muutakaan työtä annettavan."

"No, kissa vieköön! Sitä työtä annetaan", vastasi tytär iloisesti, ja kirkkaasti säteilevin silmin pani kasteruuni-värisen kudelaan-viihden kerinlautoihin ja salaperäisesti hymyillen ojenti langan nenän Tapanille. Sen saatuaan käteensä, Tapani nyökäytti päätään ja kasvoissa näkyi mieluinen hymy, minkä tytöt luulivat merkitsevän sitä että vieras tahtoo tehdä pilaa, kuten tavallisesti pojat tyttöjä kiusaavat. Senpätähden viihden laittaja asettuikin likelle puolan tekijää seisomaan, ettei vieras saisi sotkea koko viihteä. Keskeyttipä toinenkin kankuri kutomisensa ja asettui hänkin katsomaan uutta puolaria ja silmät paloivat enemmän puolan tekijään kuin työhön.

Mutta kun Tapani sai kääristyksi langan nenän puolan alaseen ja pistetyksi sen puolarrukin piikkiin, rupesi hän polkemaan puolarrukia niin vimmatusti, että tyttö ei kerinnyt tehdä muuta kuin katsoa. Pian Tapani seisauttikin rukin ja nykästyään langan poikki, pisti puolan odottavan tytön käteen, iloisesti sanoen: "Tuli yksi, sanoi suutari lauvantaina". Sen sanottuaan koppasi kopasta toisen alasen ja rupesi toista tekemään samalla kiireellä eikä ollut perustavinaan mitään kun tytöt puolaa katsellen ihailivat: "Ai ihme, kuinka sievä puola! Nythän ei ollakkaan oppipojan kanssa tekemisissä, vaan itsensä päämestarin. Ai, ai! niitähan tulee ihan kuin turkin hihasta. Kyllä se poika eukkoja saa!"

"Aivanko todella?" kysyi Tapani naurahtaen ja puolaa päästäessään puolapiikistä vilkasi iloisen silmäyksen tyttöjen palaviin silmiin.

"No aivan! Ihan parhaan parvesta, julkeimman joukosta."

"Olkoon sanaanne! Ei kiistetä", sanoi Tapani ja jatkoi työtään.

Nyt tytötkin rupesivat kutomaan kankaitaan, mutta ei kauvan ennenkun toinen tytöistä seisautti kutomisensa ja leikillisesti sanoi: "Niin sinulla... Olisipas minullakin sellainen kuin sinulla."

"On kun annetaan... Eikös niin, vieras?" sanoi Tapaniin vilkaisten se tyttö jolle Tapani puolasi.

"Kunhan tämä viihtyi loppuu, niin saaman pitää", sanoi Tapani totisesti ja nyökäytti päätään vakuudeksi.

Sen kuultuaan tyttö otti seinältä naulasta keltasen ja valkean pumpulilanka-viihden ja laittoi ne omaan kerimeensä ja iloisesti leikillisen näköisenä siirti sen kerinpuunsa Tapanin luokse ja sanoi: "Entäs kun näistä kumpaisestakin viihdestä pitäisi yhdellä kertaa puolata."

"Eri puolalleko kumpikin?"

"Ei kuin yhdelle puolalle", sanoi tyttö ja nauroi makeammasti kuin asiakaan olisi sietänyt.

"No koetetaan", sanoi Tapani päätään nyökäyttäen ja muutti toisen niistä vahdista toiseen kerinpuuhun ja selviteltyään viihdet selviksi otti langan nenät näppiinsä ja alkoi äänetönnä tehdä puolia. Tytötkin rupesivat aivan parhaansa mukaan kutomaan kankaitaan, ja tehtaan jyrinältä kuului syrjästä kuulijan korviin, kun kutomisen tärinään sekautui puolarukin omituinen räminä, mikä pakotti kerinpuut totiseen ja uskolliseen näköiseen pyörintään.

Emäntäänkin, tyttöjen äitiin, teki tämän näkeminen ja kuuleminen mieluisen vaikutuksen. Hän tuli juuri alakeittiöstä maitoastiain pesusta ja huudahti pirtin ovesta sisään astuessaan: "No nythän se vasta on oikein äänellään! Minkä Herran lahjan te nyt puolariksenne saitte? Ja aivanko ne sitten tulee oikeita puolia?"

"No, parempia kuin puolia", sanoivat tytöt yhdestä suusta ja samalla vilkasivat Tapaniin.

"Tuoltako ne kokouspaikasta viskasivat teille puolarin? — Ja mikä tuhannen kokous siellä tuolla sisällä on, kun se insinööri, huijatoen piipullaan, saarnaa keskellä salin lattiaa kuin paras pappi ja sanankuulijat istuvat ristissä käsin kuni Tervajärven kirkkomiehet kuunnellen ja tutkistellen ja painaen sydämiinsä, vaikka puhe kuului olevan vaan nuotan vedosta. Ikäänkuin sitä ei osaisi tehdä kuka tahansa... Mikähän leuhkan kyytimies hänkin lienee! Illallakin ne isännän kanssa sivu puolesta yöstä saarnasivat ja porisivat kuin suolavenäläiset, että kahden seinän taakse kyökkikamariin kuului kuin porokattilan kiehua."

"Siis siellä ei vieläkään ollut kokousta", keskeytti Tapani.

"Enhän minä sen paremmin tiedä mitä se on. Minä vaan, kun alakeittiöstä tullessani kuulin porinaa, raotin salin ovea ja toisella silmälläni katsoin sisään, mutta kuultuani että puhe oli nuotan vetämisestä ja tarpomisesta, painoin oven kiinni. Sielläpä he vetäkööt ja tarpokoot moiset nuottansa vaikka tappuroiksi", sanoi emäntä hieman kyllästyneellä tavalla.

Sen sanottuaan emäntä kopperehti pirtistä pestäviä astioita syliinsä ja lähti jälleen alakeittiöön.

Emännän mentyä tuntui Tapanista pahalle emännän vastenmielisyys, kun tiesi olevansa insinöörin palvelija; ikävähän on viipyä talossa, jossa ei voittaisi talonväen myötätuntoa. Kuitenkin hän toivoi puolan tekemisellään jonkun verran parantavan asemaansa. Senpätähden Tapani, kun sai viihtensä puolatuksi, lystikkäästi hymyillen sanoi: "Pian on lyhyt virsi veisattu, käsi on tyhjä, toisessa ei mitään."

"On virrelle jatkoa, jos sitä haluttaa, tuolla naulassa seinällä", virkkoi iloisesti toinen tyttö. "Se ei lopu, vaikka vähenee, kuten viisussa lauletaan, että

Raha ei lopu, vaikka vähenee, sano' Rannanjärven Jukka; vaan jos ei isäni irti pääse, niin pojanki perii hukka."

Sen sanottua rupesivat kumpanenkin tyttö yhteen ääneen laulamaan sitä laulua ja laulaessaan tarkastelivat kankaitaan, olisiko loimia katkeillut tai niisissä mitään joutunut epäkuuntoon. Huomattuaan kaikki olevan hyvässä kunnossa rupesivat he taas uudestaan kutoa ravistamaan, Tapanin tehdessä puolia.

Mutta nyt alkoi kuulua liikettä, josta saattoi kuulla että kokousmiehet tulevat kokoushuoneesta ulos. Nyt Tapani seisatti puolansa teon ja lähti sisälle. Dampbell, nähtyään Tapanin, huudahti iloisesti: "Johan olette täällä juuri kuin varis tullut puheilleen Maarian aikana."

"Olen ollut jo kotvasen tuolla pirtissä", sanoi Tapani tyyneesti ja odotti käsketäänkö häntä istumaan, vai esitetäänkö mitä tehdä.

Dampbell oli nyt tavattoman virkeällä tuulella vielä sentähden kun oli kylän miesten kanssa saanut niin paljon puhua ja luuli niiden jääneen hänestä ikimuistoisesti pitämään. Oikein ihastuksen leimu näkyi kasvoissa, kun hän alkoi Tapanille melkein hätiköiden puhella: "Meillä on tässä kylässä tilusten rajottaminen ja päätettiin huomenna alottaa työ tämän talon ja tuon Sivolan välirajalta. Mutta nyt pitäisi saada tehdyiksi taulun jalat jo tänä iltana valmiiksi. Osaisittekohan niitä tehdä? No, ehkä, kun minä neuvon."

"Luulen osaavani neuvomattakin", sanoi Tapani tynesti.

"Oletteko koskaan nähnyt maanmittarin taulua?"

"Olen käyttänytkin."

"Käyttänyt! Missä?"

"Tuolla Raudusjoen kylässä, silloin kun siellä oli suurijako, olin maanmittarilla kättä pitempänä ja löin linjoja ulos että hurisi. Kun pahasta penikasta olen ollut tarkka ampuja, niin opin heti tarkaksi kepittäjäksi, tarkemmaksi ketään muita. Sitä tietä pääsin harjoittelemaan taulunkin käyttöä ja hyvin se veteli, vaikka olin vasta kuusitoistavuotias poika-vökäle."

"Te sanoitte kepittäjäksi. Meillä ei saa linjan staakottamista sanoa kepittämiseksi. Se on keppi millä lyödään kylän koiraa tai vierasta sikaa, ja linjastaaka on staaka", sanoi Dampbell päätään nyökyttäen sanainsa mukaan ja kasvoissa näkyi pahan ilman merkkejä. Siitä kuitenkaan, mitä hänen mielessään oli, ei hän nyt virkkanut mitään, osotti vaan perikamarin sopesta säkistä ottamaan taulun kannan ja tekemään siihen jalat.

Tapani oli ulkokausteelta löytänyt kolme kuivaa aidan seivästä, leikannut ne tarpeellisen pitkiksi ja toi ne pirttiin höyläilläkseen, aikoen tehdä niistä sukeat ja hyvät jalat. Ne olivatkin jo valmistumaisillaan, kun Dampbell pitkästä piipustaan oikein kiivaasti vedellen savuja tuli sinne ja silmissä näkyi outo kiilto. Nyt hän pitkästä nenästään puhalti sakean savun pitkin partaansa, jotta koko parta oli hetken savupilveen peittyneenä. Sitten otti yhden ja toisen jalan teoksen, katseli niitä pitkin ja hieman vihelteli. Sitten punalti päätään ja sanoi: "Ihme olisi ollutkin, jos taulun jalat olisivat syntyneet minun neuvomattani, ainoastaan sillä mahdollilla että on nähty Raudusjärven maanmittarilla."

Tapani tunsi tyrmistytävänsä eikä tiennyt mitä tehdä, mutta kysyi kuitenkin: "Mikä näissä on vikana? Minkälaiset ne sitten pitää olla?"

Dampbell vetäsi nyt taas piipustaan aikasen savun, minkä vetäsi henkeensä ja ylpeän näköisenä puhalti sen ylöspäin ja sanoi: "Kun te pyydätte neuvoa, niin minä neuvon ja niin on aina tehtävä; minä sanon vastaisen varalta... Katsokaa nyt, onko nämä suorat? Ne pitää olla aivan suorat. Nämä kyllä voisivat välttää Raudusjärven maanmittarille ja monelle muulle, vaan minulle ei välttä se joka Raudusjärven maanmittarille ja monelle muulle."

"Onko näissä liikaa paksuutta?" kysyi Tapani alakuloisesti ja katseli pitkin niitä jalkoja.

Nyt Dampbell otti Tapanin kädestä taulun jalkapuun ja puristeli sitä ja viimein ajatusalta sanoi: "On vähän. Se pitää olla noin kouran täyteinen, että sormien nenät yltyvät ympäriinsä." Sen sanottuaan lähti sisälle ja veteli savuja mennessään.

Tuskin oli Dampbell pannut pirtin oven kiinni, kun tytöt keskeyttivät kankaittensa kudonnan ja kääntyen Tapaniin kysyivät: "Mistä sillä tuolla vökäleellä on sellainen äkä sitä Raudusjärven maanmittaria vastaan, että on ihan purra, pistää... Kuulostaa ettei soisi ei syödyille mailleen."

"En tiedä", sanoi Tapani.

"Kun te ette sanoneet, että hulluille ja herroille ei keskitekoista kalua saa näyttää."

"Mahdoitte te sanoa."

"Oli ihan jo suuni aukeamassa, vaan ei tullut kuitenkaan sanotuksi. Kun vaan olisi irti päässyt, niin olisi kyllä mennyt kuin itsestään."

"Minä olin sanomassa, että 'mistä sika satulan tietää?' Moinen karvaturri, on kuin minkähän hapsenkatti", sanoi toinen tyttö ja kääntyi kankaaseensa päin.

Tapanista tuntui somalle että tytöt myötätuntoisuudellaan maksoivat hänelle puolan tekopaikan.

Tapani höyläsi nyt ne taulun jalat aivan suoriksi joka puolilta ja veitsensä hamaralla lykkäsi ne kiiltävän sileiksi. Sitten otti yhden ja lähti sen kanssa Dampbellilta kysymään, mitä se vielä olisi vailla ja

miten pitkät ne pitää olla.

Dampbell mitteli ja koetteli sitä moneen kertaan, laittaen niin kalttoon asemaan kuin taulun jalka tulee olemaan, mutta ei näkynyt kuitenkaan tietävän sen varmaa pituutta. Sitten hän kuitenkin määräsi pituuden ja katseli sitä jalkaa pitkin kaikilta puolilta ja tyytyväisenä sanoi: "No kyllä niistä nyt tulee hyvät, kunhan kaikki kolme tulevat tämmöiset."

Taulun jalat tehtyään Tapani meni kysymään, mitä vielä on tehtävä, mutta Dampbell oli ystävällinen ja käski istumaan siksi kunnes hän kerkiää opettamaan miten paperi on pantava tauluun.

Tapani tiesi, että kyllä hän osaa senkin panna, mutta nyt hän ei sitä sanonut; oli sen opin saanut taulun jalkoja tehdessään, että tässä palveluksessa ei saa sanoa mitään osaavansa, vaan aina on käytävä avossa suin kysymässä neuvoa, vaikkapa neuvokin veisi päin mäntyä.

"Se Raudusjärvellä toimiva insinööri minusta piti ja pyysi oppiinsa, vaan kun en osannut kirjottaa ja vanhempani eivät päästäneet, niin jäi sikseen."

"Mikä sen insinöörin nimi oli, joka Raudusjärvellä jakoi?"

"Se oli Kastreeni."

"Kastreeni!" huudahti Dampbell, "mikä insinööri se Kastreeni on. Ainoastaan maanmittarin sisäänkirjotettu apulainen. Insinööriä ei ole kuin kaksi koko läänissä, minä ja yksi Tegström."

Dampbellin sanoissa kuului jotakin sellaista, että Tapani ei tuntenut osaavansa puhua ja jäi siis äänetönnä istumaan.

Nyt Dampbell tahtoi Tapanille antaa tietää, mitä hän ajattelee Tapanin suhteen ja kautta rantain ensin puheli, miten hän, juuri hän on ihan pelkistä talonpojan pojista opettanut maanmittarin apulaisia ja toimittanut ihan sisäänkirjotetuiksi oppilaisiksi, joista kaksi on tullut aivan maanmittareiksi. Muut maanmittarit eivät ole kukaan saaneet talonpojista opetetuksi minkäänlaista apulaista.

Sitten pani taas vereksiä tupakkia piippuunsa, johon Tapani antoi tulen. Vedeltyään muutamia henkisavuja Dampbell alkoi: "Kyllähän minä sen sanon, että jos varsinkin olisitte naimaton, niin kyllähän minä teistä miehen tekisin... No, se on tehty mikä on tehty. Jällele mennyttä kiveä ei saa ruveta katsomaan. Kyllähän niitä vielä keinoja löytyy teidänkin suhteenne, kunhan tässä koteudutaan. Se on pääasia että opista otatte vaarin. Se on pääasia se."

Viimeisen lauseensa Dampbell lausui erinomaisella painolla ja katsoi Tapanin silmiin, mitä se siihen vaikutti.

"Mitenkämpäs muuten", kuului Tapanin suusta hieman katkonainen murahdus, josta kuitenkin kuului salainen vastenmielisyys, sillä koko Dampbellin puhe tuntui hänestä olevan vaan kunnioitusta tavoittelevaa laatua. Senpätahden hän jäikin mykäksi istumaan tuolillaan ja hieman tympein kasvoin katseli vainion perillä työskentelevää ojankaivajaa.

Siihen Dampbellkin terotti silmänsä ja hymähti halveksivan hymähdyksen ja sanoi: "Katsokaahan tuota työmiestä, miten se päivään katsoen tekee työtä. Olen lystikseni päiväkauden seurannut sen liikkeitä. Katsokaahan miten se jämpii kuin itikka ravassa ja siitä mojahtaa seisomaan. Katsokaahan kun se taas katsoo aurinkoa, että tuohonko se karahkaan tarttui, kun se ei siitä pakene mailleen päin... Nyt se taas kumartui ja sai kun saikin multaa lapiolleen. Katsotaanhan montako kertaa se heittää ennenkun taas seisoo. Se oli kolmas lapiollinen. Se oli neljäs ... viides, kuudes ... seitsemäs ... kahdeksas ... yhdeksäs ... kymmenes... Mutta paljohan sitä nyt tulee... Ahaa, jopa tuli pää vetäville. Nyt kai se sietääkin huokasta pitempään, kun kerrassaan yksitoista kertaa viskasi multaa. Eihöhän tuo jo istukin... Kas niin! Enkö arvannut. Hahaa! nyt se istuu ja ihmettelee kun tuo aurinko ei tänäpäivänä muista laskeutuakkaan."

Dampbell oli nyt unohtanut piippunsa imemisen, joten se oli sammunut, ja nousi nyt kävelemään lattialle ja kävellessään kaiveli piipustaan periä kaataakseen ne uunin edessä olevaan sylkilaatikkoon. Tätä tehdessään hän päättään punoen oikein uhkaavasti puheli: "Joshan olisit, ukko, minun työmiehenäni, niin muuttuisivat sinulla tavat, kun minä kerran kävisin tuolla työmaalla. Lähtisi kyllä miehestä tauti, kun minä ärjäsisin. Mutta talonpoika on talonpoika vaikka missä. Ne työmiehetkin pitävät isäntiä vaan vertaisenaan, naureskelevat vaan kun menee isäntä kiirehtimään. Vaan herrasmies ja vielä sitten minunlaiseni herrasmies kun on käskemässä, niin silloin on leikki kaukana. Ei muuta kun tukka suorana ne menevät kun minun ääneni kuulevat."

Nyt Dampbell oli taas saanut piippunsa palamaan ja veteli siitä äänettömänä henkisavuja, joiden välissä piippunsa varrella kirjotteli ilmaan, josta ei Tapani tiennyt mitä se merkitsi ja mitä hän kirjotti,

muuta kuin S-kirjaimen näkyi aina ensiksi tekevän. Tätä tehdessään Dampbell salaisesti vilkuili Tapaniin, nähdäkseen mitä hänen viimeinen puheensa vaikutti.

Tapani, joka selvään huomasi että häntä ja yleensä tulevia työmiehiä varten oli se koko puhe, oli kuin kynsille lyödyn näköinen ja alakuloisesti sanoi: "Sehän se taululle paperin pano oli puheena, kun minä sen osaisin panna."

"Kyllä se osataan", sanoi Dampbell kohteliaasti. "Ottakaahan tuolta säkistä taulu ja instrumenttilooda käsille."

Kun Tapani toi määrättyt kapineet, niin Dampbell otti sen kapinelaatikon käteensä ja oikein huomattavalla painolla sanoi: "Tämä on instrumenttilooda tämä ja tämän sisällä olevat aseet ovat instrumentteja." Sitten hän aukasi laatikon, otti sieltä liimapalasen ja rupesi neuvomaan, miten sitä kastellaan suussa ja sitten hivutetaan taulun laitoihin, kun paperi on ensin kasteltu ja miten sitten sen paperin laidat vedetään siihen kiinni ja viimeksi käännetään nurkat.

Tapani nyökäytti päätään jokaiselle sanalle, merkiksi että kyllä hän ymmärtää. Sitten hän otti taulun ja siihen pantavan paperin ja liimapalasen ja lähti pirttiin panemaan sitä paperia taululle ja itseksen hymyillen ajatteli: "Mitähän vikaa nyt tästä tehtävästä löytynee."

Tapani kun oli Raudusjärven maanmittarilla jo satoja kertoja pannut paperin taululle, oli sen oppinut jo hyväksikin, ja nyt hän aikoi parhaansa mukaan tehdäkin. Hän kasteli paperin toiselta puolen aivan likomääräksi ja pingotti sitte taulun kaikille kulmille, painaen niin kiinteälle kuin paperin vaan tiesi kestävän ja laidat liimattuaan kiinni meni keittiöön, jossa hellassa palavan tulen paisteessa kuivasi, joten paperi veti itsensä ihan helisevän kiinteälle. Sitten hän varsin tahallaan otti hieman aran näköisen muodon ja vei taulun insinöörin nähtäväksi.

Dampbell, nähdessään Tapanin taulun kanssa tulevan, muuttui asiallisen näköiseksi ja laihat kädet jo itsestään ojentuivat ottamaan vastaan taulua. Käsiinsä saatuaan hän katseli sitä kaikilta puolilta. Mutta pitkän hetken sitä pyöriteltyään nyökäytti päätään ja sanoi: "Kyllä tämä kelpaa", ja kasvot menivät salaperäiseen hymyyn. Sitten hän ystävällisesti sanoi: "Tapani olisi hyvä ja ottaisi sieltä säkistä minun metsäsaappaani ja voitेलisi ne. Ne ovat aivan menneen kesäiseltä jälleltään hoitamatta."

Tapani kaivoi nyt säkistä käppyrään ja ihan kyrsäksi kuivaneet pieksusaappaat, joiden kannatkin olivat poljetut länttään, että melkein varren tyvi oli joutumassa kantapään alle. Nämät nähdessään Tapani itseksen hymähti, mutta salasi ivansa ja meni pirttiin, johon jo talon työväkikin oli tullut. Tapanissa syntyi iva, ja kostoksi äskeisestä taulun jalkojen moittimisesta näytti niitä kengän kantoja penkillä istuville miehille ja ivallisesti hymyillen sanoi: "Tässä ovat herrasmiehen kengät, tässä."

"No on tottaperään."

"Ovat tottaperään pojan kengän kannat leiponeet rieskaa oikein emälaila."

"Vasikan jaloissa kai nämä ovat viimeksi olleetkin."

"No, ne ovat olleet korjuulla jos pidollakin."

"Ja vielä viitsitään kylään tuoda, vieläpä toiseen ja kolmanteen pitäjääseenkin, tuollaisia, joita täällä ei raunioltakaan korjattaisi."

"No, elkähän sentään. Saatte nähdä että humu kuuluu eikä köyhyttä, kun näillä lähdetään huomenna metsään", sanoi Tapani ja lähti hankkimaan lämmintä vettä, jossa ne liottaisi. Tapanista tuntuikin hyvälle että sai niissä kengissä työtä koko illaksi, eikä siis tarvinnut enää mennä sisälle kuulemaan niitä niin ikävälle maistuvia Dampbellin tarinoita ja esityksiä.

VI LUKU.

Huomenaamuna pirtin oviseinällä omituisessa kaapissaan oleva suuritauluinen ja harvaan kävellä lonksautteleva seinäkello näytti jo puolen tuntia yli yhdeksän, kun pirtin ovelle ilmestyivät emännän kiireiset kasvot ja sanat kuuluivat: "Herra kutsuu kenkiään!"

Tapani ei odottanut toista käskyä, vaan hyppäsi pystyyn, koppasi orrelta ihan tekokuosilleen oijotut ja voidellut kengät, joita hän varsien suista kantaen lähti viemään sisälle, missä Dampbellin kiiluvat silmät

näkyivät sängystä. Nyt hän kuitenkin, nähtyään kenkensä niin pulskan näköisinä, kohosi istualleen, otti käteensä ja hymyillen sanoi: "No nythän ne ovat aivan kuin uudet. Kiitos, kiitos... Mutta jokos siellä on miehiä metsään lähtemään?"

"Jo aikoja sitten. Jo kuutta käydessä tulivat."

"Hm ... vai jo kuutta käydessä. Mitä ne ovat tehneet?"

"Laania laskeneet, mikä parasta olisi osannut, ja mittatikkuja ovat viroikseen vuoleskelleet, että niitä vissiin on kolmille vitjoille."

"Ja tuskin yhtään oikeaa kalua, niinkuin meillä pruukataan."

"Sitä en tiedä, vaan paljon niitä kyllä on, varmaan kuusikymmentä, jos ei enempikin."

"Vai kuutta käydessä jo tulivat. Taitavat luulla että minä talonpoikien tavalla hämärästä hämärään nuhjustelen. Vaan kohta näkevät että meiltä kun lähdetään, niin siinä ei ähketä", sanoi Dampbell, punalteli päätään ja nousi pukeutumaan.

Kului kuitenkin vielä kaksi pitkää tuntia ennenkun Dampbell nähtiin talon pihalla, laajareunaisine hattuineen, antamassa määräyksiä, mitä aseita minkin on otettava mukaan, ja lähtemässä miesjoukon edelle, missä vitjojen kilinä, mittatikkujen kalina ja kapinelaatikon kolina sekaantui miesten askelten sekavaan jytinään.

Viimein oli tultu paikalle, mistä piti Saralan ja Sivolan raja lyödä. Jo taulua pystyttämään ruvetessa Dampbell vihaisesti viittasi kädellään ja ärähti: "Tuosta metsä auki ja muutamat tekevät staakoja."

"Mitä tankoja?" kuului ääni joukosta.

"Keppejä", virkkoi Tapani, mutta samassa huomasi Dampbellin tulisesta silmäyksestä tehneensä väärin sanoessaan kepiksi.

Dampbell ei kuitenkaan mitään virkkanut, laittoi vaan tauluaan kuntoon. Kun vihdoinkin sai tähtäinlaitoksen taululle, niin Tapani otti kolme keppiä käteensä, lyödäkseen ne siihen mihin Dampbell tähtäinten läpi katsoen ne käskee lyödä.

Talon isäntä, joka oli taulun kantajana, oli nyt kapinelaatikkoa pitelemässä taulun luona. Mutta kun oli alkukepit lyöty, niin isäntä katsoi pitkin keppien osottamaa suuntaa ja päättävästi sanoi: "Ei mene nyt siihen niityn kujaan, siihen kaahlattimeen, johon se pöytäjaossa määrättiin ja johon rajan täytyy tulla."

"Se on minun asiani mihin se menee ja mihin sen pitää mennä!" ärjäsi Dampbell ja huusi: "Lyökää vaan leveäksi. Meillä tiedetään mitä meillä tehdään."

Tämän kuultuaan Tapani, kun joutui linjaa kepittämään, kehotti miehiä lyömään oikein leveäksi, varsinkin sentähden kun isännältä kuuli että se menee väärään, saadakseen siten nähdä minkänäköiseksi Dampbell sitten muuttuu kun joutuu jälkiään korjaamaan.

Mitä likemmäksi Saralan niityä tultiin, sitä selvemmäksi kävi kaikille, että linja menee väärään. Mutta ylimielisille poikasille se vaan antoi intoa lyödä leveämmäksi ja leveämmäksi, ja yksi lotina kuului vaan metsän syvyyteen tunkeutuvan aukon perältä, mistä tulisina salamoina välkkyivät kirkkaat kirveitten terät ja rytisten kaatuivat komeat puut.

Saralan isännän mieli meni oikein katkeraksi, nähdessään parhaan säästömetensä kaatuvan tällä tavalla. Hän ei kuitenkaan puhunut mitään, kuljetteli vaan taulua ja taulun kapineita mukanaan, kun Dampbell tarkasteli Tapanin lyömiä keppejä ja oli niitä hieman liikauttavinaan, muka korjatakseen.

Tultiin viimein niitylle, jossa linja katkasi melkein puolen latoalaa Sivolan puolelle. Silloin Dampbell oikein hartiaain voimasta kävellen tuli niitylle ja käski mittarien ottaa "tuolta puron äyräältä kujan aidasta mitta tähän linjaan."

Tätä mittausta ei Dampbell uskonut mittarien varaan, vaan meni itse näkemään ja seurasi mukana nähdäkseen omilla silmillään kuinka paljon sitä on. Sen tehtyä käski kaikkia sinne, mistä tämä linja lyötiin ulos, ja itse lähti osaksi juosten ja osaksi kävellen ja hyppien puulta puulle, näyttäkseen miten asialla on kiire, ja kovinpa huohotti mies parka päästyään linjan päähän.

Nyt Dampbell istui hakatun puun tyvelle, otti taskustaan paperin palasen ja kynän, jolla rupesi polvensa päällä laskemaan ja sanoi: "Tässä ei tarvita taulua, saadaan laskemalla."

Mutta siinä kiireissään hän laski väärin, joten toinenkaan linja ei tavannut määrättyä paikkaa,

ainoastaan puolen verran lähenei sitä kujaa, mihin sen piti tulla. Nyt Dampbell repäsi korvallistaan ja epätoivoisesti kiljahti: "No p—le... Missä nyt on vika! Varmaan on mitassa vika, mitassa se on vika! P—leen p—le! Mitassa se on vika." Sen sanottuaan lähti taas painaltamaan sinne lähtökohtaan. Mutta ylimieliset poikaset alkoivat porista:

"Tämäpä lystiä!"

"Hirveän lystiä, sanoi kaupungin tyttö."

"Ei, — mutta riena nyt on asiassa! Sietäisi olla Luttusen Mari paikoilla, joka yhdeksän puun vuosikuntaisilla vesoilla kylvettäisi."

"Ketä?"

"Meitä kaikkia eksyneitä, jotka emme osaa luvattuun maahan."

"Onpa itse Faarao elossa; hän vie meidät takaisin Egyptin lihapatojen ääreen."

"Mutta meidän suuripartaisella Faaraollamme on yhtä tyhjä pata, luulen minä, kuin meillä kaikilla muillakin onnettomilla erämaan matkalaisilla."

"Jospa se onkin itse Mooses, joka tuolla savua suitsuvalla taikasauvallaan saa meille kalliosta irti ihan rautakylmän ja hopeankirkkaan vesivirran juodaksemme ja kylpeäksemme täällä helteisessä korvessa."

"Ei janota vähääkään. Nälkä kurisee suolissani kuin parvi sammakoita."

"Sama on täälläkin."

Näin porisivat ylimieliset pojat, palaillessaan takaisin samaan paikkaan vielä kolmannen kerran. Mutta vaikka miehet yksitellen sieltä vetäytyivät paikoilleen, ei Dampbell ollut sitä näkevinänsäkään, laski ja laski vaan sitä äskeistä laskuaan, väliin ravistaen päätään että parta tärisi. Viimein hän kuitenkin huomasi että oli äsken ottanut sen matkan niitylle puolta pitemmäksi kuin se oli, joten se syrjäänmenemis-mitassa laskettuna vei vaan puolimatkaan.

Dampbell asetti nyt kolmannen linjan ja meni se nyt siihen mihin sen pitikin. Vaan kovin oli isäntä nyrpeissään ja puhumatonna koko päivän eikä kotiin tultuaankaan vienyt taulua eikä taulun neuvoja sisälle, vaan jätti portaille, ja menen heti makuukamariinsa köllähti sänkynsä päälle, missä katseli lakeen ikäänkuin tahtoisu lukea niitä nauvoja, millä laipiolaumat olivat altopäin lyödyt niskoihin kiinni.

Dampbell huomattuaan isännän nyrpeyden tekeytyi emännälle tavattoman ystävälliseksi ja pyysi hänet istumaan toiselle puolen pöytänsä puhetovertukseen ja olivatkin jo iloisessa, leikinsekaisessa puhelussa, kun Tapani toi taulua ja taulun neuvoja sisälle, etteivät jäisi ulos yöksi.

Tapanin nähtyään emännän suuret silmät leimahtivat häneen iloisesti ja hän sanoi: "Vai te sitä olette se Korpelan seppä, Harjulan Marian mies, kuten tää insinööri kertoo. Olette niin poikamiehen näköinen, partaakin ilman, haimenia vasta..."

"Tuskinpa sitä niin suurta lahjaa kuin partaa saanenkaan."

"Mutta muutenkin olette niin vihanta kuin heinä... Meidän tyttäret tänä päivänä jo eilisestä puolaristaan löivät arpaa. Tietysti leikillään, vaan se on tosikin toisena puolena."

"Sepä lystiä että minusta vielä tyttäret arpaa lyövät. Kumpika heistä joutui voitolle?"

"Tietysti vanhempi, ettei kivikontti jäisi selkään."

"Panisi konttiin silkkiset viilekkeet ja suun alaspäin, niin ei olisi raskas."

"Mutta teistä nähden, kuulemma, on kumpaisenkin kontti yhtä raskas... Vai niin, että te sitä olette se Korpelan seppä, joka Harjulan Marian tähden lähti kotoaan ihan tyhjänä pois. Olen teistä niin paljon kuullut", sanoi emäntä katsellen Tapania ylhäältä alas ja alhaalta ylös. Sitten hän kääntyi Dampbelliin ja sanoi: "Sanasta sana tulee, kypenestä maa kytee. Mikäs se teidän nimenne on? En sitäkään tiedä, vaikka monta päivää ja yötä jo olette talossa ollut."

"Minun nimeni on Dampbell ja arvoni on maanmittaus-insinööri eli toisin sanoen komisioni-maanmittari."

Emäntä hymähti ja sanoi: "Vai Tomppelli... Mistä te sellaisen nimen olette kaivaneet; en ikänä ole ennen kuullut."

"Ei minun nimeni ole Tomppelli, vaan Dampbell", kuuluivat insinöörin suusta sanat ja nyt hän oikein

pitkäveteisesti sanoi, että sen emäntä oikein saisi päähänsä.

Emäntä ei enää parsinut, vaan lähti pirttiin kuulemaan jos häntä siellä kaivataan, ja pirtin lattiaa kävellessään hymyillen sanoi: "Vai Tomppelli se on tuon suuripartaisen herran nimi!"

"Tomppeli onkin ... kele aivan täydessä sanan merkityksessä, kun kolme linjaa pieksätti meillä yhden rinnan ja yhdellä vaivaisella ojelmuksella menetti kauniin kesäisen päivän", kuuluivat penkillä loikovan talon rengin vihaiset sanat.

"Nimensä väarti on, sen sanon minäkin", lisäsi siihen toinen penkillä loikova mies.

"Siitäköhän se isäntäkin on aivan kipeänä tuolla sängyn päällä. Kunhan ei vaan pappia jouduttaisi tässä hakemaan", sanoi emäntä nauraen.

"Vähemmästäkin olisi joku kipeänä, kun parhaan säästömetsän hakkuutti aivan yksiksi siekaleiksi", kuului miesten joukosta vakava ääni.

Sitä ei emäntä kuitenkaan ollut kuulevinaan, meni vaan taikinapytynsä luokse ja siihen happanemaan laitettua taikinaa rupesi paksulla hierimellään hämmentämään ihan hartian voimasta, että leveällä riippuvat hameen helmat tuisivat.

Siitä päästyään hän kääntyi kankaittensa takana oleviin tyttöihinsä ja sanoi: "Kuulkaapas, se teidän päivällinen arpaesineenne on se Korpelan seppä, se Harjulan Marian mies, josta olette kuulleet, kuinka se Mariansa tähden lähti kotoaan pois... Eikös lieteen katso silmänne kun ukkomiehestä löitte arpaa."

"Vähätpä katsoisi lieteen. Löimمهän arpaa vaan puolarista, ja kunpa se taas tulisi puolan tekoon, niin ystävänämme katselisimme. Mutta missä hän viipyy, kun häntä ei näy?" sanoi vanhempi tyttö.

Toinenkin tyttö oli suutaan aukasemassa puolustamaan itseään, mutta samassa aukesi pirtin ovi ja Tapani pistäysi sisään, kantaen kädessään Dampbellin kenkiä, laittaakseen niitä kuivamaan. Tapanin nähdessään tytöt yhteen ääneen huudahtivat: "Siinähan se on jossa sitä mainitaan. Tässä olimme kaipaamassa hyvää puolariamme ja nythän se jo tulee. Eikös niin?"

"Niinpä niin", sanoi Tapani kenkiä pujottaessaan orteen ja siitä päästyään meni puolarukin ääreen kuten ainakin tehtävänsä ja rupesi alakuloisen näköisenä tekemään puolia, juuri kuin toisten pakottamana. Mutta tytöistä Tapanin alakuloisuus tuntui tavattoman pahalta, kun olivat mananneet häntä puolan tekoon eivätkä löytäneet syytä mistä olisivat nyt paremmin kuin eilenkään päässeet puheluun. Mutta emäntä teki nyt tekosyyn. Hän tuli nyt aivan Tapanin luokse seisomaan; seisoi siinä hetken oikein leveänä ja hymyili.

"Korpelan seppä", sanoi hän viimein, "— mutta eipä kätenne ole niinkuin sepän kädet, ovat puhtaat ja valkoiset kuin kankurin kädet. Tuskinpa meidän kankurienkaan kädet ovat niin valkoiset. Ojennappas, Riikka, kätesi rinnalle." Riikka keskeytti nyt kutomisensa ja ojensi hymyillen kätensä Tapanin käden rinnalle. Toisenkin tyttö seisautti kutomisensa ja valeli suurilla silmillään Tapania ja sanoi: "Ne ovat vaan sepän kellon juotteita mitä äiti puhuu, että vieras olisi seppä. Eihän tää ole mistään päin katsellen sepän näköinen. Sepähän ovat sellaisia kumarahartiaisia köniä... Vai oletteko seppä? Sanokaapa itse!"

"Kyllä... Mutta nyt en ole toiseen kuukauteen tehnyt sitä työtä, niin ovat käteni puhdistuneet", sanoi Tapani tyyneesti ja pysyi vaan alakuloisena ja lyhytsanaisena.

Tyttärien mielestä oli paha kun näkivät Tapanin alakuloisena, ja he koettivat saada häntä iloisemmaksi kyselemällä hänen elämän tarinoitaan. Mutta kun Tapani vastasi vaan lyhyesti, ainoastaan sen mitä kysyttiin, niin tyttöinkin täytyi lopettaa kyselynsä.

* * * * *

Oli nyt viikon päivät kuljettu jo metsässä ja muutamina päivinä oli Tapani ollut rajoja lyömässä omin päinsäkin. Dampbell oli vaan käynyt omia aikojaan katsomassa, tuleeko linjat tarpeeksi suuria ja muuta sellaista, jonka tehtyään oli aina tullut talon väen kanssa pakisemaan mitä milloinkin.

Sellaisessa paikassa ja lähtökohdassa, jossa ei ollut aivan varma sattuminen määrättyyn paikkaan, Tapani kepitti ensin kaitaisen koetuslinjan siksi että saattoi kepittää, ja sitten kun näki minkä verran se meni syrjään määrätystä paikasta, laskemalla osotti siihen ja hakkautti leveäksi kun tiesi sen jäävän rajaksi. Tämä oli talon isäntäin mielestä niin mieluinen keksintö että rupesivat itse Dampbellille kehuaan Tapania mainioksi rajain hakkauttajaksi.

Sitä ei kuitenkaan Dampbell sietänyt vaan lähti eräänä päivänä itse metsään ja oli tavattomaan virallinen. Tänä päivänä kuitenkin linjat menivät ensikerralla oikeaan, ettei tarvinnut parsia. Mutta iltasella, kun oli jo lähellä tavallinen kotiin lähtöaika, Dampbell löi vielä lähes kahden kilometrin

pituisen linjan, joka päättyi Sorajärven rantaan. Tämän alkuun pantua hän määräavällä äänellä huusi: "Se pitää lyödä leveäksi ja viedä järveen asti." Sen sanottuaan hän lähti taulun kantajan kanssa kotiin.

"Eivät kerkiä tänä iltana Sorajärveen, sinne on siksi pitkältä ja vankkoja metsiä", sanoi taulun kantaja lähtiessään Dampbellin jälkeen kävelemään.

"Se on pakosta keritä, kun minä olen määrännyt."

Taulun kantaja ei vastannut mitään, hymyili vaan ja käveli jälkeen.

Dampbellin kotiintulosta ei ollut pitkäkään aika kulunut kun jo miehetkin tulivat kotiin ja viskelivät kirveitään mikä mihinkin loukkoon, että yksi kolina kuului, jonka jälkeen kiivas porina rupesi kuulumaan pirtistä.

Tämän kuultuaan Dampbell heti arvasi, että linja oli heitetty kesken ja kiivastuneena hän käveli edestakasin salin permannolla. Samassa ilmestyikin sinne Tapani, jolta hän heti kysyi: "Minkälaiseen paikkaan se meni rannassa, menikö se lahden pohjaan vaiko syrjään?"

"Se jäi kesken ja miehet sanoivat menevän väärään", sanoi Tapani varovasti.

"Kesken!" ärjähti Dampbell, "enkö minä sanonut että se pitää viedä järveen!"

"Sanoitte kyllä, mutta miehet lähtivät pois. Sanoivat menevän väärään."

"Väärään... Väärään linja!" kertasi Dampbell kiukusta kähisten. Sitten hän tömäytti kantapäätään lattiaan ja kirkui: "Enkö minä sinulle sanonut, että se pitää viedä järveen, ja sinä kehtaat tulla sanomaan että miehet lähtivät kesken... Minä näytän sinulle huomenna, että eivät lähde miehet kesken, eikä ennenkun minä lupaan."

Tapani ei tähän virkkanut mitään, istui vaan kuin tuomittu ja katseli maahan. Tunsu että on paras pysyä äänettömänä.

Tapanin äänettämyys ei kuitenkaan Dampbellia lepyttänyt, hän vaan yhä puhki katsellen syvillä kiiluvilla silmillään kuin mato mättäästä ja matki Tapanin sanoja: "Väärään sanoivat menevän... Lähtivät kesken pois... Ne ovat päällikön sanoja ne!"

Tapani nousi viimein ja salin loukosta otti ne Dampbellin länttäkantaiset kengät ja nöyrästi sanoi: "Nämä kai minä saan viedä hoitaakseni?"

Nämä sanat olivat kuin tulta olisi tervaannut. Dampbell huusi että parta tärisi: "Kysyäkö sinun vielä sitäkin pitää, mokoma vääräpolvi!"

Tämä vihiasi Tapanin sydäntä niin, että piti lähteä kiireesti ulos, ettei Dampbell näkisi hänen kyyneliään.

Etuhuoneessa oli emäntä odottamassa milloinkaan hän saisi sille herralle laittaa iltasta ja sattui juuri Tapania vastaan silloin kun tältä puhkesi huokaus ja kasvoille tulvahtivat kyyneleet. Hän otti Tapania kädestä kiinni, veti kyökkikamariinsa ja kysyi: "Mitä se teille puhui, kun se niin koski... Sanokaa nyt minulle."

"Se osasi sanoa niin pahasti että ikäni muistan."

"Mitä se sanoi? Sanokaa nyt minullekin."

"Se soimasi näitä jalkojani, kun ne ovat näin polvista sisäänpäin, joka on äitini vika... Ne ovat olleet syntyessäni ulospäin väärät, ja äitini on kapalovyöllä kiristänyt niitä oikaistakseen, ja siten kasvatti polvijäsenet sisäänpäin vääriksi... Olen niistä kärsinyt ja hävennyt ikäni ja sitten kun vielä soimataan, niin ennen antaisin lihaani leikata, ennenkuin sellaista kuulisin."

"Ja tuo järjetön rupee tuollaisia vikoja soimaamaan... Vihellä sinä, minä pyöritän", sanoi emäntä ja pyöritti kättään, minkä etusormi oli ojennettu suoraksi ja toiset olivat nyrkkiin puristetut. "Mutta minä en tuota mokomaa teidän sijassanne olisi jättänyt sanattoman saaren päähän. Minä olisin antanut sanan sanasta, kaksi parhaasta. Olisin minä sanonut, että kävele itse ensin terät kengistäsi, ennenkun varsilla rupeat kävelemään, ja soimaa sitten vasta toista", porisi emäntä ja leveät kasvot olivat vihasta hohtavan punaiset.

Emännän puhe tuntui Tapanista hyvälle, mutta ei mielestä sentään katkeruus poistunut. Koko yönä ei Tapani saanut unta, joten kesäinen yö tuntui joulun aikuistakin yötä pitemmältä.

Kun vihdoinkin aamu tuli, niin Tapani ennen muiden nousua meni kaivolle, jossa hän virkistääkseen

nukkumattomia silmiään pesi kasvonsa kylmällä vedellä.

Kun ei ketään näkynyt liikkeellä, niin hän meni vielä vuoteelleen ja samassa kun kallistui maata, menivät silmät uneen ja ajatuksetkin sammuiivat samassa.

Herättyään Tapani ajatteli, että tänä päivänä ei hän tee mitään muuta kuin mitä käsketään. Mutta kun kello jo oli lähes kymmenen eikä sisältä päin vielääkään kuulunut kenkään kaipuuta, arvasi hän että niitä odotetaan häneltä. Nyt hän laitto itsensä vasiten kylmäverisen näköiseksi, puristi hampaansakin yhteen ja lähti viemään kenkiä.

Dampbell oli jo ylhäällä ja asetti kartalta taululle niitä rajoja, mitkä sinä päivänä tulisivat avattaviksi, ja merkitsi taululle niitä merkkipaikkoja, mistä lyötävain rajain lähtökohdat otetaan kiinni.

Tapani kun ei huoneeseen tullessaan sanonut hyvää huomenta, niin Dampbell arvasi Tapanin päässä olevan vielä illallista eikä ollut näkevinäänkään, roppelehti vaan tulisella kiireellä tekemisensä kanssa.

Vaikka Dampbell ei mitään virkkanut, niin Tapani seisattui kuitenkin pöydän luokse näkemään mille rajoille lähdetään ja odottamaan mitä käsketään. Nyt Dampbell kesken työtänsä koppasi piippunsa, pani siihen tupakkia, sytytti itse ja rupesi vihasen näköisesti harmimaan siitä savuja eikä vielääkään ollut tietävinään Tapanista.

Tapani nähdessään olevansa liikaa, niinkuin Piikin Kalle Pietarissa, lähti pirttiin, missä miehet kirveet kourissaan jo odottivat lähtöä. Pirttiin tullessa menivät Tapanin kasvot hymyyn, kun oli huomannut Dampbellin hötelöivän linjoja taululle asettaessaan. Tapanin kasvoissa näkyvä mielihyvä veti kaikkien huomion puoleensa ja kaikki odottivat avossa suin mitä hän sanoisi. Tämän huomattuaan Tapani vakavasti sanoi: "Nyt näyttään lähtevän Kytölän ja Kotilan välistä rajaa lyömään. Tästä Kytölän ja Kotilan lähitse näkyy kulkevan ylimitan oikunen ruutulinja, siitä näyttään lyövän näin vitaan kahtaalle päin."

Kytölän renki löi kinttaitaan yhteen ja iloisesti huudahti: "Ahaa pojat! Nyt päästäänkin vileikköön, jossa taretään ennenkun Kytökankaalle on kolme maantien levyistä linjaa leivottu. Jo maar taretäänkin!"

"Mutta Kotilan ukolle pitää saada tieto että se tulee näkemään, mitenkä hänen säästömetsällään on tänä päivänä viimeinen tuomio. Ukko riepu on vartioinut kuin piru piispaa sitä Kytökankaan petäjikköä, ettei suksisauvaa ole miespolveen saanut ottaa. Minä lähdän sanomaan ukolle", sanoi Kotilan renki ja lähti hattu kourassa juoksemaan Kotilaan.

"Kyllähän siihen männikköön ei hakata monta linjaa", jurautti Kantolainen ja punalti päättään.

"Onkin tuo hulluutta tuolla tavalla mäskätä kuin tuossa meidänkin rajalla", sanoi emäntä vihasena. "Tuo meidän ukko on sellainen vasikanhantä että sille saa tehdä mitä kukin tahtoo. Jos minä olisin ollut isäntä, niin tulen olisin takonut moiselle metsän kaatajalle. Illalla minun pisteli kuullessani kun se säksenteli tälle Tapanille. Sen sanon että jos minulle olisi sen tehnyt, niin korenonn olisin siepannut ja näyttänyt mistä on viisi hirttä poikki..."

"Mitä se Tapanille säksenti?" kysyi Soralan isäntä ja pyöreät silmät tuijottivat emäntään.

"Siitä kun tämä muka ei ollut teidän ja Lampelan välistä linjaa vienyt päähän asti, Sorajärveen. Siitä se säksenti ja vielä pahempaakin, ihan hävytöntä..."

"Vai sitä linjaa perille asti... Sitä ei koskaan viedä sen pitemmälle kuin se on viety. Siellä on kyllä äksä edessä. Meidän metsiä ei kyllä raiskata niin kurjasti kuin tämän talon", sanoi Soralan isäntä vihasella äänellä.

Mutta nyt kuului ulkoa Dampbellin ärjähdys:

"Missä miehet?" Yhdessä humahduksessa hyppäsivät miehet pystyyn kuin pulmusparvi pälvestä ja lähtivät sukittamaan ulos.

Sanaakaan puhumatta, ihan kuin ruumissaattoväki astua jolkkästiin Dampbellin jälessä, joka pitkästä piipustaan pölyytti vankkaa savua edellä, juuri kuin höyryhepo junan edessä. Ja niin äänettöminä tultiin sille ruutulinjalle, mistä piti lähteä. Nyt Dampbell katseli puoleen ja toiseen, näkyisikö missään mittapaalua, josta näkisi missä päin on lähtökohta. Jopa huomasikin kolmisen sadan askeleen päässä paalun tököttävän. Hän lähti sinne ja silmättyään paaluun komenti: "Vitjat suoraksi! Ja mitataan sata kolmekymmentä kyynärää tännepäin!"

"Viisi tikkua, viisi kyynärää", kuului mittarien suista yhteen ääneen ja rupesivat helistämään vitjojaan suoraksi.

Tapani vilkasi paaluun silloin kun Dampbell sitä tarkasti, ja luuli näkevänsä 10-merkin yläpuolella pykälän tapaista. Mutta kun hän ei ollut siitä varma, niin hän Dampbellin mentyä tarkemmin katsoi siihen ja näki että se pykälä oli vaan lastuperä, joten paalu olikin kymmenes, vaikka sen piti olla yhdeksäs.

Tämä Kotilan ja Kytölän rajalinja oli jo pöytäjaon aikana vedetty kartalle paikalleen ja sanottu silloin sen tulevan ruutulinjasta menemään yhdeksännestä paalusta satakolmekymmentä kyynärää länteen. Kotilan ukko oli tämän matkan jo pöytäjakopäivänä mitannut kyynärällä ja pannut siihen neljältä sivulta veistetyyn paalun. Nyt ukko renkineen oli paalunsa luona odottamassa, ja kun sieltä toisesta paikasta rupesi näkymään liikettä ja kuulumaan ärjymisiä, niin ukko lähti sinne. Avossa suin huohottaen hän saapui taulun luokse ja puoleksi huutaen sanoi: "Ei se siitä tule raja, täältä se tulee..."

Dampbell ei siitä välittänyt, vaan ärjähti voimainsa takaa: "Tuosta auki!" ojentaen samalla pitkän, laihan kätensä siihen määrättyyn suuntaan ja piti sitä tuokion ylhäällä, että oikein näkisivät sen suunnan. Mutta kukaan ei totellut ja melkein yhteen ääneen miehet huusivat: "Ei tästä tule raja, se menee ihan Kotilan pelloille."

"Minä sanoin että lyökää auki!" kirkui Dampbell että parta tärisi.

"Ei lyödä, ei lyödä!" huusivat miehet yhteen ääneen Dampbellin polkiessa jalkaa ja kirkuessa sekaan: "Minä sanoin että lyökää auki! Tiedättekö että minä olen komisioni-insinööri!"

"Mutta järjestys olla pitää, sanoi Lemminkäinen kun kanoja pieksi. Oo te tomppelit ja hitaat sydäimestä kaikkia niitä ymmärtämään mitä partasuut puhuneet ovat!" huusi sekaan Kytölän iloinen renki ja äänen lisäksi pieksi rukkasiaan yhteen.

Silloin Dampbell tempasi Tapanin kädestä linjakepin ja hurjana kirkuen: "Sinäkö minua sanoit tomppeliksi!" lensi Kytölän rengin luokse, ja ennenkun viimeksi mainittu kerkisi aavistaakkaan, löi häntä hartioille ja rupesi lyömään toisen kerran, vaan silmänräpäyksessä renki viskasi kintaansa metsään, tarttui Dampbellin rintaan ja viskasi hänet jalkoihinsa, hampaittensa välistä sanoen: "P—leen tomppeli." Dampbell kimposi kuitenkin samassa ylös ja kaulaansa pidellen huusi: "Puukottivat, puukottivat, puukotti p—le!"

Sitä huutaen ja kaulaansa yhä puristaen Dampbell lähti taloon ja unhotti piippunsaakin siihen taulun luokse.

Nähtiin, että Dampbellin kaulasta juoksi veri, ja ruvettiin tarkastelemaan mikä sen synnytti. Huomattiin, että maassa, aivan marjanvarsikon sisässä piikotti linjan hakkuun aikuinen, kuiva, terävä näreen kanto. Siihen oli Dampbellin kaula sattunut rengin maahan nykästessä; se nähtiin siitä että kannossa näkyi verta.

Kun siitä oli selvitty, niin Tahvolan isäntä iloisesti huudahti: "Nythän siitä pahasta on päästy! Mitäpä muuta kun lähdetään oikealle paikalle ja lyödään linjaa että humisee. Osaammehan sitä kylläkin ilman Dampbelliä. Eikös niin, Tapani?"

"Osaamme kyllä", sanoi Tapani, "mutta en huoli nyt tehdä mitään, siitä hyvästä että illalla oli niin hävitön. On parasta että jätätte minun haltuuni tämän jutun niin saatte nähdä että se oikiaa eikä siitä tule muuta kuin pitkä nenä tuolle herralle", sanoi Tapani vakavasti. Sitten hän kokosi taulun neuvot kokoon, otti Dampbellin piipun käteensä ja lähti kotiin, ja toiset lähtivät hänen perässään.

Tällä välin oli Dampbell kerinnyt emännällä pesettää ja voiteluttaa kaulansa. Tapanin tultua pirttiin alkoi emäntä naurusuin puhella: "Johan se koira sai kylässä kolauksen korvalleen. Mutta jo se ähki ja hammasta puri, kun minä vuodatin siihen haavaan pikiöljyä ja kanvarttia. Ja käärin minä kyllä ryököjä sen kaulaan niin että kyllä pää pysyy pystyssä, kun vähänkään lienee selkärangassa kiinni."

"Onko siinä suurikin haava?" kysyi Tapani.

"On siinä tarpeeksi yhdeksi kerraksi haavaa. Tässä korvan alla näin vitaan on noin sormenpituinen haava. Sanoo puukotetun, vaan ei se ole puukon eikä minkään teräaseen tekemän haavan näköinen; on kuin joku puu olisi töksähtänyt ja palkeenkieli on jäänyt repottamaan."

Nyt alkoi tulla toisiakin miehiä pirttiin. Mutta Tapani ei niitten kuullen tahtonut emännän kanssa puhua mitään, vaan lähti sisälle viemään Dampbellin piippua.

Dampbell käveli salin lattialla edestakasin ja kasvoissa aaltoilivat levottomat väreet. Mutta Tapanin nähtyään hän ihastuen sanoi: "Toitte toki piippuni... No en elämässäni ole tuohon kummaan yhtynyt että miehet tekevät tuollaisen tenän ja päälliseksi puukottavat... Maanmittaus-insinööri

virikatoimessaan puukotetaan... Keisarin ja Kuvernöörin määräämässä virikatehtävässä. Se on jo sitä jota ei ole ennen kuultu... Vaan kyllä minä näytän niille... Minä en lähde enää nimismiehen avutta metsään. Huomeneksi täytyy saada nimismies poliiseineen matkaan, koetetaan tekevätkö sitten tuollaisen tenän ja puukottavatko vielä lisää."

Kun Tapani pysyi kylmän näköisenä eikä virikkanut mitään, niin Dampbell saatuaan piippunsa tuleen ja vedeltyään siitä muutamia henkisavuja, saadakseen Tapanin sanomaan jotakin, sanoi tavallisen kohteliaasti: "Lähtisittekö viemään nimismiehelle kirjeen, kun minä sen tässä saan kirjoitetuksi."

"Samahan minulle on mitä minä teen ja mitä teetetään", sanoi Tapani jäykästi, vaikka mieltään salaa kutkutti, kun kuuli vielä nimismiehen saatavan siihen himppamppuun.

Nyt Dampbell kaivoi matkalaukustaan kirjekuoren ja paperi-arkin ja rupesi kirjottamaan. Tapani, kirjettä odottaessaan, lähti pirttiin tytöille puolan tekoon.

VII LUKU.

Nimismies oli määrännyt huomenaamuna kello kymmenen aikana ollakseen paikalla poliisitutkintoa tai muuta avun antoa varten. Eilis-aamuisen tapahtuman paikalle oli kokoontunut paljon muutakin väkeä, kuin ainoastaan työmiehiä, joten metsä silmän kantamalta oli täynnä miehiä ja naisia, kuin paremmassakin kesäjuhlassa. Naurusuin kuuntelivat kaikki kun Kytömäen renki lauleli tavallista rekilauluaan:

Rannanjärvi se vieterillä
ajeli letkuvilla.
Toisen muija vierellä
se poskilla hehkuvilla.

"Isola vaan", sano' Rannanjärvi
kun kirjotti herroja vastaan.
"Talo on oma, vaan akka on toisen,
ja kolme on poikalasta."

"Raha ei lopu, vaikka vähenee",
sano' Rannanjärven Jukka.
"Vaan jos ei isäni irti pääse,
niin pojankin perii hukka."

Tätä laulua kuulemaan seisattui nimismieskin ja kun laulaja oli viimeisen värsynsä ensimmäisen lauseen oikein hartioitaan mukauttaen ja erityisellä voimalla laulanut, niin nimismieskin nauroi niin sydämellisesti että silmistä vesi tihisi.

Nyt olisi nimismies ollut valmis pitämään poliisitutkintoa, mutta Dampbell ei sitä vaatinutkaan. Tahtoi vaan, että jos nyt joku kieltäytyy hänen käskyään tottelemasta, niin laitettaisiin sen talon kustannuksella hänelle mies sijaan.

Tämän sanoi Dampbell jyrisevän virallisella tavalla ja rupesi pystyttämään tauluaan. Mutta Tapani punalti tuimasti päätään sanoen: "Kyllä miehet hakkaavat kun viedään sille paikalle mistä on hakattava. Ei kukaan tällaisia hirsimetsiään rupea mistä tahansa loukuttamaan maahan."

"Mitä sinä puhut? Tiedätkö sinä kuka minä olen?" ärjäsi Dampbell ja kohona hyppäsi Tapanin eteen.

"Tiedän kumpasenkin, sen kuka te olette, ja tiedän senkin että tämä ei ole se paikka mistä se raja on tuleva, mitä tällä tarkotetaan. Sen rajan täytyy leikata tämä linja yhdeksannen paalun tuolta puolen, joten tämä yritys on ei vähemmän kuin viisisataa kyynärää kaukana oikeasta paikasta."

"Eikö tuo ole yhdeksäs paalu? Sanotko että ei ole?" ärähti Dampbell, mutta kasvoissa näkyi hätäisiä väreitä.

"Se on kymmenes paalu."

"No p—le", sanoi Dampbell vihaisesti ja lähti tarkastamaan paalua. Tapanikin lähti sinne, ja oli Dampbell jo Tapanin paalun luokse tullessa kynnellään ruopostelemassa sitä ristin vieressä olevaa

lastuperää ja ylpeästi huudahti: "Mikä se tämä pykälä on? Osaatko sinä tämän lukea?"

"Se on lastuperä ei mikään muu."

Nimismies, nähdessään että asiasta tulee kova intos, tempasi sen paalun maasta irti ja ruoposteli hänkin sitä lastuperää. Mutta kohta hän näytti Dampbellille paalua, rauhallisesti sanoen: "Kyllä tämä on lastuperä tämä pykälä. Roomalainen kymppi tässä on oikeaa lukua."

Nyt Dampbell repäsi vihaisesti korvallistaan ja olisi punonut päätäänkin, vaan kaula oli kipeä. Viimein hän tuskaisella tavalla sanoi: "Tuo kanalja, minkä petoksen teki tuo valepykälä." Sitten hän sanoi Tapanille: "Menkää nyt ja lyökää se raja, minulla on nimismiehen kanssa asioita."

Tapani ei toista käskyä tarvinnutkaan, vaan lähti heti pitkin linjaa kävellä vihmomaan. Miehet lähtivät kynttä kantta perässä ja ylimielet huutelivat ilosta mikä mitäkin. Mutta Kytölän renki päästi taas oikein kaikuvan laulun:

Pojan hevonen se kävelee ja juoksee
ja väliin se pystyyn hyppää;
tytöstä, josta en pitänyt,
en pidä vielä nytkään.

Talo oli pulska ja tyttö oli komea,
ja molemmat olisin saanut;
sitä hommas isä ja sitä hommas äiti,
vaan tyttö ei rakastanut.

Tätä laulaessa tultiin Kotilan ukon paalun luokse, johon Tapani nosti taulun pystyyn ja viittasi suunnan. Samassa rupesi kirveitten lätinä kuulumaan ja jokaisen kasvoissa näkyi mieluinen hymy. Taulun kantajakin ihan käsiään nykerteli, sanoen: "Sai se nyt tarpeeksi pitkän nenän... Vaan eipä ilennyt seurata enää, kiitti kun pääsi lehvän taakse häpeämään... Näkyy pahan luontonsa kanssa tottuneen peppuroimaan, menee ihan silmittömäksi kun vaan nimeksikin saa jotakin aihetta. Nostaa tuollaisen mötäkän, nimismiehet kuljettaa paikalle, ja asiata ei ole kuin sihaus vaan..."

Tapani ei puhunut mitään, koperehti vaan kiireimmän kautta saadakseen linjan alkuun ja rupesi sitten sitä kepittämään. Mutta mieluinen hymy näkyi hänenkin kasvoillaan.

Dampbell ei tänä iltana, miesten metsästä tultua, kysellyt ollenkaan mihin ja mitenkin linjat menivät. Oli vaan entistä lihmakampi ja puheli miten hän tänä päivänä kirjotti eräälle vanhalle apulaiselleen ja pyysi tulemaan tänne jo ensi viikolla, että päästään kahdella joukolla tekemään työtä. "Minä opetan", sanoi hän Tapanille, "kunnes harjaannutte, niin että minä tässä heinäaikana pääsisin joksikin viikoksi kotiin." Sitten hän puhui siitä tulevasta apulaisestaan, miten oppinut ja sivistynyt, ja miten hupainen ja iloinen toveri se on. Kertoipa vielä sen syntyperästä aina neljännessä polvesta asti, miten se on arvokasta sukua.

Tässä puheessa Tapani luuli tuntevansa jotakin semmoista sivuajatusta, että hänen on opittava sitä kunnioittamaan niinkuin Dampbelliä itseäkin, eikä viitsinyt puhua mitään. Hän päätti vastedeskin olla sekautumatta tavallisiin ajanviete-tarinoihin, sillä se eilisiltainen soimaus tuntui yhä niin pahalta.

* * * * *

Nyt oli muutettu toiseen osaan Sarajärven kylässä ja oltiin majalla Sarajärven Niemelässä. Tänä päivänä oli Dampbellille tullut uusi apulainen, joten iltasella Tapanin kotiin tullessa hän vieraineen nousi pöytänsä luota Tapania vastaan, kiirehtien sanomaan: "Minun apulaiskokelaani Korpela ja herra Gall." Viimeksimainittu puristi Tapanin kättä ja katsoen terävästi silmiin, ikäänkuin tunteakseen, kysyi: "Mitäs sinne metsään kuuluu?"

"Eipä tuonne muuta kuin sitä tavallista kirveitten lätinää ja puiden runkojen jymähdyksiä maan tunkaiselle kamaralle", sanoi Tapani tynesti ja kääntyi kainalossaan olevaa taulua laskemaan huoneen tyhjälle seinustalle seinää vasten syrjälleen.

Tällä aikaa Dampbell siirsi kolmannen tuolin pöytänsä luokse, missä seisoi kirkas pullo ja valkoinen kannu täynnä kuumaa vettä ja täytti kolmannen juomalasin saman näköisellä keltasenruskealla nesteellä kuin toisetkin kaksi lasia olivat täytetyt. Nyt Dampbell kädellään osottaen kohteliaalla tavalla sanoi: "Tapani on hyvä ja tulee tekemään meille seuraa."

Tapani, nähtyään lasin, luuli siinä olevan teetä, ja koska hän lämpymän takia tunsu suunsa kuivaksi, otti hän sen mielihyvällä ja kolautti toisten laseihin, niiden sanoessa: "Terve!" vaikkei hän tiennyt mitä se merkitsi. Nyt hän, katsoen toisten esimerkkiä ojenti lasia suuhunsa, luullen siinä olevan teetä. Mutta

nenään tuoksahti väkevä haju, jonkatähden hän kaasi suuhunsa vaan niin paljon että maun tunki ja lasi lasinsa pöydälle.

Dampbell ja Gall palasivat nyt jatkamaan äskeistä keskenjäänyttä puhettaan eräästä Gallin kotipaikalla olevasta suuresta maanviljelijästä, sen tiilisestä navetasta, sen kolmesta jalkavaimosta, joilla on oma koti, ja oikean emännän häijyydestä isännälle. Tätä puhuessaan herrat eivät olleet näkevinään, että Tapanin lasi jäi täyteläisemmäksi kuin heidän. Sitten viimein ikäänkuin havahtuneena Dampbell kohotti lasinsa toisten siihen kolautettavaksi ja nyökäytti päätään Tapanille. Tapani punalti hieman päätään ja sanoi: "En huoli."

"Noo, morsiannakos Tapani aikoo olla?" sanoi Dampbell ja työnti lasiaan likemmäksi. Mutta Tapani pysyi jäykkänä.

Tämä nähtyään Gall katsoi Tapaniin läpitukevasti ja sanoi ivallisen halveksivasti: "Teeskentelyä..."

Siitä kun ei ollut mitään apua, niin kääntyivät toistensa laseja kalistelemaan ja jatkamaan äskeistä puhettaan sen suuren maanviljelijän jalkavaimojen pienimmistäkin yksityisseikoista, joka keskustelu ikäänkuin kuljetti heidät puhumaan huonomaineisista naisista ja miesten menettelystä niiden kanssa. Näistä puhuessaan he aina makeasti nauroivat ja Gall aina kääntyen Tapaniin kysyi: "Tiedättekö te niistä mitään?"

Tapani aikoi pysyä niittenkin kysymysten suhteen jäykkänä, vaan jo kerran punalti päätään ja sanoi: "En tarvitsekkaan tietää", ja nousi lähteäkseen pois.

Dampbell tämän nähtyään sanoi kohteliaasti: "Istukaahan nyt siksi kunnes saatte meidän kumpaisenkin kengät hoitaaksenne." Tähän jatkoksi Gall, tekeytymällä niin asialliseksi kuin taisi ja sanojaan asetellen sanoi: "Tuota mi-minä va-vanhempa-pana mi-mie-he-henä o-otan va-vapaude-den a-anta-taa te-teil-le se-sen ne-neuvon e-että e-ei sa-saa va-van-he-hemmi-mille to-toksa-sautella se-senl-laisia sa-sanoja." Viimeisen sanansa sanoi oikein hartioitaan mukaan nujauttaen.

Tapaniin se ei mitään vaikuttanut, istui vaan pöydän sivulla hieman allapäin, nojaten oikean kätensä kynnäspään pöydän laitaan ja korvallisen kämmeneensä, joten kätensä suojasta katsoi Gallin korvan takana olevaa, kuolleen veren näköiseltä pohottavaan kohtaan huolellisesti liitettyä paperipaikkaa ja sen alta valuvaa märkäpurosta, mikä näitä viimeisiä sanoja puhuessa puhkesi sen paperipaikan alta valumaan kaulalle.

Sen näkeminen rupesi Tapania inhottamaan ja hän nousi aikansa kuluksi käymään ulkona. Pitkän hetken perästä hän palasi taas katsomaan, milloin saisi ne kengät.

Tapanin tullessa huoneeseen olivat kumpasetkin herrat lattialla kävelemässä, kasvot makeassa hymyssä, ja hänet huomattuaan sanoi Dampbell polviaan väännellen: "Koetappas sinä, Gall, osaatko panna polvesi kuten tuo Tapani ja kävellä sillä tavalla. Koetahan osaatko... Kävelehän sinä Tapani tässä lattialla, että me näemme."

Gall rupesi nyt vääntelemään sääriään ja matkimaan Tapanin kävelyä, vaikka oli niin päissään että tuskin jaloillaan pysyi.

Tapani punalti päätään tulisesti ja syöksähti kahdella harppauksella ovesta ulos, lyöden oven raskaasti kiinni ja meni suoraa päätä pirttiin, purren hampaitaan mennessään.

Pirtissä ei ollut enää ketään, vaan olivat kaikki jo menneet yötiloilleen, mikä minnekin. Ainoastaan russakoita ja luteita juoksenteli sekaisin pirtin kaikilla suunnilla, josta Tapani arvasi kaikkien ihmisasukasten menneen niitä pakoon. Niistä huolimatta Tapani kuitenkin istui pöydän päähän, nojaten päänsä käteensä, ja ajatteli kotiin lähtöä. Vaan kun ei ollut ottanut palkkaansa lainkaan niin tuumasi jäädä odottamaan erottamista, jonka syyn hankkimiselta Dampbellin menettely hänestä näyttikin. Hän kuvitteli jo mielessään sitä hetkeä, kun hän huomenillalla tapaa kotona Mariansa ja pienen, kirkassilmäisen Hilmansa.

Talon tytär oli kyökkikamarissa odottamassa, mitä herrat milloinkin häneltä pyytävät ja milloin hän pääsee vuoteita laittamaan. Nyt hän ilmestyi pirtin ovelle, kädessään kaksi paria saappaita, ja hymyillen sanoi: "Nämä käskettiin Tapanin hoitaa hyväksi."

"Käskettiin! — Kuka se käski!?" sanoi Tapani ja tulta säihkyivät ruskeanharmaat silmät.

"Ne herrat", sanoi tyttö, heittäen kengät lattialle.

Tapani tempasi kengät varsien suista käteensä ja meni niin tuimasti kävellen sisälle että etuhuoneesta kuuluivat herroille Tapanin vihaisesti lähestyvät askeleet, ja he olivat nyt ihan hölmistyksissään, niin että valkeaiset näkyivät silmissä ympäri terästen heidän katsoessaan vastaan,

kun Tapani aukasi ovea. Tapani ei ovella viipynyt enempi kuin räväytti kengät huoneen lattialle, jotta ne pyörien menivät yli huoneen seinään asti. Sitten hän taas meni pirttiin ja laittoi päällysvaatteitaan pääanalukseen pirtin pöydänpäähän penkille, jossa aikoi russakoista huolimatta viettää yönsä, kun ei tiennyt muutamaakaan sen parempaa paikkaa. Mutta ei aikaakaan kun pirtin ovi aukesi ja Gall hoippuen ja kumarrellen työntyi sisään, kantaen niitä kahta kenkäparia ja yhä myötäensä kumarrellen toitti: "Tota no, tota no, elkkää mi-minu-nulle o-olko vi-vihassa-sa. Tota no me-mehä-hän o-olla vi-virkave-velje-jet. E-em-me ri-riite-le... Mi-minä nöyrärasti py-pyydä-dän te-teitä ho-hoita-maan nä-näitä sa-saappa-paita."

Tapani oli päättänyt olla mitään sanomatta ja antaa käytöksen ilmottaa mielensä, mutta nyt hän kuitenkin jäi ajattelemaan mitä hän tekee. Hän ravisteli päätään ja katseli vihaisesti Gallia. Vaan tämä kun oli melkein tolkutonna päissään, ei näkynyt katseesta ymmärtävän mitään. Nyt Tapani tempasi penkiltä pääanalukseen käärityn nuttunsa, vihaisesti puistalti sen suoraksi, suki päälleen ja lähti ulos mennäkseen johonkin kontuhuoneeseen yöksi ja mennessään murisi: "Sitte lienee kumma, että minä en tänä yönä pääse tuosta itsekseen märkänevästä lurjuksesta erilleni."

Gall hoippuroi jälkeen, hokien: "Tota no-noin, tota noin, ku-kuul-kaa, mi-minä sa-sano-non..." Tätä tököttään Gall tapasi lähellä ovea Tapanin olkapäästä kiinni, vaan Tapani ovea aukastessaan heilautti hartioitaan, jotta Gall romahti lattiaan pitkäkseen, että romahdus kuului sisälle. Mutta silloin Tapani oli jo ulkona ja ovi lupsahti kiinni.

Pahaa aavistaen sieltä tulla koppasi Dampbell katsomaan ja hätäisesti aukasi pirtin oven, jossa Gall kompuroi seisaalleen kuin vasta syntynyt hevosen varsa ja hoki: "Tota noin, tota no-noin."

Talon tyttökin kuultuaan romahduksen kiirehti paikalle, mutta kun ei sen pahempaa näkynyt, kuin että juopunut oli horjahtanut, niin hän kiirehti ulos ja juoksi kartanolle Tapanin jälkeen ja hätiköiden sanoi: "Äiti käski minun tehdä teille vuoteen tänne kyökkikamariin, vaan en saata ennen tehdä ennenkun nuo herrat asettuvat."

"Missäs se talonväki nukkuu?" kysyi Tapani ja seisattui.

"Tuolla vanhalla puolen ne nukkuvat kaikki. Sinne menen minäkin, kunhan saan tämän perheeni asetetuksi."

"Onkos kyökkikamarin lukoissa salvat?" kysyi Tapani, terävästi katsoen tyttöä silmiin.

"On. On jokaisessa lukossa salvat. Kyllä niitten takana säilytte, kun vaan pyöräytätte kiinni", sanoi tyttö, samalla nauraen lystin näköisesti.

Tytöllä näkyi olevan sanomista enemmänkin, vaan ei tiennyt mitä ensiksi sanoisi, seisoi vaan ja katseli päivettyneitä käsiään, jotka ulkotöissä ollessa aurinko oli paahtanut ruskeiksi. Viimein hän punalti päätään ja sanoi: "Pahokkaat tähän laittautuivat pataroimaan ja kursuamaan, ettei ihmiset pääse yökautena nukkumaan... Mikä sen tuon tänä päivänä tulleen herran nimi on? Tomppeliko se tämä eilen tullut kuului olevan?"

"Sen isopartaisen herran nimi on Tomppeli ja sen paikkapään nimi Kallo; saatte muillekin sanoa", sanoi Tapani nauramattomalla suulla.

"Kallo ja Tomppeli... Tomppeli ja Kallo ... ne ovat herrasväkeä ne!" kummitteli itsekseen tyttö. Vaan portailta kuului Dampbellin herttaiseksi sommiteltu ääni: "Hildaa!" Silloin tyttö kätensä puristaen rintansa alle lähti juosta hynttyyttämään sisälle. Tapanikaan ei siinä kauvan seisonut, vaan aikansa kuluksi lähti kiertelemään talon ruispeltoa, jossa täysipitkä, helmimäisillään oleva sankka ruis huojalteli sinne tänne hengähdellessä yön hiljaisen tuulen.

Sieltä palatessaan Tapani tapasi Hiltan portaitten penkiltä istumasta ja odottelemasta, sanoakseen että siellä on nyt vuode. Mutta kun Hilta sen sanottuaan ei noussut lähtemään pois, niin Tapanikin istui toiselle penkille, kun ei tuntunut nukuttavankaan.

"Te olitte viisas", sanoi Hilta, "te olitte oikein viisas, sanon minä, kun näytitte noille herroille sen mitä olivat vailla... Minä näin ja kuulin ovenraosta, mitenkä varsin kostoksi siitä kun te ette ruvenneet juomaan, että olisivat saaneet teidät oikein ilvehtimisensä esineeksi, tekivät sen että rupesivat teidän polvianne matkimaan. Tuo tänäpäivänä tullut herra sanoi, kun te oikein lujasti löitte oven kiinni: 'Onpa se lysti kun se siitä niin pahastuu, siitä on meille hupia. Kyllä siihen aina suolaa löytyy'. Ja tuo suuripartainen herra nauroi makeasti sille puheelle. Kuului siltä että teistä aijotaan tehdä leikkikalua koko kesäksi ja tiesi kuinka kauvaksi. Vaan elkkää toki kertoko minun sanoneen ... Minun kävi vaan niin ilkeäkseni se niitten ilveily, etten malta olla sanomatta."

"Saatte olla huoletta etten kerro, jos heidän parissaan lienenkään; vaan luulen että pois ne toki minun laittavat."

"Elkää peljätkö. Kiittävän kuului teitä töilleen tuo suuripartainen. Vaan sentähden kun olette talonpoika, aikoivat teidän kanssanne leikitellä. Vaan elkää todellakaan sanoko että minä olen kertonut", sanoi Hilta ja nousi lähtemään.

Tapanikin nousi ja puristaen Hiltan kättä sanoi: "Kiitos, kiitos kaikesta ja hyvää yötä."

"Hyvää yötä, hyvää yötä", sanoi Hilta ja puristaen kätensä rintansa alle, lähti hiljalleen juosta lepsuttelemaan lyhytnurmista kartanoa vanhalle puolelle, mikä ränsistyneine räystäineen ja kallistuneine seinineen seisoi kartanon toisella sivulla, missä varsinainen asuinkartano oli.

Tapani seisahtui katsomaan Hiltan menoa, kun sen keltasenruskean hameen helmat heiluivat ja sievät hartiat notkuivat juoksevain askelien mukaan. Kun Hilta oli kadonnut vanhan kartanon eteisen auki ammottavaan aukkoon, lähti Tapani kyökin kautta kyökkikamariin, päästäkseen vuoteelleen. Mutta sinne tullessaan näki hän huoneen ainoalla vuoteella Gallin rötköttävän, toinen jalka riippumassa lattialla ja toinen suorana vuoteella, toisen käden ollessa sivulla ja toisen pään taakse heitettyä. Tämän nähtyään Tapani palasi ulos ja painoi oven hiljaa kiinni; mutta lukko kirahti, josta Gall heräsi ja alkoi melkein kuiskimalla hoihia: "Hilda, Hilda... Oliko se Hilda?... Hildaa!... Oliko se Hilda?"

Kyökin loukossa oli korento, ja Tapani pönkitti sillä nyt oven panemalla korenon toisen nenän vastaamaan uuniin ja toisen oven peililaudan lomaan ja sanoi: "Pannaan koira pönkän taakse että säilyvät kylän karitsat."

Sen sanottuaan Tapani lähti tavottamaan, saisiko vielä Hiltan käsiinsä, ja mentyään vanhan kartanon porstuaan, kuulikin porstuan perässä olevasta pöksästä Hiltan laulun hyräilyä ja kahmerehtamista, kun hän laittoi sen huoneen yhdelle seinämälle vuodettaan vanhoista, pirtistä viedyistä työvaatteistaan.

Tapani koputti nyt ovelle, vaikka näki että ei siinä mitään lukkoa ole. Sen kuultuaan Hilta varovasti raotti ovea ja nähtyään Tapanin arasti sanoi: "No mitä nyt?"

"Se elävältä märkänävä on rötkähtänyt siihen kyökkikamarin vuoteelle... Eihän kuitenkaan ollut tarkoituksena asettaa minua sen kanssa samalle vuoteelle", sanoi Tapani ja nojasi olkapäänsä oven pieleen, missä Hilta seisoi toisella puolen.

"Herra-inen..." sanoi Hilta. "Minähän tein sille Tompellille perikamariin vuoteen ja Kallolle tein saliin ja teille kyökkikamariin, niinkuin äiti oli käskenyt, ja minähän sanoin heille kenelle mikin vuode on tarkotettu... No niitten luhjaksien kanssapa nyt on pääsemättömissä tänä yönä!"

"No, elkää sentään minusta huoliko", sanoi Tapani rauhottavasti, "voittehan neuvoa jonkun kontuhuoneen, johon minä menen. Näin lämminnä kesäyönä tulee aikaan vaikka missä."

"Olisi kyllä tallin ylisellä heiniä", sanoi Hilta vaikeroivasti, "vaan siellä tallissa on ori, joka aina silloin tällöin kopistelee jalkojaan ja lystikseen kaaputtaa lattiaa, joten se taitaisi häiritä untanne siellä." Sen sanottuaan näkyi Hilta vielä miettävän parempaa paikkaa, mutta Tapani ei enempi kuunnellut, vaan sanoi: "Sinne minä lähden. Kunhan pääsen kylkeni päälle paitani sisään, muusta ei ole kysymystä." Sen sanottuaan nyökäytti päätään Hiltalle ja lähti.

Huomenaamuna olivat jo kaikki miehet kotona ja metsään lähtöä odotellessaan kovasti ja iloisesti jutellen tahkosivat kirveitään tallin etehisessä olevalla talon isolla tahkolla, jonka kuiva akseli vinkui kipeästi. Niitten pölinästä ja tahkon vinkumisesta ja omituisesta kahinasta heräsi Tapani ja heiniin ryypeytyneenä laskeutui tallin yliseltä alas ja tultuaan kartanolle näki että päivä oli menemässä puoleen rintaan.

Tapani tunsu nyt itsensä tavallista virkeämmäksi, kun oli saanut nukkua niin kauan. Hän pudisti vaatteensa heinistä, meni kaivolle ja kylmällä kaivovedellä pesi kasvonsa, kostutti tukkansakin ja kampsu ne tapansa mukaan otsalta suoraan taakse ja oli juuri saanut päänsä kammatuksi ja tullut pirtiin, kun Hilta ilmestyi pirtin kyökin puoleiselle ovelle ja iloisesti sanoi: "Tapania kutsuttiin."

"Tässä se on", sanoi Tapani ja lähti pystypäisenä sisälle. Siellä olivat herrat iloisina kuin ei mitään olisi tapahtunut, ja Dampbell jouduttautui näyttämään kartasta miten "se viikolla kesken jäänyt linja pitää mennä juuri tuon niityn päitse aivan aitaan hippon suoraan järveen. Se on ajettava ensin ja sitten on tässä taululla tämä Sutelan raja. Se on lähdevä kiertämään tämän ruutulinjan kolmannesta paalusta viisitoista kyynärää itään päin; se on tähän merkitty, mutta sitäpaitsi saatte tämän kartan mukaanne, josta näette miten rajat menevät missäkin paikassa."

Sanaakaan puhumatta otti Tapani kartan, kääri sen kokoon ja satoi ympärille öljyvaatteen. Sitten koppasi tauluneuvonsa ja meni ulos, missä kaikuvasti huusi: "Kaikki mun mieheni matkaan!"

Silloin ponnahti pirtin ovi auki ja pilvenään rupesi sumppuutumaan iloisia miehiä ulos. Kartanolle

tultuaan Kytölän iloinen renki remahutti raikuvan laulun:

Järven rannalla punanen talo ja valkoinen akkunalaute, siellä on pojan oma henttu, ja ämmäin kiukku ei auta.

Järven rannalla punanen talo
ja siellä on sisarukset;
nai sinä toinen ja minä nain toisen,
niin ollaan suoverukset.

Voi kuinka sievällä paikalla
on tään pojan kullan koti;
ei se ole maantien varrella,
vaan poiketa sinne sopii.

Sinilaita paatilla purjetuulella
pojan kulta kulkee;
vaikka on köyhä, kun muuten on sievä,
niin halata sitä julkee.

Jokitöyräällä vinkkeli-talo ja tiilistä ristipääty. Viidestä, kuudesta vissimmästäki heilast' on poika jäänyt.

Tähän lauluun yhtyivät kaikki nuoret miehet ja kaikui se kesän räikeässä ilmassa somemmalta kuin itse laulu olikaan. Syrjästä kuulijasta kuului se kadehdittavan miellyttävältä. Rakennuksen portaalle tulivat Dampbell ja Gallikin kuulemaan laulua ja kuuntelivat siksi kunnes se kokonaan vaipui kaukaisuuteen.

* * * * *

Tapani oli koko viikon saanut kulkea metsässä oman joukkonsa johtajana ja saanut kartalta ottaa taululle lyötävänsä rajat, jotka hän aina joka ilta metsästä tultuaan näytti Dampbellille, kysyen mitä rajoja hän huomenna avaisi. Muuta ei Tapani puhunut mitään, vaikka ne kumpaisetkin herrat koettivat kaikenlaisella kohteliaisuudella taivuttaa keskusteluun kanssansa.

Tänä iltana oli lauantai-iltapäivä, ja molemmat herrat olivat metsästä tultuaan harmistuneena puhumassa siitä kuinka tämän seudun ihmiset ovat niin tyhmiä, etteivät tahdo opetella sanomaan ihmisten nimiä, niinkuin ne ovat sanottavat ja vihasta kiiluvat Dampbellin pikkuiset silmät hänen ottaessaan kahvikuppia Hiltan tarjoamalta tarjottimelta. Mutta kun Hiltta siirtyi Gallille tarjoamaan, niin tämä rupesi lystisti hymyilemään ja rasvaisen näköisillä silmillään katseli Hilttaa päästä jalkoihin ja jaloista päähän. Sitten hyvin ystävällisesti ja samalla leikin makuisesti sanoi: "Mutta ettehän te, Hilda, sano tuota insinööriä Tomppeliksi ja minua Kalloksi, kuten nuo muut tämän kyläläiset."

"Mitenkämpäs minä muuten sanoisin kuin muutkaan", sanoi Hiltta hymyillen.

"Eihän toki! Niin sievä ja soma tyttö kuin sinä meidän herttainen Hildamme."

"Mikämpäs sievä ja soma minä olen. Samallaisella työkirveellä tehty kuin muutkin... Joka lantiksi lyödään, se lanttina pysyy."

"Ei. Kyllä meidän sievä Hiltamme osaa sanoa oikeinkin. Koetappas sanoa minun jälessäni: Dampbell... Koetahan sanoa, elä kainostele, sanohan vaan minun perässäni: Dampbell... Sano, sano, elä naura, ethän sinä nauramalla opi... No, sanoppas sitten minun nimeni, Gall... Sanohan vaan niinkuin minäkin... Näytäppäs kiellesi että minä asetan, miten sen pitää olla minun nimeäni sanoessa vähän toisella laidalla suuta. Näytähän! Vai onko Hildalta kissa vienyt kielen, kun se ei osaa kuin pikkuisen nauraa hykätellä vaan."

Sen sanottuaan vasta otti kuppinsa tarjottimelta ja kääntyessään silmäsi ivaa puhuvan silmäyksen Dampbelliin, joka hänkin salaisesti hymyili sitä että Gall seisotti Hilttaa edessään, tutkiakseen miten herkkiä taipumuksen merkkiä hän Hiltasta löytäisi.

Heidän kahvia juodessaan ja puhellessaan tuli Tapani metsästä ja istui tuolille odottamaan. Samassa rupesi tulemaan talon isäntiä panettamaan miestensä päiviä päiväkirjaan ja kuulemaan, mistä taloista ensi viikolla määrätään miehiä tulevaksi. Tähän keskeytyi herrain puhe, ja Gall otti päivälistan käsilleen, alkaen kirjottaa siihen tämän viikon miehet ja sitten merkitä, mistä taloista tulee tulevaksi viikoksi.

Kun se oli tehty, erosivat miehet kotiinsa mennäkseen. Tapani yksinään tuli pirttiin, missä emäntä

parhaallaan pauhasi suutuksissaan, kun oli kuullut herrojen vielä viikon viipyvän talossa vastuksina ja mieliharmina.

Siinä emännän poristessa avautui ovi ja kuului Gallin ystävällinen ääni: "Onko Hilda täällä?"

"Eipä ole. Sielläpäin kai se on, missä lienee", sanoi emäntä, päättäänsä kääntämättä sinnepäin; rupesi vaan pykäläpohjaisella kaulauslaudallaan pöydän sivulavitsalla kaulata jytyyttämään miesten pyhäpaitoja ja oli olevinaan kiireemmässä puuhassa kuin itse asiassa olikaan, näyttääkseen ettei hän jouda puheluun. Samassapa kuuluikin oven takaa Gallin perihuoneisiin päin pakenevat askeleet.

Sen kuultuaan emäntä keskeytti kaulauksensa, purki kaulaustukilta paidan ja laskulle taitellessaan huokaisten sanoi: "Siellä tuolla hyvän Isän aituuksessa on vaikka minkälaista matosta, minkä tuokin kurja!"

VIII LUKU.

Oli päästy elokuuhun. Tämä aika oli ollut Tapanin mielestä kuin ijankaikkisuus. Hän ei koskaan ennen ollut sellaisessa seurassa ollut kuin nyt. Vanhemmiltaan ja muiltakin vakavilta ihmisiltä hän aina oli kuullut kammon herrojen seuraan joutumisesta, joten aina siitä puhuessakin sanottiin: "Parempi kuningas kuulumassa kuin näkymässä!" Sen sananlaskun totuuden Tapani nyt vasta oikein ymmärsi.

Nyt kuitenkin Dampbell aikoi lähteä matkustamaan kotiinsa, maatilallaan järjestämään toukujen leikkuuta ja muita tärkeitä kesätöitä, ja Tapanin toimitti hän Kytösalon erämaalle rajottamaan Saralan kylän talojen ulkopalstoja ja niittypalstoja. Tapanin sydän hytkähti nyt ilosta, kun kuuli pääsevänsä kauvas näkemästä herroja ja sen lisäksi oli juuri metsästysaika käsissä.

Tapani varustikin nyt matkaan ampumaneuvot ja koiran. Ensi viikolla saatiinkin lintuja niin paljon kuin vaan tuli keitettyä ja syödyksi. Mutta nyt oli pyhäaamu ja niin kaunis ja tyyni kuin elokuun aamu voipi olla. Tapani otti kaksi poikaa mukaansa ja lähti enemmän huvikseen kuin lintukeiton halusta metsälle. Oli jo kymmenen lintua, enimmäkseen vanhoja metsoja, ammuttu, kun sattumalta tultiin lammin rannalle, missä oli vedessä vitsalla pajuun sidottuna kuivista kuusista vitsoilla yhteen nidottu lautta, millä jonkun mökin asukkaat olivat lammin ulapalla kulkeneet ongella. Lautan kohdalla rannalla, suuren kuusen juurella oli kiviriippa köysineen ja kaksi airon tapaista lapijaa ja kolme onkivapaa onkineen kuusta vasten pystyssä, ja lierakiulun korva näkyi kuusen lehväin alta sammalmättään sisästä. Se oli haudattu sammaliin, sitävarten ettei lierat kuulisi.

Nämä nähtyään pojat yhteen ääneen riemuissaan huudahtivat: "Jopa päästäänkin ongelle. Vielä ihan kuin meitä vasten laitettu kolme onkeakin. Ei muuta kuin venhe vesille! Lähtö vaikeinta."

"Se kieltoa mikä minusta", sanoi Tapani. "Mutta koettakaapas tuota lauttaa, kantaako se meitä kaikkia; näyttää niin vettyneen näköiseltä."

Pojat hyppäsivät lautalle ja huusivat: "Kyllä tämä kantaa vaikka seitsemän miestä. On sama kuin sirkkunen hyppisi kun me hypimme."

Tapani, nähdessään että se ei poikain alla paljon painunut, laittoi poikain lintutakat riippumaan kuusen oksaan ja pyssynsä pani kuusta vasten pystyyn, jonka luona koira häntäänsä leputtaen ja kápälöitään levottomasti nostellen luimussa korvin vikisi, kun näki laittauduttavan järvelle. Nähtyään koiran levottomuuden, Tapani silitti sen päätä ja viitaten oksassa kiikkuvia lintutakkoja ja kuusta vasten olevaa pyssyä sanoi: "Sinä minun kaunis Sepeli koirani, vahtaa sinä nyt näitä tässä, elä anna niitä kenellekään."

Koira näkyi sen ymmärtävän ja laskeutui vaan kápäläinsä päälle vatsalleen, pää järvelle päin näkemään mitä sitä hommataan.

Nyt Tapani ojenti lautan päällä oleville pojille kiviriipan, aivot, onget ja lierakiulun. Kuusen takana hän huomasi tyhjän kalanelikon, jota nähtävästi oli lautalla pidetty kala-astiana, etteivät harvalta lautalta menisi takaisin järveen. Tapani otti nelikon käteensä ja hyppäsi sen kanssa lautalle. Mutta silloinpa lautaa pää hurautti niin syvään että vesi kohosi puoli-sääriin ja toinen pää nousta töllähti pystyyn. Tapani kiirehti nyt keskelle lauttaa että lautta saisi tasapainon. Sitten hän punalti päätään ja sanoi: "Eipä tottaperään ole liikoa kantamisessa, eihän tähän jää kuivaa paikkaa."

"Kyllä tämä kantaa!" huusivat pojat, "tämä onkin amerikkalainen vedenalainen sotalaiva, istukaahan

te vaan siinä torpeedon nenässä, niin me melomme tuonne missä näkyy noita yksinäisiä kaihloja, siellä ne suuret ahvenet körilästävät."

Sen sanottuaan pojat lähtivät toinen toiselta puolen lauttaa melomaan ja lautta lähti hiljalleen, raskaanlaisesti mennä töllöttämään ulappaa kohti. Tapanista tämä tuntui tavattoman hauskalta huviretkeltä ja muistutti hupaisimpia lapsuuden hetkiä. Sentähden hän nauroi ihan ääneen koko matkan, kunnes lautta pääsi sinne kaihlikon rintamalle, missä pojat sen seisottivat ja laskivat kiviriipan pohjaan. Mutta sillä aikaa kun toinen poika satoi köyttä korvakkoon, toinen poika kopperehti onkeensa täyn ja huudahtaen:

"Anna Ahti ahvenia,
Vellamo ve'en kaloja!"

viskasi onkensa veteen niin kauas kuin siima ylty, mutta samassa kiljahti: "Nyt on jo yksi kiinni ja aikaan jukuripää. Katsokaa, miten se huitelee tuota siimaa, hyvä ettei minua veisi perässään."

"Me pidämme säärestä kiinni", sanoi toinen poika tosissaan, koettaen hänkin jouduttaa onkeaan veteen.

Ensimmäisen pojan ahven oli siksi väsynyt että sai nostetuksi lautalle, jossa se lautan päällä olevaa vettä rupesi päristämään vasten silmiä. Tapanin täytyi nyt ryhtyä avuksi, jos mieli saada se kolmen korttelin pituinen ahven asettumaan siksi että saisi ongen suusta pois. Mutta samassa kun hän oli ahvenen pudottanut tynnyriin, huudahti toinen poika: "On se minullakin kiinni, eikä olekaan poikia pahempi! Katsokaapa miten lanka sirisee vedessä kun poika siellä kyntele... Kyntele, kyntele vaan, mutta 'perässäni tulet viel' pikemmin kuis luulet', kuten virsikirjasta lauletaan... Niin vaan, paras on että mielikaupassa tulet tänne, ei muuta kuin loiskisi", kiljahti poika tempastessaan ahvenenkämpäleen lautalle.

Samassa tarttui Tapani taas ahvenen niskaan ja päästellessään onkea ahvenen suusta sanoi: "Mutta minullahan tässä ei ole muuta tehtävää kuin päästellä valmista."

"Sehän on yhtä ja samaa Herran viinamäen työtä. Päästelkäähän te vaan, kyllä me nostannasta huolen pidämme", sanoi ensimmäisen ahvenen saanut poika, viskatessaan onkeaan veteen.

Tapani kuitenkin kerkisi nyt panna täyn onkeensa ja viskata veteen. Mutta samassa häneltäkin pääsi iloinen huudahdus: "Mutta on se minunkin ongessani! No, tähän vasta paikka taitaa olla, kun tässä ei ahvenilta saa silmiään auki... Katsokaa tätä kantttyrää, tämä se vasta isäntä on!"

"Miestä myöten, miestä myöten", sanoi poika. Mutta samassa entistä riemuisemmin huudahti: "Mutta nyt se itse jepeuna tarttui! Nyt on leikki kaukana, kyllä ei kestä neuvot nyt."

"Antelehan vähän perään minkä voit", sanoi Tapani ja naurusuin katseli kun pojan onkisiima sirisi vedessä, kun ahven sitä sinne tänne huiruutteli. Ahven kuitenkin rupesi väsymään, joten poika sai vedetyksi lautan sivulle ja tempastessaan lautalle kaikista suurimman ahvenen kiljahti: "Vieläkö parempia!"

"Parhaassahan se on vievän mieli!" huudahti toinen poika. "Mutta nyt se kuitenkin on itse vetehinen kiinni... Katsokaa, miten lauttakin menee mukaan, kun se jumuaa! Se olisi koko juupeli, jos sen saisi käsiinsä."

Tapani, kun kuuli pojan hieman hätäilevän, vaihtoi pojan kädestä vavan omaansa ja kohta tempasi ahvenen lautalle ja sanoi: "Loiskis todellakin! Siinä on semmoinen äijä että en tähän elettyyn ole tämmöistä nähnyt, on juuri kuin neljän kuukauden vanha sian porsas."

"No, se on koko elävä!"

"Se on jo ikänsä elänyt ja pyhäpäivät päälle", ihailivat pojat Tapanin päästellessä onkea irti.

Mutta eivät pojat joutaneet Tapanin ahventa kauan ihailemaan, kun heidän onkiinsa yhtä aikaa jämähti kumpaseenkin.

Siten he nostelivat ahvenia, että nelikko oli jo kohta täynnä siinä myllerehtäviä kaloja, kun Tapani hyvämielisenä sanoi: "Mikähän meidät tämän saaliin runsauden kanssa perii! Mitenkähän me nämä saatamme Paukkoseen, kun on lintujakin?"

"Ei ole hätää", sanoi toinen poika, "me pujotamme ahvenet kiduksistaan vitsoihin, sidomme ahvenkimput ja lintutakat samaan tankoon, millä kannamme Paukkoseen ja sen tangon heittäessämme sanomme todellakin kuten Männistön muori kerran, että: Tässä ovat viimeiset sekakalat, teeret ja mateet."

"No, vaan näistä jo tulee tankoon painoa", toisti yhä Tapani.

"Tuli mitä tuli. Mieluinen tavara on puolta keveämpi. Otetaanhan vaan ahvenia, silloin kun ovat antajat kotona."

Kun pojista oli onkiminen niin mieluista, niin Tapanikin antoi heidän vielä onkia siksi kunnes nelikko täytyy. Eikä Tapani paremmin kuin pojatkaan seisoessaan lautalla siinä onkimisen touhussa huomanneet, että lautta hiljalleen vajosi syvempään, eivätkä huomanneet sitäkään, että aivot olivat jo menneet lautalta vesiajolle ja oli jo vähäinen tuulen henki viennyt ne enemmän kuin sadan askeleen päähän. Nyt lautta rupesi vajoomaan kiireemmästi, minkä huomattuaan Tapani huudahti: "Herra Jumala! Mehän hukumme kohta. Katsokaa! Nelikko on puolikyljistään vedessä."

Sen kuultuaan pojat rupesivat hätiköimään ja tapailemaan airoja, mutta samassa kaatui lautta ja kääntyi pohjapuoli päällepäin, joten kaikki joutuivat vesivaraan. Pojat, ollen uimareita, hyökkäsivät uimaan ja yks'kaks' uivat likimpään rantaan, missä nousivat maalle katsomaan miten Tapanin käypi. Mutta Tapani kun ei ollut oppinut uimaan, ei uskaltanut erota lautasta, vaan koetti siitä pitää kiinni ja pysytellä edes päätään kuivalla. Nähdessään poikain päässeen rannalle, hän huusi: "Kiirehtikää saamaan talosta apua; minä tuskin pääsen kunnialla maalle, kun tuuli kuljettaa minua selälle päin!"

Sen kuultuaan pojat lähtivät niin kiireesti kuin märissä vaatteissaan voivat mennä. Mutta ennenkun lähes peninkulman päästä olivat miehet kerinneet paikalle, niin päivä oli melkein illalla, vaikka nekin koettivat parastaan, kun koiran hätäinen haukunta ja surkeaääninen ulvominen alkoi jo kuulua puolimatkaan, joka todisti Tapanin hätää.

Tällä aikana oli se vähäinen päivän tuulihenki kuljettanut Tapanin lauttoineen lammin toiseen päähän, matalikon rintaan, jossa oli rantana vaan veden päällä olevaa ohutta sammalta ja ruohotuppaita, jonka alla oli pohjaton, vetelä lieju, monta sataa askelta pitkältä kovaan rantaan.

Nyt miesten täytyi tehdä puista uusi lautta, jolla pääsivät hakemaan Tapanin pois. Mutta lautta kun yhä vettyi veden sisässä umpipäässä ollessaan, että kantoi siksi vaan että Tapani oli seisoessaan lautalla vaan olkapäitään myöten kuivalla, niin ollessaan liikkumattomana siinä asemassa, meni aivan tönköksi, jotta miesten ottaessa lautalleen kaatui lautan päälle kuni ranka. Tapani ei itse tiennyt itseään niin tönköksi, tunsu vaan ruumiissaan syvää väristystä ja hengitys tuntui puristavalta; mutta väristyskään ei ollut vedessä ollessa niin ankara kuin sitten, kun koko ruumis tuli kuivalle. Ihan rupesivat hampaat lotisemaan yhteen ja koko ruumis tärisi.

Rannalle tultuaan hän kuitenkin voimistui jaloilleen, jossa askel askeleelta rupesi vertymään, että saattoi kävellä taloon missä miehetkin olivat. Pojatkin olivat tulleet lintutakkojaan hakemaan ja Paukkosen mökkiin päästyä laittoivat niistä linnuista kaikille miehille yhteisen aterian, jota syödessä pojat kilvan iloisesti kertoivat kalastuksestaan. Eikä Tapanikaan ollut pahoillaan, nauroi vaan poikain mukaan ja väliin ravisteli päätään, kun muisti, miten oli likellä länget olkapäitä; yksi ainoa horjahtaminen lautalta olisi ollut ijän loppu. Mitään hän ei kuitenkaan valittanut, kun oli koko tapahtumaan oma syy.

Tästä tapahtumasta kuitenkin jäi Tapanin jalkoihin sellainen jäykkyys ja raskaus, että saattoi vaan jalkojaan siirtelemällä kävellä, että metsässä kun oli vähänkin korkeammalle mättäälle eli puun rungon yli astuttava, niin täytyi kaksin käsin tarttua polviinsa ja nostaa jalka määrättyyn paikkaan. Tapani koetti niitä hieroa ja hierottaa muillakin. Vaan siitä ei ollut vähääkään apua. Niissä ei ollut mitään kipua, mutta ne vaan olivat raskaat, ettei jalkojen omilla voimilla voinut niitä nostella.

Tämän nähtyään ihmiset alkoivat aivan kuni yhdestä suusta: "Huomaan että niissä ei ole oikea tauti, niissä on vesikalma tai pahemmassa tapauksessa vesihiisi."

Tapani sitä kuitenkaan ei uskonut, luuli vaan kylmyyden syyksi, kun tuli niin kauan siinä lammin vedessä seisomaan, ilman että olisi voinut hituistakaan liikuttaa jäseniään. Mutta kaksi viikkoa oli nyt kulunut, kun hän metsästä kotiin tullessaan ei saanut jalkojaan pirtin kynnyksestä yli, muuten kuin käsillään nostamalla. Tämän nähtyään talon isäntä säälien huudahti: "Voi mies parka!... Sen minä sanon että ijäksesi on kurikkata jaloissasi, jos et ajoissa turvaudu Runsikon ukon apuun."

"Saaneehan todellakin koettaa jotakin", sanoi Tapani. "Olen uskonut kylmän syyksi, mutta sen syy se ei liene, koskapa olen varsin uhallalla pitänyt joka päivä kolmet sukat jaloissani, ja ne ovat pysyneet vaan kylminä, raskaina ja voimattomina."

"Niin, vaikka on ollut tämmöiset helteet", mukautti isäntä.

"Niin, vaikka tämmöiset helteet ovat olleet, että muussa ruumiissa on ollut liaksikin lämmintä. Mutta jalat vaan ovat pysyneet ihan palelevan kylminä ja kankeina. Muuta kipua niissä ei ole."

"Ei ole se kylmä oikeaa, sanon minä", sanoi isäntä päättään punoen. "Mutta Runsikon Mouses-ukko se kyllä siitä selvittää. Se on monta kummaa tehnyt ja monen saattanut uskomaan. Ei tuokaan tämän Kolistimen piirin metsävahti Kolehmainen sanonut uskovansa taikureita siihen asti, kun tässä pari vuotta sitten eräs metsänrosvo pilasi hänet mielivikaiseksi, siitä syystä kun hän ilmotti sen metsävarkauden. Mutta nyt se Kolehmainenkin jo uskoo Runsikon ukkoon, kun se päästi hänet mielivikaisuudesta. Viluna se tuli Kolehmaiseenkin. Vilustunut se oli ensin, ettei ollut tarennut missään, vaan sitten se oli muuttunut polttavaksi kuumuudeksi ja vei mieheltä järjen, että miehissä hallittiin. Mutta kun Mouses lämmitti saunan sitä varten, niin mies pääsi kuin vedellä pesten."

"Ja nytkö on mies Runsikon ukon uskossa?" sanoi Tapani naurahtaen.

"Niin on, ja siihen uskoon on teidänkin tultava, jos mieli päästä jaloillenne."

"Kun tuosta sillä pääsisi, niin ei tuo olisi vaikeakaan", sanoi Tapani ja viittasi talon poikaa vetämään kenkiä jaloistaan.

Poika kun sai kengät vedetyksi Tapanin jaloista, niin isäntäkin kiirehti niitä tunnustelemaan ja ihmetteli niiden kylmyyttä ja sitä kun ovat valkeat kuin haavan lastu, "ettei suinkaan verta lähtisi, jos puukolla viiltäisi." Kaikki muukin talon väki keräytyi tunnustelemaan jalkoja ja ihmettelemään isännän mukaan.

Huomena Tapani antoi hakea Runsikon ukon luokseen, ja hän oli juuri majatalonsa kartanolla auringon paisteessa lykkäilemässä jalkojaan, kun Runsikon ukko suurine, kammattuine partoineen väsymyksestä huohottaen tuli luokse ja keppinsä varaan rintaansa nojaten seisattui Tapanin eteen. Ukon kokkanenäisissä, partaisissa kasvoissa loistivat tutkivan näköisinä pahasti kieroon katsovat, suuret silmät, ja toisen silmän päällä näkyi valkoinen jää. Muutenkin oli ukko omituisen näköinen, seisoessaan siinä elokuun helteisen auringon paisteessa, vanha repalelaitainen huopahattu päässään, työnnettynä takaraivolle melkein riipuksiin, ja paksusta sarasta tehty, vanhuuttaan ruskehtunut nuttu päällään ja samallaiset housut jaloissaan, niin jäykän näköisinä että näyttivät niiden lahkeet pitävän koko ukkoa pystyssä, se kun huohotti väsymyksestä ja lämpymästä.

Tapani ei kuitenkaan kauan katsellut ukkoa, vaan yhä jalkojaan lykkäillen sanoi: "Minulla on jaloissa kiviset kengät. Olen ihan onneton, jos en löydä riisujaa."

"Onhan tuota jo tehty kummempiakin", arveli ukko varmallalla painolla. "On sulettu suuremmatkin, jalommatkin jaksettuna... Luulin pahemmaksikin ja sentähden kiirehdin päästäkseni ennen puolta päivää paikalle."

"Minkätähden ennen puolta päivää?"

"Sentähden että tämä päivä kuuluu puoleen päivään asti tässä suhteessa lauantai-vuorokauteen."

"Mutta sepä kumma! Lauvantai-vuorokausihan loppuu puoleen yöhön iltasella ja sitten alkaa pyhä."

"Hm ... niin se vuoden päiviä lukiessa, mutta näillä asioilla ovat omat lukunsa. Sanonpahan sen nyt sinulle, että tällaisiin asioihin, kuin kuulemma sinullakin on, ei voida käydä käsiksi muina viikon päivinä kuin tiistaina, torstaina ja lauantaina aina puolenpäivän jälkeen, joten eilisestä puolesta päivästä nyt vasta täytyy vuorokausi."

"Niin siinä tapauksessa. Mutta miksi ei muina viikon päivinä kuin tiistaina, torstaina ja lauantaina, eikä silloinkaan aamupäivästä, voida käydä käsiksi?"

"Ne ovat asioita, joita ei poikasten tarvitse tietää... Mutta jos sinulla olisi lasillinen viinaa, niin saisimme tietää miten asiat ovat. Jos uneeni on taikaa, niin olet poikaseni pahoissa päivissä, siksi monenlaisia ja näköisiä olivat ne, mitä he sitten lienevät olleetkin, joiden kanssa olin viime yönä tekemisissä."

"Luulen että saamme sitäkin viinaa; kuulin että talon muorilla on siksi kätöksössään", sanoi Tapani noustessaan seisaalleen ja alkoi siirrellä jalkojaan pirttiin päin.

Tapanin jälkeen lähti ukkokin ja virkkoi: "Taitaapa todellakin olla jaloissasi kiviset kengät." Sen sanottuaan veti paksut, risaisen näköiset huulensa visuun ja heitettyään sauvansa porstuan loukkoon, arvokkaalla tavalla käveli pirttiin, missä talonväki tervehti kuni ainakin aivan vierasta.

Talonväki alkoi ystävällisesti kysellä kaikenmoisia kotiseikkoja, vaan ukko pysyi hyvin lyhytsanaisena ja totisena, näytti mieli olevan vaan siinä asiassa, mitä varten oli kutsuttu. Tämän nähtyään Tapani toimitti isännän kamarin pöydälle viinapullon ja sen viereen lasipikarin. Sitten hän meni pirtin ovelle ja sen aukaistuaan viittasi Runsikon ukkoa tulemaan.

Kamariin tultuaan ukko sanoi Tapanille: "Tuoppas se lakkisi tänne, joka on silloin ollut päässäsi, jolloin tiedät tartunnan tapahtuneen."

"Se jäi sinne lampiin ja hukkuu sinne."

"Hukkuu sinne!" huudahti ukko. "Sepä oli vahinko!... Sille ei kuitenkaan mitään mahda. Tuo sitten se lakkisi mitä viimeksi olet pitänyt."

Kun Tapani toi hattunsa, niin ukko painoi sen tasalleen pöytään, että päälaki tuli pöytään kiinni. Sitten kaivoi taskustaan vanhan, ruostuneen tuliraudan. Sen päälle asetti pikarin ja kaasi viinaa melkein täyteen. Sitten otti tupestaan veitsen, mikä oli jo kulunut melkein purasimen näköiseksi, ja sen hamaralla piirsi hatun ympäri kaksi kertaa myötäpäivin ja yhden kerran vastapäivin. Sitten otti hatun päästään, laski sen penkille ja kaksin käsin käänti pitkiä, aivan kaulalle asti riippuvia, suortuvaisia hiuksiaan taakse päin. Sitten hän vakavan näköisenä kuin tuomari oikeusistuimelleen istui pöydän taakse, jossa loitsulukuja höpisten rupesi sillä veitsensä kärjellä hämmentelemään sitä viinapikaria. Sitä tuokion hämmennelyään hän punalti päättään ja sanoi: "Jopahan arvasin että ei olla vähäväkisten kanssa painisilla. Vaan meidän on kuitenkin voitto. Tuonne takalaitaan pakenevat ja pyrkivät yli laidasta ja minä annan heille tietä." Sen sanottuaan kaasi viinapikarin suuhunsa, laski toisen ja taas hetken sillä veitsensä käreällä hämmennelyään punalti päättään ja sanoi: "Niinpä se näkyy olevan, että siitä lammista on tarttunut vesihäisi aivan pahinta lajia. Sitä paitsi on tarttunut hevossalma ja hirvikalma. On kerran siihen lampiin hukkunut hevonen ja hirvikin."

"Hm, tietääpähän mies", sanoi muori. Minun isältänihän tuohon hukkuu hevonen, orit, ihan kirkkokunnan kuulu, valtakunnan valio. Hirvestä en tiedä milloin se lienee hukkunut, mutta liepä sekin tapahtunut, kenpä heitä on paimenessa."

"Niin, uroshirvi on hukkunut siihen lampiin ja sitä tietä on metsän haltialla tekemistä", sanoi ukko, oikein vakavasti katsellen viinapikariin ja hieman kallistellen pitkätukkaista, suurta päätään puoleen ja toiseen. Viimein hän sanoi: "Se on niin että tiistaina iltapäivällä käymme asiaan käsiksi. Meillä näkyy olevan voitto. Keveämmät ovat jalkasi tulevana pyhänä. Minun nimeni ei tarvitse olla Mouses, jos ei niin käy."

Sen sanottuaan kaasi sen viinapikarillisen suuhunsa, otti sitten sen viinapullon, katsoi siihen akkunaa vasten, sanoen: "Säästäisit tämän siksi kunnes tiistaina lähdemme saunaan. Silloin täytyy henki haista yhdeksälle eri lajille!" Viimeisen lauseensa sanoi ukko niin uhkaavalla tavalla ja silmiään mulkoillen että näytti olevan jo ukon edessä ne poisajettavat henget.

Maanantapäivänä Runsikon Mouses-äijä jo haki Saarijärven rannalta veden kuljettamia puita saunapuiksi ja kolme yksikantaista vesipajua, kolme yksikantaista pihlajaa ja kolme yksikantaista katajaa huomeisen tarpeen varalle.

Tiistaiamuna hän nyt haki metsästä lastuja semmoisilta tanterilta, missä tiesi venheen lautoja veistetyt, ja sellaisen kurikan, jolla oli venheen lautapuita halkaistu, ja kattilallisen vettä siitä lammista, jossa Tapani oli ollut hukkumaisillaan. Nyt hän niillä vesiajolla olleilla puilla ja niillä lastuilla, joita oli venheen laudoista veistetty, lämmitti Komulan vanhan saunan. Sitten hän vielä metsästä haki yhdeksänlaisten puitten kolmivuotisia vesoja, joista teki punasella langalla sidotun vastan. Sitten ne pihlajat, pajut ja katajat halkoi keskeä, niin että tyivistä ja latvoista jäivät kiinni. Ne hän laittoi saunan kynnykselle renkaiksi, joitten läpi piti pujottautua saunaan.

Nyt oli päivä mennyt yli puolen. Ukko ryyppäsi kolme ryyppyä viinaa ja pakotti Tapaninkin ryyppäämään edes niin paljon että henki haisisi sille. Sitten ukko punalti päättään, puri hampaitaan, mulkoili suuria, kieroja silmiään ja äänettömänä lähti saunaan. Tapanin piti mennä edellä, ja ukko tultuaan perässä veti oven kiinni, joten kumpikin jäivät pimeään saunaan, johon ei tullut valoa muuta kuin haristuneen oven raoista siksi että tuskin näki toisensa lattialla, mutta kylpylauteilla ei nähnyt mitään. Nyt ukko asetti Tapanin lauteille lumpeista ja kaihoista tehdylle vuoteelle pitkäkseen, löi löylyä kiukaalle että tuli hyvin kuuma kylpylöyly. Sitten otti sen yhdeksänlaisista vesoista tehdyn vastan, jolla kylvettämään ruvetessaan ävähti:

"Ruvennenko, rohtinenko, tarttunenko, tohtinenko käsin ruttohon ruveta, käsin käydä perkelehen, sylin hiittä sysimähän?"

Kun ei lie minussa miestä, urosta ukon pojassa, niin panen parempiani: puhun torven taivosehen, pillin pilvien lomahan, panen äänen pakkohisen läpi maan, läpi manuen, läpi taivahan tasaisen; sieltä armot auki käyvät, rikki vierivät veräjät, tuhat tuttua tulevi, sata Herran sankaria väeksi vähän urohon, miehen pienen miehueksi."

Ukolla rupesi nyt viina nousemaan päähän, ja hän yltyi yhä enemmän lukemaan loitsuja, joita lukiessaan aina väliin ävähti niin uhkaavalla tavalla kuin vaan taisi. Aina väliin hän löi uutta löylyä ja

kylvetti Tapania kaikilta puolilta. Tapanin piti jalkansa nostaa pystyyn, että ukko saattoi kylvettä niitäkin joka puolelta. Kun vastassa oli havupuun vesoja ja muitakin melkein lehdettömiä suvikuntaisia ja kun ukko innostuksissaan pieksi tavallista lujemmin, niin koski se Tapanin ruumiiseen ja jalkoihin melkein tuskaisen kipeästi, mutta hän puri vaan hampaansa yhteen ja ähki.

Viimein kuitenkin silmänräpäykseksi taukosi kylvetys, vaan samassa hulmahti jääkylmä vesi yli ruumiin, niin että Tapani oli häkeltyä siihen paikkaan. Samassa kun ukko kaasi Tapanin päälle sen lauteelle asetetun, kylmän vesisaavin, niin hän vihan vimmoissaan ävähti:

"Tuonne ma kipuja käsken, tuonne vaivoja vajotan korvalle tulisen kosken, johon puut tyvin menevi, hongat latvoin lankeavi, kukin kaatuvi kanervat.

Mene tuonne, kunne käsken: keskelle tulisen kosken, Vuoksen kosken kovahan, Imatrahan ilkeähän, kahen kallion lomahan, kinahmehen kauheahan, josta et pääse päivinäsi, selviä sinä ikänä ilman luojan päästämättä, kaikkivallan katsomatta!

Jos sä kyytiä kysynet, anonet ajohevosta, laitan sulle kylmän kyyin, valmistan kivisen kelkan, reen rautaisen rakennan, otan hevон helvetistä, poropetran Pohjolasta, konkarin kovilta mailta; pää sen on kivistä pantu, varsi vaskesta valettu, teräksestä selkä tehty, jalat rauasta valettu, turpa tulta tuiskuavi, säkeniä säärivaarret; sen ei kynnet jäällä nulju, jalat järky kalliolla, ilmankana iljanella, kalmankana kaljamalla."

Tätä lukiessaan ukko löi yhä kuumempaa löylyä ja kylvetti yhtämittaa. Mutta viimein kuitenkin, kun itseäänkin rupesi pyörryttämään se tavaton kuumuus ja viinan vaikutus, heitti kylvetyksen, joten Tapanikin sai laskeutua lauteilta alas.

Sitten ukko asetti Tapanin vesikattilan päälle ja valeli sillä lammista tuodulla vedellä ja valellessaan luki:

Pois minä kivut kiristän
tämän ihmisen ihosta.
Sinne kivut kiihtyköhöt,
vaivat tuonne vaipukohot:
Kivuttaren kippasehen,
Vaivattaren vakkasehen.

Jos sä lienet veestä tullut,
niin sä vieriös vetehen
selville meren selille,
lakeille lainehille;
siellä on onni ollaksesi,
lempi liekahellaksesi.

Valeltuaan ukko pyyhki Tapanin koko ruumiin aivan kuivaksi vanhasta purjeesta revästyillä vaateen kaistaleella, ja sitä tehdessään luki:

Mitä tähän tuotanehen ja kuta kutsuttanehen kipehille voitehiksi, vammoille valantehiksi?

Sitten hän ryyppäsi viinaa suuhunsa ja puhalti sen viinan Tapanin päälle. Ryyppäsi toisen ja kolmannen kerran ja aina puhalti Tapanin päälle, ja sitten jatkoi lukuaan:

Ukko kaukoa tulevi, haaraparta harppoavi, kontti kuin salo selässä, saoin sarvia sisässä, sarvet täynnä voitehia, sulka joka sarven suussa, siipi on sivulla sarven.

Anna, ukko, sarviasi, sarviasi, sulkiasi, joilla voian voipunutta, katson maahan kaatunutta avulla hyvän Jumalan, sanan kautta kaikkivallan.

Tätä lukiessaan ukko kaksin käsin suki Tapanin ruumista kaikilta puolilta, niin että se kastui kokonaan, ihan jalkapohjatkin, sillä ukon suustaan puhaltamalla viinalla.

Sitten sai Tapani tulla ulos saunasta niitten samojen rengasten läpi, mistä oli mennytkin. Mutta ukko kokoili siihen kattilaan sen lumpeista tehdyn vuoteen, vastan ja pyyhevaateen, ja ovesta tullessaan murti ne halotut renkaat ja pani nekin kattilaan. Sitten heitti kattilan kädestään nurmelle ja pani saunan oven selkäpiilleen auki. Otti sitten kurikan ja lyöden sillä saunan perinurkkaan ävähti:

Siirrä jo sijasi, konna, muuta murhakartanosi! Lähe kumma kulkemahan, maan paha pakenemahan, uimahan tuliset kosket, vastavirrat vatvomahan.

Sitä lukien hän löi kurikallaan nurkkaan toisen ja kolmannen kerran ja muutti sitten toisen perinurkan luokse. Siihen hän oikein voimainsa takaa jyrähytti, mutta kurikka kimmotessaan nurkasta hoiperrutti väsyneen ukon mukanaan kumoon. Siitä ukko tulistuneena kimposi ylös ja irvellä ikenin kiljahtaen:

Lähe lempo lentämähän, saatana samoamahan verisillä kynsilläsi, rautaisilla varpaillasi pölkyn pyörivän nenähän, suuhun vankuvan variksen!

löi taas nurkkaan. Mutta kurikka taas teki äskeisen tempun. Mitä useammin ukko siten meni kumoon, sitä hurjemmin hän kiihtyi lukemaan loitsujaan ja luki niitä ihan kirkuen vihasta kähisevällä äänellä, kurikallaan jyrähyttellen nurkkia.

Viimein kuitenkin ukko väsyi, niin että väsymyksen ja viinan vaikutuksesta rupesi ilmassa näkemään sinne tänne lenteleviä säkeniä. Silloin hän väsymyksestä huohottaen, silmät renkaisillaan seisattui saunan eteen ja sanoi: "Mutta nyt ne kuitenkin menevät. Katsohan, miten puitten latvat heiluvat ja säkeniä jälkeensä heittävät. Tietävätpä minne on mentävä. Ihan kuin linjalla menevät tuonne Sorsalammille. Näetkö miten oikein puitten latvat huiskuvat."

"Näen, näen", sanoi Tapani ukolle mieliksi, vaikka hän ei mitään nähnyt; ainoastaan helteisen päivän tuuli heilutteli puiden latvoja, että ne verkalleen liikkuvat.

"Sinne ne nyt menevät. Kyllä niistä nyt on päästy. Täytyy lähteä saattamaan nuo pesuvedet itselleen." Sen sanottuaan ukko koppasi kattilan sangasta käteensä ja toiseen käteensä otti kurikan ja lähti hajalla jaloin, väsyneen näköisesti astua toippuroimaan lammille päin.

Tapani jäi puhtaisiin vaatteisiin pukeutuneena istumaan helteisen elokuun auringon paisteiselle nurmelle ja miettimään kohtaloaan. Omituista kutisemista ja väliin kipeätä vihloimista tuntui jaloissa, jommoista ei ollut koskaan tuntenut. Hän nousi kävelemäänkin ja tunsu jokaisella askeleella jaloistaan vähenevän sen entisen kankeuden ja raskauden.

Hetkisen käveltyään hän tuli pirttiin, missä talon muori liekutti emännän pienintä lasta. Muorin nähtyään Tapani huudahti: "Oi, Jumalan kiitos! Nyt siitä pahasta on päästy. Ette usko kuin jalat tuntuvat somalle."

"Joko nyt uskot, mihin Runsikon Mouses kykenee", sanoi muori leveästi hymyillen.

"Jo uskon... Mutta jo sillä riittää niitä lukuja, kun koko kylvetysajan pani kuin porokattila."

"Hm, yhden kylvetysajan ja yhdenlaisista rikkeistä päästäessä... Mitähän sanoisit, jos sen kuulisit useampia sairaita kylvettävän ja pesevän. Rikkeitä on tuhannenkin erilaisia ja ukolla on omat lukunsa kullekin taudille, eivätkä lopu sanat."

"Mutta mitähän se merkitsi, kun se lopuksi kurikoi tuota saunaa?"

"Sehän ajoi saunasta pois ne sinun pirusi. Ukko ei heitä niitä kenenkään saunaa hallitsemaan, vaan antaa niille kyydin sinne josta ovat kotoisinkin."

"Sanoihan se näkevänsä kun ne menevät ja osotteli minullekin, mutta en minä nähnyt mitään."

"Ei sitä kaikki näe mitä ukko näkee, se on sellainen ukko se ukko."

"Mihin asti se kantaa niitä pesuveden tähteitä ja niitä muita kompitta sillä kattilalla?"

"Sinnepä Sorsalammille tietenkä. Juuri aivan lampiin ne täytyy viedä ja vielä kattilan laidasta vuolta vasken siruja siihen paikkaan, mihin veden kaataa. Ja silloin se taas lukee:

Kaunotar valittu vaimo, Kärehetär kultavaimo, tule kullan keitännästä, hopean sulatannasta, annan kullat kuppihisi, hopeat pikarihisi. Nämä on kullat kuun ikuiset, päivän polviset hopeat, isäni soasta saamat, tavottamat tappelosta."

"Käyppi ihan säälikseni ukko parka, kun sinne asti piti lähteä", sanoi Tapani. "Eikö olisi muut voineet sitä tehdä?"

"Ei usko ukko muita sille asialle. Vaan iltahan se on kuitenkin käsissä ennenkun ukko on sieltä takaisin."

"Kunhan ei ihan uupuisi ja jäisi sille retkelle, rupeanpa sitä pelkäämään."

"Ei se sentään aniksi uuvu", sanoi muori. "Se askeleen tekee ja toista rupeaa tekemään, niin siinä se matka kuluu. Ei se ukko ole ensi kertaa väsyneenä taipaleella. Ikänsä erämaan sisässä ollessaan ja

takkasillaan kaiken elämisensä monien peninkulmien päästä kuljettaessaan on saanut tuhansiakin kertoja tulla väsyneenä kotiin ja lähteä vieläkin uudestaan. Kodista ei ole paljon muuta turvaa kuin katos sateella ja suoja pakkasella. Leipä on petäjässä ja muu ruoka järvessä ja metsässä, ja 'liha ei tule linnun pyytämättä, kala jalan kastumatta', on vanha sananlasku."

Tässä muorin puheessa luuli Tapani kuulevansa jotakin sellaista, että Tapanin pitäisi hyvästi palkita ukon vaivat, jonkatähden hän kysyi: "Mutta paljonkohan minä osaisin maksaa sille tästä vaivasta?"

"Ei se ota rahaa. Annat vielä ryyppyn ja iltasen, niin siinä kaikki", sanoi muori varmasti.

"Annan kaksikin ryyppyä, kun vaan teidän kassassanne siksikään lienee, mutta eihän sillä hänen vaivansa tule maksetuksi."

"Ei se kuitenkaan enempää kaipaa", sanoi muori vakavasti. "Kerran Konkkarin isäntä tuli mielivikaiseksi että ihan jo raudoissa pidettiin, ja sen parantamisessa meni ukolta monta viikkoa, eikä siitäkään ottanut mitään palkkaa, mutta isäntä kuitenkin vaivoin sai sen ottamaan nuo sarkavaatteet, mitkä sillä nyt ovat ainoina harviais-päälyysvaatteina kesällä ja talvella."

"Vai niin", sanoi Tapani, jääden miettimään mitä hänkin voisi sille antaa, kun sille raha ei kelpaa. Samassa hän muisti että ukon kengät olivat niin paikkaset että kantojen päällyksetkin olivat paikatut, jonkatähden hän päätti antaa ukolle toiset saappaansa että kerrankin Runsikon isäntä pääsee kävelemään oikein pitkävartisilla saappaila, joiden varsien suut ovat punasella nahalla kantatut.

Oli jo iltamyöhä, kun Runsikon ukko horjuvin askelin palasi lammilta. Tapanin kävi sääliksi nähdessään ukon horjahtamalla istuvan penkille, missä hän kumpasenkin kätensä laski penkin laitaan ja vakuutti itseään pysymään istuallaan, ja leukakin jäi melkein riippumaan hetkeksi, kunnes tuokion huoahdettuaan sanoi: "No, päästiin niistä kun päästiinkin. Mutta ei olisi hyvä perinyt, jos en olisi itse voinut mennä sinne lammille. Tulisena tuiskuna pyörivät lammin pinnalla ne voimat, jotka saunasta evästettiin ja jotka puiden latvoja huiskuttivat mennessään."

"Vai tuiskuna pyörivät lammin pinnalla?" kysyi Tapani totisesti.

"Ihan tuiskuna monessa eri paikassa pyörivät ja pärhyttivät vettä ilmaan, kuni kaikkein äkein tuuliaispää, vaan heti asettuivat, kun minä sain ne kaneet ja pesuveden tähteen lampiin ja sain sanotuksi muutamia sanoja. Sen jälkeen ei kuin muutaman kerran sillä lammin takarannalla muutaman koivupensaan latvassa kohahti ja pelmuutti pensaan latvoja ja siihen hävisi."

"Mutta eiköhän kuitenkin ne pyörivät liene olleet tuulispäitä, jotka poutaa ennustaakseen pyörivät kynnöspelloillakin ja pyörittävät multaa ilmaan."

"Ei, ei, ei, kyllä minä ne tunnen", sanoi ukko päätään punoen ja harmaat silmät tulistuivat. Tapani näki että ukko on luja uskossaan eikä ruvennut enempiä huomautuksia tekemään, kiirehti vaan sanomaan: "Mutta minun jalkani ovat paremmat ja uskon jo että ne kaikeksi ilokseni paranevat aivankin terveiksi... Mutta en tiedä millä saisit teidän vaivanne hyvitettyksi?"

"Palkoista ei puhuta, mutta näin väsyneelle tekisi hyvää, jos poikaseni saisit tilkkasen kieleni kasteeksi."

"Se kuuluu asiaan. Mutta palkkanne?"

"Ei, poikaseni, puhuta palkoista. Pahoja henkiä ei voiteta rahalla. Ne voitetaan voimalla, jumalallisella voimalla", sanoi ukko ihan sydämensä pohjasta.

"Mutta minun täytyy saada teille antaa edes nämä kengät. Näen että kenkänne ovat kovin vanhat ja paikkaiset."

"Kuluuhan se pidettävä. Viisi vuotta ovat olleet ainoina kenkinäni ja vanhenevanpa ne näkyvät."

"Viisi vuotta yhdet kengät ainoina kenkinä! Kuinka se on mahdollista? Minulta menee kahdet yhtenäkin kesänä."

"On se mahdollista, kun kesällä kaikissa kotioiloissa ja vieläpä kirkkomatkatkin kävelemme tuohivirsuilla, perillä vaan pidämme kenkiä."

"Mutta tässä on kuitenkin teille kengät, joita saatatte pitää perillä ja taipaleella", sanoi Tapani, ojentaessaan ukolle kenkiä.

Ukko katseli kauvan niitä kenkiä kaikilta puolilta ja näpin kanssa tunnusteli niitä punasella nahalla kantatuita varsien suitakin. Viimein hän hymyillen sanoi: "Otan minä teiltä lahjana enkä palkkana."

"No, sitten lähdetään harjakaisryypylle", sanoi Tapani iloisesti ja lähti muorin kamariin.

Kaksin käsin itseään auttaen nousi ukko ja lähti etukumarana, raskaan näköisillä jaloillaan astua työntelemään Tapanin jälkeen.

IX LUKU.

Tapanin jalat paranivat päivä päivältä. Mielikin tuli iloiseksi, etenkin kuultuaan että Gallin piti mennä Vinkuvan sairaalaan, viipyäkseen siellä koko kesän, ja Dampbellikin kirjotti tulevansa vasta syksyllä, sitten kun kaikki talon kesätyöt ovat tehdyt.

Dampbell ei kuitenkaan kerinnyt lähtemään, ennenkun Sarajärven kylän talojen rajat olivat kaikki avatut. Täten joutui Tapani menemään Dampbellin kotiin viemään kartoja ja kuulemaan mitä hänelle maksetaan palkkaa.

Tapanin tullessa perille tuli Dampbell oikein sydämellisen iloiseksi ja näyttääkseen ystävyyttään osotti keinutuoliinsa istumaan. Sitten piippuhyllystään otti komeimman piippunsa, täytti sen tupakilla, toiseen käteensä otti tulitikkulaatikon ja kumartaen tarjosi piippua Tapanille, saadakseen sitten tulenkin antaa piippuun.

Tapani kuin huomasi Dampbellin käytöksessä olevan tahallista teeskentelyä, niin tekeytyi juroksi ja vakavasti sanoi: "En minä huoli tupakista."

"Ette huoli!" huudahti Dampbell.

"En... Tiedättehän ennestään etten minä tupakoi."

"No, mutta nämä nyt ovat kaikkein hienointa tupakkaa auringon alla, eikä tällä piipullakaan ole sitten poltettu kun kuvernööri revisuunilla kulkiessaan, tässä minun luonani yötä ollessaan, poltti."

"Mutta minä kun en tupakoi, niin minä en tupakoi en kuvernöörinkään piipulla."

"Ei tupakoiminen kuitenkaan ihmistä pilaa. Esimerkiksi Lapissa polttavat tupakkaa kaikki naiset ja nuoret neitoksetkin. Polttavat että põlisee", sanoi Dampbell ja pani piipun täysineen piippuhyllyyn.

Tapani ei vastannut mitään, mutta Dampbell ei ollut siitä tietävinään, otti vaan oman pitkävartisen piippunsa, ja saatuaan sen palamaan, istui vastapäätä Tapania ja vakavalla tavalla alkoi puhella: "Tällä viikolla oli täällä luonani eräs niitä Sarajärven kylän isäntiä, joka kertoi että työt siellä ovat vähinä, ja olin tästä juuri huomenna tai ylihuomenna viimeistään aikeessa lähteä pitämään loppukokousta, mutta nyt se jäi. Sen voin käydä pitämässä milloin satun joutamaan."

Tämän sanottuaan Dampbell jäi hieman miettimään ja tapansa mukaan teki savurenkaita. Tuokion perästä hän sanoi: "Ensi kesänä minulla on työt Lapissa. Me kai lähdemme sinne yhdessä, vai miten?"

"Sinne on vielä monen miehen ikä; siihen asti kerkiää monastikin aikoa."

Tässä Tapanin sanassa luuli Dampbell kuulevansa jotakin epäilystä palkan suhteen, kun ei oltu vielä puhuttu mitään tämänkään kesän palkasta. Hän teki taas muutamia savurenkaita ja väliin piippunsa varrella kirjotteli ilmaan, mutta viimein sanoi: "Kun meillä työt menevät hyvästi, niin minä maksan palkan hyvästi. Minä en ole Nauku-Maijan poikia. Minulla ei ole käsi koukussa työmiehelle palkkaa maksaessa." Tätä sanoessaan hän katsoi kiinteästi Tapanin silmiin, nähdäkseen mitä tämä puheensa vaikuttaa.

Tapani pysyi vaan alakuloisena ja hieman arasti sanoi: "Tuleeko ensi kesänä Gall mukaan?"

"Gall parka", huoasti Dampbell, "Gall on yhä Vinkuvan sairaalassa. Liekö miehessä enää henkeä. Viikko sitten sain häneltä kurjasti vapisevalla kädellä kirjetetun kirjeen, jossa hän sanoo tautinsa olevan auttamattoman, monet tohtorit ovat sen vakuuttaneet... Ei tule enää Gall... Niin hauska toveri ja iloinen sielu ... kyyneleet tulivat silmiini lukiessani hänen kirjettään, kun hän sanoi puhuvansa viimeiset sanansa tässä elossa... En unohda hänen muistoaan."

Tätä kuullessaan Tapani ei voinut salata ihastustaan, ettei hänen kasvoissaan olisi näkynyt siitä merkkiä. Mutta ei hän kuitenkaan puhunut mitään, hiljalleen vaan keinutteli itseään siinä lyhyeen

soutavassa keinutuolissa ja näkyi miettivän.

Dampbellikin oli miettivän näköinen ja teki taas savurenkaita, mutta kohta hän sanoi: "Niin, Gall ei tule enää, ja sentähden minun täytyy aikanaan pitää huolta apulaisista ja siinä tapauksessa kai päätämme taas lähteä."

"No, kunpahan selvittää tämän kesän töistä, niin päätetään sitten uusista."

"Tämän kesän töistä minulla on jo päätetty. Minä maksan sata markkaa kuulta, ja jos Sarajärven kylässä ei synny teidän tekemienne töitten suhteen mitään valituksia, että revisuuni menee hyvästi, kuten luulenkin, niin maksan vielä sata markkaa, joten tältä kesältä tulette saamaan viisisataa. Sen sanon, että ne eivät olisi tulleet sepän työllä tienatuiksi."

"Ei olisikaan", sanoi Tapani ja kasvot levisivät mieluiseseen hymyyn.

Tapani tahtoi vielä näyttäytyä miettivän näköiseltä, vaan tuokion perästä sanoi: "No, lähdetään vaan Lappiin näkemään sitä yösydämen aurinkoa, jota niin monen olen kuullut ihmettelevän."

"No siellä se nähdään. Muonionniskan pitäjässä, johon mennään, paistaa kuusi viikkoa aurinko ilman laskeutumatta."

"Kummallista!"

"On se kummaa, mutta niin se on", sanoi Dampbell ja aukasi kaappinsa, mistä veti esiin neljä aivan uutta, suoraa satamarkkasta, jotka nurkista näpisti näppiensä väliin ja levitti ne eri haaralle kunkin. Sitten loistavasti hymyillen toi Tapanille ja sanoi: "Luulen, että on ensikertaa kädessänne tällaiset rahat kerralla... Nämä eivät ole homehtuneita, ovat vasta toisissa käsissä... Ymmärtää varmaan kotiväkikin tulla hyvilleen nämät nähdessään."

"Kyllä kai", sanoi Tapani, kääriessään rahoja ruotsalaisen sanomalehden palaseen ja pannessaan nuttunsa povitaskuun.

* * * * *

Tuleva kevät oli tullut. Maa oli jo melkein sulana, ainoastaan pohjarinnoilla mailla näkyi lumenpeittoisia siekaleita. Dampbell oli kutsunut Tapanin luokseen Lappiin lähtöä varten, mutta Tapanin saavuttua rupesi hän vakavalla tavalla kertoilemaan, miten hänelle tässä on ilmestynyt voittamattomia esteitä, ettei hän pääse lähtemään kun vasta kahden viikon päästä; vaan eipä sillä väliä, kun hänellä on työtä antaa Tapanille.

Tapani ei virkkanut mitään, mutta kasvot punastuivat korvia myöten. Tämän huomattuaan Dampbell keskeytti hieman kertoilemistaan ja puhalteli muutamia voimakkaita henkisavuja, tehden muutamia savurenkaitakin. Sen jälkeen hän taas jatkoi: "Minulla on meidän uuteen navettaan tehtävä vesikoulu, jossa on sepän työtäkin, jos rupeatte sitä tekemään tässä lähtöä odotellessa. Eikös niin?"

"Minulta jäi monta luvattua työtä siellä kotipuolella tekemättä; lähden niitä tekemään", sanoa jurautti Tapani hiljaisella äänellä.

Dampbell kun kuuli Tapanin päättäväisyyden, niin kiirehti sanomaan: "No, päätetään sitten niin, että tulette kahden viikon perästä takaisin."

"En luule, että tulen", sanoi Tapani. "Mitäs lystiä minulle olisi tämän kuuden peninkulman edestakaisin kulkemisesta."

Tämän kuultuaan Dampbell tuli pitkäksi aikaa puhumattomaksi ja veteli piipustaan savuja entistä kiivaammin. Nousi kävelemäänkin kirjavamattoisella lattialla, kirjavista villalangoista kudotuilla yökengillään, ollen levottoman näköinen. Viimein punalti päätään, sanoen: "Se lienee sitte parasta että lähdette yksin sinne alottelemaan töitä; tulen sinne koska kerkiän. Se on pahinta, että minulta menee teidän matkarahanne aivan kuin kaivoon, kun yhdessä pääsisimme samalla kyydillä. Mutta senkin voitte korvata ahkeruudellanne."

Sen sanottuaan hän levitti pöydälleen kartan ja sirkkelillä mittasi matkan Muonionniskan kirkolle ja sanoi: "Se tavallisen kyytipalkan mukaan tekee sata kuusi markkaa, vaan minä annan sata kymmenen, niin jää neljä markkaa sattuman varalle."

Nyt Dampbell viskasi sirkkelin pöydälle, aukasi kaappinsa, otti sieltä sata- ja kymmenmarkkasen, joita ojentaessaan Tapanille sanoi: "No, nyt ei muuta kuin pillit pussiin ja soittelemaan soilla mennessään." Sen sanottuaan hän rupesi kaivelemaan piippuaan, ja kasvoissa näkyi salaperäinen hymy, josta Tapani ei tiennyt, mitä se merkitsi.

Tapanin sydän jylähti kylmästi, kun ei ollut itsellään rahaa eikä saanut muuta kuin matkarahat. Kasvot totisina ja hampaat yhteen puristettuina hän jäi miettimään, mutta viimein hän ajatuksissaan sanoi: "Sääressä on sudella murkina", punalti päätään ja rupesi jouduttautumaan tielle.

* * * * *

Tapani oli kestikievareitten hevosilla matkustanut Kainulan taloon asti, mihin loppui maantie. Mutta nyt oli vielä matkaa kolmekymmentä kaksi peninkulmaa, millä matkalla ainoana kulkutienä oli Lapista laskeva suuri valtajoki. Ikäänkuin jähmettyneenä istui Tapani Kainulan kartanolle pysähtyneen hiirakkokarvaisen hevosen kärryissä ja katseli noin sata askelta kaukana juoksevaa jokea, jonka koskien jyrinä täytti ilman ja maa alla tuntui täräjävän niiden hurjina syöksyvien aaltojen salaperäisestä voimasta.

Talon isännän tullessa näkyville Tapani ikäänkuin heräsi ja hypättyään kärryistä alas kiirehti tervehtimään ja sanoi: "Tähän asti sitä on päästy, vaan mitenkäs sitä tästä päästään eteenpäin aina Tirrajärvelle asti?"

"Tirrajärvelle? Aina viisi penikulmaa edemmäksi Muonionniskan kirkkoa! Ei mitenkään", sanoi isäntä päätään pudistaen.

"Eikö mitenkään?"

"Ei mitenkään. Ei kerrassaan mitenkään, sillä joki on niin pahimmoiltaan tulvassa, että venheellä ei voida kulkea, ja joen tulva on levinnyt penikulmia laajoille alangoille, ettei voi edes jalkasin päästä mihinkään."

"Eikö jalkasinkaan?"

"Ei kun ei. Kerrassa se nyt on tie poikki."

"Mutta nythän sitä todellakin ollaan kummissa käsinä... Jouduttiin joutavan jälille, aina käyvän askelille", sanoi Tapani alakuloisena.

Nyt hän ymmärsi, mitä merkitsi Dampbellin kasvoissa se salainen hymy hänen lähtiessään, sillä Dampbell tiesi tämän joen tavat. Tämän muistaessaan Tapani seisoi hetken kuin kivettynyt, puristi hampaansa yhteen ja silmät rävähtämättä katsoi jyrkästi viettävän törmän alla kohisevaan uomaan, jossa kuohupäiset aallot hurjassa vimmassa ajoivat toisiaan ja ikäänkuin tuskaisina tehtävänsä roiskivat vaahtoisia hyrskyjään rannan kallioisille törmille. Silmissä rupesi näyttämään, että maa hänen jalkainsa alla ja koko se kosken ranta tasaisesti mutta kiireesti kulki vastavirtaan. Kun Tapani huomasi silmänsä valehtelevan, hän pyörähti isäntään päin, sanoen: "Kuinka kauan luulette kestävän, ennenkuin päästään tuota jokea kulkemaan?"

"Kyllä se kestää lähemmäs kuukauden, ennenkuin jokea kuljetaan, mutta siihen ei oiki-suunnassa ole monta päivää, ennenkun vesi siksi laskeutuu että pääsee jalkapatikassa joen rantoja kulkemaan", sanoi isäntä. Sitten siirtyi hän kymmenisen askelta rannalle päin ja sormellaan osottaen ylös-viteeseen jokeen sanoi: "Tuolta tuon rannalla olevan huoneröksän nurkatse näkyy joen keskeltä luodon puurto, jossa näyttää aallot taittuvan. Siinä kun alkaa kivien nokat näkyä, niin silloin on vuomilta ja jänkiltä vesi laskeunut, että pääsee jalan."

"Lienee vielä joku kyynärä tuossa luodon päässä vettä", sanoi Tapani.

"On siinä enempi syltäkin, vaan ei sen laskeminen sentään ole monipäiväinen, jos ei suuria sateita tule... Hyvässä lykyssä kolmessa vuorokaudessa siinä ensimmäinen kiven nokka paljastuu, ja silloin on jalkatie auki."

"Kolmessa vuorokaudessa!... Miten se on mahdollista", huudahti Tapani ja kasvoissa näkyi ihastus.

"On se mahdollista", sanoi isäntä. "Se tuo korkein tulva kulkee kuin matkamies. Se nousee muutamissa vuorokausissa ja laskee myöskin samassa ajassa. Mutta niin alas että venheellä kuljettaisiin ei laske niin kauvan kun lunta ylimaahan mailla kestää... Jos kevätkesä tulisi olemaan lämmin, että tunturitulva joutuisi laskemaan yhtämittä, niin ei ennen kesäkuun loppua olisi venheellä-kulusta toivoa."

"Ei ennen kesäkuun loppua!... Mikä se tunturitulva sitten on?"

"Katsokaas tuonne", sanoi isäntä kädellään osottaen pohjoista taivaan rantaa kohti, "tuolta näkyy esimerkiksi tunturi, joka on päivän puoleltakin vielä valkea kuin talvinen jänes, vaikka täällä alhaalla on lunta ainoastaan pohjarinnoilla ja rotkoissa. Tuntureissa on vielä aivan liikkumaton lumi, ja jos Juhannuksen edellä tulee kylmät, kuten usein tapaa olla, niin tuntureissa keskeytyy lumen sulaminen ja

sulaa se vasta heinäkuussa, jolloin sitten vasta syntyy niinsanottu tunturitulva. Vaan nyt jos tätä lämmintä riittäisi Juhannukseen, niin tunturitulva laskisi yhtämittaa."

"Minä en muuta toivoisi kuin että pääsisin jalkasessa eteenpäin", sanoi Tapani rauhallisesti.

"No, siihen ei ole pitkä aika", sanoi isäntä. "Tänä päivänä ei ole enää noussut — kyllä kai se nyt rupeaa laskemaan. Se on juuri tämä koski, joka imee sieltä ylhäältä. Tämä näin tulvan korkeimmillaan ollessa on niskalta tavattoman avara ottamaan vettä sisäänsä ja senpä tähden se tässä kaitaisimmassa kohdassa synnyttääkin sellaisen jymyn, että ihan maan panee vapisemaan... On sitä vedelläkin voimaa, kun sitä paljon on yhdessä matkassa."

"On sitä vedellä voimaa, kun sitä tuonlaiseen koskeen ahdistetaan paljon yhtä aikaa", sanoi Tapanikin ja lähti kävelemään taloon.

Tuntui somalta jäädä levähtämään päivä-kolmiseksi, kun viisi vuorokautta oli yhtämittaa matkustanut, että pää tuntui jo läikkyvän liian pitkästä valvomisesta ja kärrien tärinän vaikutuksesta. Tuntui kuin Luoja olisi matkalle laittanut sen seisauksen, sillä muuten hän olisi matkustanut matkansa perille ilman levähtämättä, kuten oli itselleen määrännytkin. Nyt oli mielessä niinkuin matkan pää, ja hän kiirehti nukkumaan. Mutta vasta yövuoteelleen laskeutuessaan hän oikein tunsikin miten tarpeellista oli jo lepo, sillä koko olentonsa tuntui olevan hajallaan yksinä siekaleina, ajatus jähmettynyt ja sekava, että tuskin kykeni muistamaan missä hän on, ja kaikki ympärillä olevat esineet, huoneen seinätkin näyttivät liikkuvan ja heiluvan kuni vedessä ja vajoavan alaspäin, ja koko oleminen oli kuin hämärää uninäköä.

Huomenna olikin päivä jo puolen rinnassa kun hän heräsi. Säikähdyksestä punastunein kasvoin alkoi hän toinnutella tajuttomiksi kuoleentuneita käsiään ja jalkojaan. Samassa aukeni ovi hiljaa raolleen ja emännän ihastunut ääni kuului: "No, johan se viimein on valveella! Olen monet kerrat käynyt katsomassa onko siinä henkeäkään, kun yhdessä sijassa aina reuvotitte."

"Mutta emäntä rakas, minä en ymmärrä, olenko saanut halvauskohtauksen vai mitä tämä on, kun kaikki jäseneni ovat kuni pihkalla liisteroidut vuoteeseen kiinni", sanoi Tapani hätäisesti ja nujerteli hartijoitaan puoleen ja toiseen.

"Eikös mitä!" sanoi emäntä ja meni hieromaan Tapanin käsiä ja jalkoja. "Ei ole mitään muuta kuin ovat kuoleutuneet liiksi kauvan yhdessä kohden olemisesta. Kunhan veri pääsee kiertämään tavallisia teitään, niin kyllä niistä hyvä tulee."

"Mutta minä en kuitenkaan ole tähän kummaan ennen yhtynyt, kun nuokin sormet ovat jäykät ja voimattomat kuni puusta tehdyt."

"Olen minä jo sen kumman tuntenut satojakin kertoja", toisti emäntä. "Minun käteni jos parisen tuntia retkottavat hermotonna yhdessä paikassa, niin silloin jo menevät ihan tajuttomiksi, ettei tiedä omaksi ihokseen."

"No, kun tuosta ei sen pahempaa olisi kuin että pääsisin säikähdyksellä. Mutta koko ruumiini jokahinen jäsen tuntuu menettäneen kaiken voimansa."

"Hyvä tästä tulee", sanoi emäntä. "Jopa alkavat kädet punastua, vaikka ensin olivat valkeat kuin haavan lastut." Sitten emäntä kämmenillään räpsytti Tapanin käsiä ja jalkoja ja pitkin selkääkin, hokien: "Tämä se hyvää tekee, tämä se hyvää tekee." Tätä tehdessään emäntä nauroi niin herttaisesti ja sydämensä pohjasta että Tapaninkin täytyi ruveta nauramaan, ja hän nauraa kutuutti että koko ruumis tutisi, vaikka se emännän räpsyttäminen tuntui pahalta. Mutta kun emäntä hänen nauramisestaan yltyi vaan yhä lujemmasti pieksämään, niin hän hyppäsi ylös että peitteet pölähtivät ympäri huoneen lattiaa. Emäntä ei ollut sitä näkevinäänkään, vesissä silmin vaan nauroi ja kähenteli yhä rapsimaan Tapanin selkään ja puheli: "Sepähän se hyvää teki, johan sanoin että se kuiva kylpy se hyvää tekee. Eikös tehnytkin?"

"Todellakin", sanoi Tapani ja tekeytyi totiseksi. "Ensin se tuntui ilkeältä, että yritin suuttumaan, mutta sitten alkoi todellakin tuntua hyvältä."

"Miksi ette suuttuneet?"

"Kun te nauroitte. Kukas toki nauravalle suuttuisi."

"Niin, ja sille joka hyvää tekee."

"Niinpä niinkin."

Siihen ei emäntä enää jatkanut. Lystikkäästi vaan nauraa hekotteli ja meni noutamaan kahvia.

Vieläpä tullessaankin, tarjotinta silmänsä tasalla kantaen, lepposesti nauroi mustain, tuuheitten kulmainsa alta suurilla läpikuultavilla silmillään vaelleen Tapanin hymyileviä kasvoja. Mutta ei hän kuitenkaan puhunut sanaakaan, vaan Tapanin otettua tarjottimelta kahvikuppinsa, pyörähti ja lähti astua hytkyttelemään keittiönsä.

Kahvia juodessaan Tapanille tuli mieleen kysymys: miksikähän emäntä on noin iloinen ja hauskamielinen, vaikka isäntä on niin vakava jumikka kuin kaksikesäinen härkämulli, ettei näytä osaavankaan nauraa?

Emännän tuodessa toisen kerran kahvia, kysyi Tapani: "Onko isäntä kotona?"

"Tuolla hän on pirtissä. Hänkin parhaillaan särpää kahvia."

"Oikeinko se särpää?" sanoi Tapani ja nauroi.

"Mitäpä se tekisi kuin särpäisi, kun on edessä. Kun käteen, niin kärsään", sanoi emäntä taas tutkivasti silmäillen Tapania ja nauraen että pulleat rinnat hytisivät mukaan.

Emännän mentyä Tapani pesi kasvonsa ja jouduttautui pirttiin näkemään talon elämää ja jotakin ehkä huomaamaan siitä mikä se emännän pitää niin iloisen ja hehkuvamielisen näköisenä.

Pirtissä kaikki rahvas istui pöydän ympärillä, jossa kirkas kahvipannu sokeri- ja kerma-astioineen oli keskellä. Siitä pannusta jokainen oman mielensä mukaan kaasi kahvia kuppiinsa ja iloisesti leikkiä laskien he niitä sitten tyhjentelivät. Emäntä nähdessään Tapanin tulevan, huusi: "No, vieraskin! Tulkaapas tekni tänne joukon jatkoksi ottamaan kuppi kuumaa. Juotteko minun kupistani?"

"Kyllä, kyllä, mutta minähän jo join."

"Niin, kaksi kuppia... Tässä on kolmas. Istukaapas tähän minun viereeni."

"Tulenpa kyllä hauskuuden vuoksi niin iloiseen joukkoon, vaikka ei kyllä kahvia haluttaisi."

"Kahvia haluttaisi!" sanoi emäntä lystikkäästi.

"Tämä meidän isä ei sano kahdesta kupista kerkiävänsä tuntea makuukaan; vasta kun viisi tai kuusi kuppia yhdellä istuimella tyhjentää, niin sanoo saaneensa kahvia."

Nyt nousi isäntä pöydästä ja noustessaan vakavasti sanoi: "Ei se hiukka piisaa raatavalle miehelle." Sen sanottuaan kaivoi taskustaan pienen piippunysänsä ja saatuaan sen palamaan istui kynkkämäksilleen penkille ja toista silmänsä tapansa mukaan kiinni pitäen rupesi vetelemään savuja.

Kaikki muutkin hajosivat pöydän ympäriltä. Emäntä meni nyt isännän viereen istumaan ja alkoi ystävällisesti puhella: "Kuuleppas sinä Antti, kun Hannes sanoo jo Suolammissa jättien rupeavan liikkumaan, niin laita sinä nyt tänä iltana rouvukset valmiiksi, että aamulla noustuasi saat värjätä rysät ja verkot, jotta huomeniltana saatte panna veteen, mihin jäältä saattaa. Jättien liikkuessahan aina Suolammesta suurimmat hauet saadaan."

"No, lähteköön Hannes toiseksi ja ottakoon kontin, johon kerää kuusen käpyjä; minä otan säkin, jolla tuon lepän kuoria ja sianmarjan varsia", sanoi isäntä tynesti ja nousi lähtemään.

"Menköön vaan Hannes hakemaan käpyjä. Me laitamme muurin tyhjäksi, että saatte jo tänä iltana laittaa ajoissa rokan kiehumään."

Tapanin silmät kiintyivät isäntään, kun se niin nöyrästi kuni asialle laitettu poikanen lähti säkki kainalossa ja kolorauta oikeassa kädessä astua kyömistämään metsään.

Isännän mentyä Tapani tekeytyi leikilliselle tuulelle ja kääntyen emäntään, sanoi: "Te käskitte isäntää työhön kuin renkiä."

"Niin. Kunpa minä hänen syötän ja juotan, niin tottahan minä käsken työhönkin."

"Entäs sitten, jos se ei tottelisi?"

"Sepä tottelee."

"Vaan jos ei tottelisi?"

"Sepä tottelee... Minä en olisi ottanut sellaista miestä, joka ei tottelisi", sanoi emäntä ja nauroi että koko lihava ruumis hytisi.

"Hm... Sitä ottaessaan näkee vaan hampaisiin asti."

"Ei, ei... Kyllä sitä näkee syvemmällekkin kun vaan malttaa katsoa."

"Vähänpä näkee."

"Kyllä sen näkee... Varmaan jos tekin olisitte minun mieheni, niin te tottelisitte. Minä osaisin olla teille niin hyvä ettette voisi olla tottelematta minua."

"Tottelisittekos te minua?"

"Tietysti, kuinkas muuten?"

"Silloin me toinen niinkuin toinenkin olisimme toistemme käskijät."

"Niinpä niin, kuten asiat kulloinkin vaativat."

Tämän sanottuaan emäntä iloisesti hymyillen lähti ulkoaskareihinsa. Mutta Tapani jäi pirttiin ja rupesi aikansa kuluksi silittelemään penkillä unisen näköisenä maata motkottavaa harmaata, suurta talon kissaa, ja tuntui somalta jäädä viipymään sen iloisen emännän kotiin.

X LUKU.

Joessa oli jo vesi laskeutunut siksi että isäntä vakuutti olevan joen rantain jo kuivilla. Tapani rupesi toimittautumaan matkalle. Kaikki liiemmät matkatamineensa hän jätti talon talteen, ainoastaan maanmittauskapineet pani säkkiin, jonka sitoi selkäänsä, ja ottaen pienen takkinsa käsivarrelleen, lähti jokivartta pitkin kulkevaa, isännän neuvomaa tietä astua vihmomaan. Mieli oli keveä, ja viisi päivää levänneet jalat tuntuivat vieläkin keveämmiltä, joten metsäiset kankaat ja joen virtaiset niemet toinen toisensa perästä jäivät jälelle. Mielessä oli vaan kolmen peninkulman taival ja emännän hyvästellessä sanotut leikilliset sanat: "Hukuttakaahan siellä vaan itsenne ja tulkaa sitten huoletta kotiin."

Ei ollut päivä vielä puolessa, kun Tapani isännän neuvomien merkkien mukaan tiesi olevansa jo puolimatassa. Tässä kulki tie aivan joen äyrästä ja virran vesi oli aivan maan äyrään tasassa, että vedet lakkaamatta huuhtelivat tien laitaa ja lipsuttivat tielle pieniä aaltojaan. Tapanista ensin tuntui tämä virran pinnan tasalla käveleminen tavattoman somalta, mutta ei kauvan ennenkuin tuon aivan tien sivussa vinhaa vauhtia kiirehtivän virran näkeminen alkoi tuntua pahalta, rupesi melkein päättää pyörryttämään, jotta täytyi lähteä metsän laitaa vesakkoa kulkemaan. Mutta nyt tuli kohta, jossa jyrkkä mäen rinta ahdisti tien aivan joen partaalle, missä virran samea syvyys oli ainoastaan puolen askelta syrjässä tieltä. Tämä matka ei ollut pitkä, vaan noin sata askelta. Tapani jännitti itsensä, että hampaansa yhteen puristaen ja ainoastaan jalkoihinsa katsoen ja ruumistaan mäkeen päin kallelleen vääntäen lähti puoleksi juosten menemään sitä taivalta. Mutta samassa tie alta humautti syvyyteen ja Tapani ennätti vaan parkaista sanattoman parahduksen, kun tunsu jo olevansa lähädyttävässä, multasekaisessa syvyydessä, jota kiivas virta kuljetti mukanaan. Mutta silmänräpäyksen perästä virran pyörre kohotti Tapanin veden pinnalle, jossa hän kerkisi huokaista ilmaa ja huutaa pari hätäistä huutoa. Samassa pyörre painoi hänet taas syvyyteen, mutta kohta taas sama virran voima työnsi siihen suuntaan että Tapani tietämättään joutui veden pinnalle ja sai ilmaa keuhkoihinsa ja huudetuksi muutaman hätä-äänen.

Tässä kohti joen virta puski toisella puolen jokea olevaa nientä vasten, joten se kantoi Tapania rantaa kohti. Rannalla oli myrskyn kaatama suuri petäjä, jonka latva ulottui virtaan. Tapani näki sen petäjän latvan pelastajakseen ja huutaen: "Auta Jumala! Pelasta rakas Jeesus henkeni!" koetti voimiensa takaa uida maalle päin, saadakseen sitten petäjän latvasta kiinni kun virta vie sen kohdalle. Hän saikin puun latvasta kiinni, mutta samassa silmänräpäyksessä kiskasi virta hänen jalkansa petäjän latvan alle. Selässä oleva säkki, joka tähän asti oli häntä kannattanut, tuntui nyt painavan syvyyteen, ja mitä syvempään latva painui veteen, sitä hurjemmin sitä virta rupesi puistamaan. Vain silloin tällöin rungon joustavan voiman vaikutuksesta latva silmänräpäykseksi nousi ylös, niin että hän sai huokasta. Yhä voimakkaammin tuntui virta vetävän, ja hän töin tuskin jaksoi pitää itseään kiinni. Toivottomana hän uskoi itsensä Jumalan haltuun.

Mutta silloin kuului rannalta ääni: "Pitäkää nyt lujasti kiinni!" ja samassa tärähti kirveen isku petäjän runkoon, joka siitä vikuutui siksi, että virran paino sai murretuksi sen poikki ja käännetyksi pitkin rantaa. Sen mukana Tapanikin kivissä kolisten hurautti virran louhiselle rannalle ja tunsu samassa kahden voimakkaan miehen käsien riuhtasevan hänet törmälle. Törmälle päästyään tunsu hän itsensä aivan kangistuneeksi ja sydämensä väräsi ihan kuolettavasti vilusta. Sentähden hänen rintansa

hytkähteli hätäisesti ja suusta kuului kankeita, sekavia sanoja.

Miehet nähdessään hänen hätänsä ottivat metsästä suuret vitsat ja sitten toisella vitsalla hartiaain ja toisella reisien kohdalta sitoivat hänet tankoon riippumaan ja kantoivat kolmisen tuhatta askelta kaukana olevalle tulelleen. Siellä he ensi työkseen riistivät häneltä kengät ja päällimmäiset vaatteet ja päiväpaisteen ja tulen lämpymässä alkoivat hieroa jäykistynyttä ruumista kaikilta puolilta.

Hieromisesta sekä tulen ja päiväpaisteen vaikutuksesta Tapanin ruumis rupesi lämpiämään ja kuontumaan, niin että miehet saattoivat nostaa hänet istualleen. Mutta silloin koko hänen ruumiinsa rupesi värisemään, että hampaatkin lokattivat yhteen, ja jokainen jäsen tarrasi kuin virrassa.

Miehillä oli päivälliseksi metson lihat kiehumassa nuotion päälle laitetussa kattilassa. Toinen miehistä otti nyt kattilasta kiehuvaa lientä pieneen kuppiseen, ja puhalleltuaan siitä polttavan kuumuuden pois, kaatoi sitä lusikalla Tapanin suuhun. Mutta leuka täräsi vilusta, niin että miehen täytyi puristaa leukapielet toiseen käteensä ja toisella kädellään kaataa lientä suuhun. Suurella ponnistuksella sai Tapani nielaistuksi ensimmäisen nielauksensa ja kipeästi kärsien meni se alas, että pääsi tuskallinen voivahdus. Mutta sen perästä saattoi ruveta oikein ahmimalla nielemään ja kerta kerralta väristys väheni ja jäsenissä rupesi tuntumaan tarmoa. Tapani saattoi jo vetää kätensä rintaansa ja kankeasti sanoa: "Voi ihme, kun se tuntuu hyvälle. Pitkin ruumista rupesi kulkemaan niin sanomattoman somalle tuntuva, kuuma virta. Nyt tuokin tulen paiste tuntuu lämmittävän, tähän asti se on vaan ikäänkuin kuiviltaan polttanut."

"Mutta nyt riisutaan mies alasti", sanoi se liemen juottaja iloisesti, "riisutaan kaikki märät vaatteet päältä tulen paisteeseen kuivamaan."

Sen sanottuaan tempasi nuotion takaa kuusen juurelta omansa ja toisen miehen päällysnutut; niistä levitti toisen nuotion sivulle maahan ja toisen heitti kokoon nähtävästi peitteeksi, sanoen: "Tuossa voitte keturoida siksi kunnes vaatteet kuivavat."

Kun Tapanilta oli kaikki vaatteet riisuttu, niin silmänräpäyksessä syntyi ruumiissa sellainen jokaista jäsentä täryyttävä vilun väristys, että koko ruumis täräsi kuin elukan ruumis, kun se nousee uimasta rannalle ja pudistaa itsestään märkyttää pois.

Tämän nähtyään mies punalti päätään ja sanoi: "Ei ole vilu vielä lähtenyt ruumiista." Sitten tempasi kuppinsa taas ja ammenti siihen kattilasta lientä, toi sen Tapanille ja sanoi: "Ryypikäähän tuota niin kuumana kuin kärsitte, niin kyllä vilu pakenee, vaikka olisi ijankaikkinen routa povessa."

Tapani istui nyt petäjän juurelle, kääri miehen päällystakin ympärilleen, ja nojaten hartiansa petäjän tyveä vasten rupesi likasen näköisellä puulusikalla lippimään kuumaa lientä sitä mukaa kuin vaan kärsi. Mutta kun oli lipiskoinut kuppinsa tyhjäksi, niin tunsu niin voittamattoman väsymyksen, että täytyi painautua pitkäksään, ja ennenkun kerkisi mitään ajatella, nukkui hän sikeään uneen. Miehetkään eivät tahtoneet sitä häiritä, vaan liikkuvat niin hiljaa kuin vaan saattoivat, ettei muuta ääntä koko tienoossa kuulunut kuin nuotiotulen heikosti rupsahtelevia paukkuja ja noin puolen sadan askeleen päässä seisovan kuusen latvasta laulurastaan laverrukset sekä alemmaa oksilta peipposen sadetta ennustava, yksitoikkoinen valitus.

Miehet olivat saaneet keittonsa keitettyksi ja antaneet kattilansa olla mättäällä siksi kunnes keitto oli jäähtynyt parhaalleen syötäväksi. Olipa toinen miehistä tehnyt puun oksista kolme kerppua ja asettanut ne keittokattilan ympärille istuimiksi, sillä aikaa kuin toinen mies vuoli lepän mutkasta itselleen lusikan, jotta Tapanillekin olisi lusikka.

Kun kaikki oli valmista, niin toinen miehistä meni Tapanin luokse ja alkoi olkapäästä nykiä herätelläkseen häntä. Vaan kun tämä ei vähästä herännyt, niin mies heilutteli kovemmin ja kovemmin ja puheli: "Onko päivä laulanut miehen? Kylläpä on uni makeaa kylmän kylvyn päälle. No, katkaskaahan nyt kuitenkin unen köysi ja nouskaa syömään."

Tapani ei tointunut, vaikka mies heilutti olkapäästä niin että koko ruumis liikkui mukaan. Tämä sikeä nukkuminen rupesi miestä huolettamaan ja hän rupesi aina kovemmasti retuuttamaan, hokien: "No, no, nouse nyt pois. Eihän se nyt ole oikeaa unta."

Viimein kuitenkin Tapanin koko ruumis tärähti ja suusta tuli kipeästi parahtava hätä-ääni: "Oi-oi!" Samassa remahtivat silmät aivan ympyriäisiksi ja silmävalkeaiset olivat ihan veripunaiset kun hän hätäisesti ympärilleen katsoen kimposi istualleen.

Mieskin säikähti, että kohona hyppäsi toiseen kohti, mutta samassa tarttui kaksin käsin Tapanin olkapäihin, sanoen: "Hyvä Isä! Mikä teillä on?"

"Tuntui kuin kosken aallot heiluttaisivat ja puskisivat ruumistani sinne tänne. Mutta oli toki vaan

hourausta", sanoi Tapani ja kasvot elpyivät. Sitten hän alkoi verkalleen lykkäillä käsivarsiaan ja kopristella ruumistaan ja sanoi: "Tuntuu joka kohdassa nahka niin paksulta ja kankealta kuin parkittu vuota."

"Senlaisessa paitossapa se olikin äsken tuolla joessa", sanoi mies.
"Mutta nyt on metsokeitto syötävä. Rupesin juuri syömään herättelemään.
Tässä vaatteenne, pujottakaa päällenne, että joudutte syömään."

"Metsokeitto... Se ei käy vihaksi... Metsokeitto ja keitetty metso on melkein sama asia. Mutta ihme ja kumma, että tämä mies elävin jaloin polkee maata", sanoi Tapani ja alkoi kankeasti kömpiä noustakseen ylös, pannakseen vaatteet päälleen ja päästäkseen sinne kattilan luokse.

Vaatteet saatuaan päälleen hän ensin kuonnutteli itseään kävelemällä sinne tänne. Tuokion perästä hän likeni kattilaa ja istuessaan havukerpulle naurahtaen sanoi: "Metsokeitto! Ai sentään! Aivan makea vesi lorahtelee kielelle nähdessä metsokeittoa, minun ilmoisen ikuista ihanne-atrიაani."

"Vai on se metsokeitto tuttu ruoka. Mutta päälle tuulen näkykö kokki sattuneen tätä keittoa suurustaessaan", sanoi Pentti — se oli toisen miehen nimi — hymyillen ja kallisteli kattilaa, missä rasvainen velli oli jäähtyessään sakonut melkein puuroksi.

"Suolainen ja sakea on köyhän mielestä makea, on vanha sananlasku", sanoi Tapani kiitokseksi kokille ja alkoi puisella lusikalla pistellä velliä, joka todellakin oli niin sakeaa, että kololle jäi sija mistä oli ottanut.

Nyt Pentti tonkasi uudella, lepän mutkasta tehdyllä lusikalla metson raajoja kattilan pohjalta pinnalle ja kehotti Tapania ottamaan lihaa. Itse Pentti otti metson kaulan näppiinsä, sanoen: "Pää pyytäjälle, kaula kantajalle." Sen sanottuaan imeksi siitä metson kaulasta vellin ja rupesi järjestään luineen purra ruskuttelemaan, että rutisivat vaan metson kaulaluut Pentin hampaissa ja paksuiksi makkaroiiksi kohosivat suonet hänen kaulassaan aina nielaistessaan palaansa. Kun oli saanut metson kaulan syöneeksi, koposteli hän metson päästä lihaa ja makeasti imeskellen metson pääkoppaa ja väliin sormiaan, sanoi: "Kyllä siinä tuossa metsokeitossa todellakin on lipu itsessään kuin Tulirantalaisen kalakukossa. Mutta mieleen pantava tämä metsokeitto kuitenkin on... Ei usko outo, miten kylmät kädet sillä kuoleamalla on. Ei olisi verta lähtenyt minusta, vaikka olisi puukolla pistetty, silloin kun kuulin teidän ensimmäisen hätä-äänenne. Enkä tiedä koskiko minulla jalat maahan kun lähdin tuonne rantaan. — Mutta mikä seikka se oikeastaan saattoi teidät tuonne jokeen.

"Maa lohkesi jalkain alta ja silloin yksi humahdus ja olin umpisokkelossa mullansekaisessa virrassa."

"No, että sitten?"

"Sitten tuolla puoli-joessa olin menossa, kun selässä oleva säkkini alkoi kiskoa veden pinnalle, ja silloinhan minä sain äännetyksi."

"No, entä sitten?"

"Yksi tupsahdus vaan ja taas olin mennyt pyörien kuten pieni rikka pohjaan, josta taas uusi mänkä nosti pinnalle. Silloin minä huomasin sen petäjän latvan rannalla ja pelastuksen toivo välähti povessani, kun virran näin kantavan sitä kohti. Jokaisen jäseneneni tunsin silloin kuumaksi."

"Mutta ette voineet päästä sen petäjän latvan päälle."

"Pääsin ryntäilleni, vaan samassa silmänräpäyksessä virta tempasi jalkani petäjän latvan alle ja minä jouduin selälleni, niin että virta vastasi tarakkaani ja painoi syvyyteen, jossa virran voima reutuutti petäjän latvaa ylös ja alas niin paljon kuin vaan kerkisi."

"No, ihmeitten ihme, että siinä pysyitte niin kauan kiinni."

"Sattui toinen kainaloni joutumaan petäjän runkoon ja toisella kädelläni pitelin oksasta. Mutta kädestäni katosi voima, että oli pääsemässä irti, ja kainalokin rupesi lipumaan erilleen petäjän rungosta, niin että viimeinen toivoton silmänräpäys oli kulumassa silloin kun kuului äänenne: pitäkää kiinni!... Ei kukaan, joka ei liene ollut putoamaisillaan kuoleman kitaan, voi arvata miten hyvältä äänenne tuntui." Tätä sanoessa Tapanin silmät vettyivät ja pala rupesi pyörimään suussa.

"No, oma kuljettajansa siinä piti olla tuossa retkessä", sanoi Sipo — se oli toisen miehen nimi ja ravisteli pitkätukkaista päätään.

Kun ei Tapani tähän jatkanut, niin miehetkin jäivät äänettömiksi, ja salainen alakuloisuus näkyi heidänkin kasvoissaan. Oli jo noustu syömästä, kun Tapani huokasi ja lähestyen Penttiä surullisen voittoisesti sanoi: "Mutta mikä hyvä se kuitenkin minut täällä hyvittää? Melkein alastonna, ilman lakkia,

ilman takkia olen nyt täällä erämaan uumenessa, kuten emänsä menettänyt hirven vasikka."

"Mihin se on oikeastaan matka?" kysyi Pentti.

"Tuonne Tirrojärvelle se mieli pitäisi."

"Tirrojärvelle... Ei, ei... No, en sentään tiedä tarkalleen tuosta ensimmäisestä kylästä eteenpäin. Vaan tästä ette pääse ensimmäiseen kylään, sillä tuossa kappaleen matkan päässä yhtyy Osmojoki tähän jokeen, josta ei pääse yli eikä ympäri. Kun jouduitte tälle puolelle jokea, niin ainoa keino päästä ihmisten ilmoihin on palata takasin samaan kylään, josta läksitte."

"Osmojoesta pääsee lautalla yli", sanoi Sipo, lusikallaan kaavitessaan kattilan pohjasta pohjautunutta keitosta.

"Todellakin, tuolta Sirkkaharjun suvannolta taitaa päästä lautalla. Siitä saa honkia lautaksi", sanoi Pentti, suurin silmin katsoen sinnepäin.

"Eteenpäin sitä mieluummin menisi kuin taaksepäin", sanoi Tapani.

"Lähtisitte saattamaan siitä joesta poikki, kun teillä on kirves."

Kumpainenkin mies rupesi nyt katselemaan aurinkoa ja kasvot kävivät kumpaisellakin tympeän näköisiksi. Tuokion katseltuaan aurinkoa sanoi Pentti hieman kylmästi: "No, tosin siellä nyt ennen metson laulantoa kerkiää käydä, kun lähtee siekailematta." Sen sanottuaan hän koppasi taskustaan piippunsa, pani sen kiireesti täyteen, tempasi nuotiosta kekäleen, puhalti siihen että se hiiltyi kirkkaaksi, sitten laski sen piippunsa päähän ja yhdellä imasulla otti siitä tulen. Kekäleen nakattuaan tempasi kirveensä ja sanoi: "Lienee parasta että sinäkin Sipo lähdet sinne." Samassa hän lähti jo pitkällä jaloillaan mennä hatmimaan Sirkkaharjua kohti ja piipun harmaansinertävä savu pölisi männikön vileikössä. Pentin perään lähti kiirehtimään Tapani ja Sipokin, mutta Tapani ei tahtonut pysyä menijöissä, vaikka koetti juostakin. Jalat olivat kankeat ja raskaat kuin puujalat, jotta mättäältä mättäälle hyppiessä jalka ei tavannutkaan sitä paikkaa mihin tarkotti, vaan tupsahti likemmäksi ja usein syrjäänkin. Koko kulkeminen oli kuin ensikertaisen opettelemista. Tässä kulkemisessa tuli hän kuitenkin ponnistelemaan ihan voimainsa takaa ja kaikki jäsenet saivat liikettä, joten ennenkun Osmojoelle tultiin, oli ruumiista kaikki kankeus ja vilun tunne kokonaan hävinnyt. Mutta elämä tuntui vaan kuin unelta eikä todelliselta elämältä, sillä ajatukset risteilivät niin levottomina ja väliin tupsahti mieleen ikäänkuin pimeys, ettei osannut ajatella mitään.

XI LUKU.

Tapani pääsi kuitenkin matkansa perille ja oli jo saanut majansa Niemelän talossa, mikä punaseksi maalattuine seinineen ja valkeapuitteisine akkunoineen seisoi kaitaisen Tirrojärven pohjoisella rantatöyräällä. Järven toisella puolella seisoi mahtava, pyöreälakinen Jyngästunturi, joka jokaisena talvena Niemelän asukkailta kahdeksaksi viikoksi kätki taakseen talvisen auringon. Tunturi seisoi nyt tänä kesäkuun kauniina iltana täydellisessä talvipuvussaan, puhtaana kuni morsian hääiltanaan. Kesäyön ruusuhohteinen aurinko kultasi nyt sen jättiläispatsaan puhtaimmalle kullalle hohtavaksi, ja kuvastui tämä nyt Tirrojärven peilikirkkaaseen pintaan, että koko järvi kauttaaltaan näytti kaikkine syvyyksineen kultavaippaan käärityltä.

Järven rannalla seisoi iso, ympäri mitaten noin kaksi miehen syltä täyttävä, monihaarainen, rosotyvinen petäjä. Tapani meni, vaikka tunsu uuvuttavaa väsymystä, ikäänkuin vaistomaisesti sen petäjän juurelle istumaan. Ja vaikka hän ei tuntenut kykenevänsä siitä luonnon ihanuudesta nauttimaan, eikä oikeastaan tiennyt minkätähden hän siinä istui, kun kaikki ajatukset olivat hajanaiset, niin istui siinä kuitenkin kauan. Vihdoin hän heräsi kuin unesta, kuumien kyynelten tulvahtaessa kasvoille. Niitä kyyneliäkään hän ei tiennyt minkätähden ne oikeastaan tulivat. Tunsu vaan, että mieli oli avonainen ja herkkä kuin pienellä lapsella.

Myöhään yöhön hän siinä istui, hajanaisesti ajatellen ihmeellistä pelastumistaan ja sitä, minkätähden hänen niin usein täytyy joutua hukkumishätään, että oli jo kolmas kerta. Miksikä juuri nytkin hänen täytyi astua se askel, jonka alla maa lohkesi ja minkätähden ne metson ampujat sattuivat siihen tilaan, että joutuivat apuun. Tätä ajatellessa pysyi mieli yhä herkkänä: väliin kuivivat kyneleet, mutta väliin taas tulvahtivat esiin ja elämä oli kuin unta.

Viimein rupesi yöilma tuntumaan kostealta ja kylmältä, ja hän lähti sisälle. Mutta kauan hän vielä

vuoteellaankin valvoi ja tunsi ruumiinsa värähtävän pienimmällekkin ajatuksen vaihteelle.

Viimein hän kuitenkin nukkui aivan itse tietämättään, ja heti kun oli nukkunut, näki unissaan idän taivaan yhtä kauniina kuin Jyngästunturin kuvan Tirrojärven pinnasta. Nyt hän näki kuinka sinne idän taivaan kanteen yksitellen rupesi ilmestymään miehen korkuisia, kultaisia kirjaimia, joista Tapani luki sanat: JEESUS NATSAREENUS. Sitten sylen levyisen välin perästä ilmestyi taas yhtä suurista kirjaimista sanat: JUUTALAISTEN KUNINGAS. Siihen sanojen välillä olevaan aukkoon ilmestyi ihmisen kasvot ja yläosa ruumista. Ne kasvot ja koko olento hohtivat yhtä kirkkaasta puhtaudesta kuin yöllä se Jyngästunturin laki kuvastuneena järven pintaan, ja ne kasvot katsoivat ystävällisinä kohtisuoraan Tapaniin, ja ne hopeaiset huulet rupesivat puhumaan hänelle, vaan hän hyrskähti ilosta että koko ruumis hytkähti, ja siitä heräsi.

Hän ei nyt enää nukkunut, iloitsi vaan siitä unestaan ja itse tietämättään aina väliin pani kätensä ristiin, painaen niillä rintaansa, ikäänkuin se olisi hänellä tavallinen tapa. Niinpä hän nytkin, emännän tuodessa aamukahvia, makasi seljällään, kädet ristissä ja kasvot mieluisessa hymyssä.

Emäntä, tämän nähdessään, katsoi häntä tutkivasti silmiin kumartuessaan tarjoamaan kahvia ja kysyi: "Onko teillä tapana uneksia?"

"Miksikä sitä kysytte?"

"Ilman vaan, kun luulin tässä äsken tuonne toiseen huoneeseen kuulevani uneksuvan tapaisia sanoja."

"Mikä ero niissä on uneksivan sanoissa?" kysyi Tapani kahvikuppia tarjottimelta ottaessaan.

"On niissä sentään eroa; ne ovat epämääräisiä ja äänikin niissä on omituinen, se kuuluu kuin kuopasta."

"Kuulitteko mitä sanoin?"

"Jotakin se oli sen tapaista että: Jeesus, Jeesus — ja oli siinä muutakin, vaan minä tuonne seinän toiselle puolen en saanut selvää. Nuo kertomani sanat te sanoitte melkein huutamalla ja kuului se iloiselta ihastuksen huudolta... Oliko sitä sellaista?"

"Kyllä sitä oli."

"Oletteko uskovainen?" kysyi emäntä, katsoen yhä terävämmin Tapania silmiin.

"Ainakin tulemassa olen", sanoi Tapani ja hymyili.

Emäntä lähti nyt noutamaan kahvia toista kuppia, ja sitä tuodessaan hymyillen ja loistavin silmin sanoi: "Vai uskovaiseksi tulemassa... Minäpä olen ollut jo lähes kolmekymmentä vuotta."

"Mutta oletteko uskon pääruhtinasta nähneet koskaan kasvoista kasvoihin?"

"En luonnon silmillä, vaan uskon silmillä näen hänet aina. Ja niinhän on kirjoitettu, että: Autuaat ovat ne jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat."

"Niin", murautti Tapani ja mieli nyrvähti alakuloiseksi.

Emäntä huomasi, että Tapani tahtoo lopettaa puhelun, ja saatuaan tyhjät kahvikupit mukaansa lähti astua löntöstelemään pois. Samassa nousi Tapanikin vuoteeltaan ja kiirehti akkunaan katsomaan sitä toisella puolen järveä seisovaa tunturia, ja silmätyään sitä käänti silmänsä idän taivaalle päin, sille kohdalle mihin unissa oli se kummallinen näky ilmestynyt. Mutta sillä kohdalla näkyi vaan kesän hiljaisen tuulen mukana pohjoiseen päin hitaasti kulkeva, harmaa pilven reutale, jonka mentyä jäi jällelle hopean vaalea taivaan kansi, ilman mitään merkkiä. Tunturikin seiso nyt jäykkänä, kylmää mahtavuutta herättävänä muurina, ylpeänä siitä että oli yllään eheä lumihanki, jonka kiiltävä pinta kimalteli vielä kesäkuun auringon paisteessa.

Hetken tätä katseltuaan Tapanin toimittautui toimiinsa saamaan kylän miehiä kokoon ja päättämään työhön rupeamisesta.

Tapani oli Tirrojärven kylässä ollut tasan kuukauden, kun Dampbell eräänä päivänä oli saapunut Niemelän taloon, jossa Tapani oli vielä majalla.

Tapani iltasella työstä tullessaan kuuli Dampbellin tulleen ja tekeytyi tavallista reippaammaksi, mennessään taulu kainalossa huoneeseensa, mistä jo oven taakse kuuluivat Dampbellin virallisen raskaat askeleet. Mutta huoneeseen astuttuaan ja huomattuaan Dampbellin kasvoissa ilkeämielisen

ilmeen Tapani tunsi kuin lamautuvansa, joten tervehtiminenkin kävi kankeammasti kuin itse olisi tahtonutkaan. Dampbell oli kuullut Tapanin vedenhädästä ja näytti aikovan jo ensi näkemässä ruveta sillä pilkkaamaan, mutta Tapanin mukana kun ei tullut huoneeseen muita, niin jätti semmoiseksi, puheli vaan yhtä ja toista vähäpätöistä.

Tapania ei huvittanut kuulla Dampbellin matkasatuja; hän otti vaan kaapin laatikosta ne tauluarkit, jotka oli saanut kartotetuiksi, ja ojenti ne Dampbellille.

Dampbell nähdessään ison vihkon tauluarkkeja tekeytyi vakavaksi, mutta silmät kiiluivat hyvästä mielestä. Hän levitti ne pöydälle, silmäillen niitä itsekutakin erikseen, mutta viimein osotti sormellaan muutamaan paikkaan ja sanoi: "Mihin päin tuo puro juoksee?"

Tapani kuuli sanoissa moittimisen halua ja sanot hieman arasti: "Se juoksee tähän järveen. Tuolla tuon kankaan laidassa on suuri hete, siitä se ottaa alkunsa ja sitten näitä korpia myöten juosta luikertelee tähän Kulpakkojärveen."

"Niin, mutta sitä ei ole tähän merkitty", sanoi Dampbell.

"No, mutta onhan merkitty järvestä lähtevän puron veden juoksu: onhan itsestään selvä, etteivät suinkaan ne vastakkain juokse", sanoi Tapani tynnosti, osottaen sormellaan järvestä lähtevään puroon.

Dampbell ei nyt jatkanut, vaan osotti toiseen paikkaan ja entistä kylmemmin sanoi: "Mikäs se tämä on?"

"Se on pieni mökki kaukana erämaan sisässä. Sen nimi on Putkola", sanoi Tapani.

"Mutta se on mitattu metsäskalaan, vaikka se olisi pitänyt ja pitää mitata peltoskalaan", sanoi Dampbell karkealla tavalla, ja erittäinkin sanan 'pitää' sanoi erityisellä painolla, että emännän kasvot punastuivat korvia myöten, kun sattui olemaan juuri kahvia tuomassa Tapanille.

Emäntä kun oli päivällä kerinnyt Dampbellille kertoa, miten työmiehet ja heidän isäntäkin pitävät Tapanista, niin nyt Dampbell varsin emännän kuullen tahtoi sanoa, että: "Se pitää huomenna mennä mittaamaan peltoskalaan ja linjoilla kiertää se ala mikä peltoskalaan mitataan. Meillä ei saa mitään tehdä miten tahansa, vaan pitää tehdä hyvästi."

Sitten Dampbell kääri tauluarkit käärölle ja kasvoissa näkyi mieluinen tyytymys. Näkyi selvään ettei hän olisi puhunut mitään niistä löytämistään vioista, jos emäntä ei olisi sattunut kiittävästi muistelemaan Tapania.

Tapani oli tänä iltana alakuloinen. Vaikka hän ei ollut valittavinaan mitään siitä määräyksestä, että huomenaamuna oli lähdettävä jälkiä parsimaan, niin kuitenkin tuntui mieli raskaalta ja kuivalta. Sen lisäksi vielä Dampbell valvoi myöhään yöhön ja vaati Tapaniakin viipymään ja olemaan mukanaan, kuulemassa keskusteluja, jotka häntä eivät ollenkaan huvittaneet.

Mutta viimein, kun salin suuritauluinen seinäkello oli lyönyt kaksi, lopetti Dampbell juttelunsa, jolloin Tapani pääsi poistumaan vuoteelleen. Hän nukkui kuin hako, ettei tiennyt mitään ennenkuin emäntä toi kahvia. Silloin hän heräsi säpsähtäen.

Emäntä nähdessään Tapanin säikähtävän sanoi iloisesti hymyillen: "Mitä te minusta säikytte, enhän minä mikään mörkö ole; vai teidän isäntännekö se mörkönä kummittelee?"

"En minä mörköjä säiky ... mikä lienee ollut se säpsäyttäjä", sanoi Tapani kahvikuppia tarjottimelta ottaessaan, silmät vielä renkaisillaan säikähdyksestä.

"Eipä todellakaan luulisi enää teidän kokoisenne miehen mörköjä säikkyvän", sanoi emäntä nauraen ja ajatteli sitä illallista Dampbellin äksyämistä, ettei sitä kannata pelätä. Siitä hän ei kuitenkaan virkkanut mitään, kääntyi vaan, saatuaan kahvin annetuksi, hymyillen astua löpsyttelemään pois.

Tapani näki kellosta että miehet ovat jo valmiit lähtemään metsään. Hän laski kuppinsa tuolille jäähtymään siksi aikaa kun suki vaatteet päälleen, jonka tehtyään ryyppi kahvinsa ja joutui pirttiin ennenkuin emäntä kerkisikään tuoda lisää kahvia.

Emäntä oli jo kerinnyt miehille kertoa illallisen Dampbellin määräyksen Putkolaan menosta. Tapanin pirttiin astuessa oli jokaisen miehen suu naurussa ja melkein yhteen ääneen he kiirehtivät sanomaan: "No, Putkolan äidin suolaiselle kahvillekö sitä nyt kuulutaan pääsevän!"

"Niinhän sitä tässä maailmassa ihmisiä heilutetaan", sanoi Tapani umpikuljuisesti.

"Silmätköhän sille Putkolalle nyt lähdetään tekemään vaiko toinen akkuna siihen turvekattoiseen pirttiin, vai käydäänkö se lakeistorvi työntämässä kohdalleen, kun se on ihan kaatumassa kallellaan", sanoi nauraen Rantalan nuori isäntä ja kaikki muutkin nauroivat.

"Ei akkunoita eikä lakeistorvia, vaan se parin kapan alainen pelto- ja kapanalainen kartanomaa lähdetään mittaamaan peltoskaalaan, kun minä sen vähäpätöisyyden takia tuln mitanneeksi metsäskaalaan", sanoi Tapani vain.

Siitä sen pitempiin puheisiin rupeamatta hän toimittautui lähtemään, ja kohta näkyikin hänen laajapartainen, harmaa hattunsa miesjoukon edellä, Putkolaan vievällä tiellä. Talon isäntä yksin jäi istumaan pirttinsä penkille, allapäin, äänetönnä hieroskelemaan kintaitaan.

* * * * *

Täksi illaksi oli Dampbell kutsunut Tirrojärven kylän miehiä Niemelään, pitääkseen kokouksen tapaista ja siten tullakseen tunnetuksi kylän miehille. Tapanin kotiin tullessa oli Niemelän salissa ympäriinsä istumassa miehiä, joille Dampbell oli kehumassa kotiaan, ja oli juuri piippunsa varrella lattiaan piirtämässä navettarakennuksensa pohjapiirustusta, kun Tapani astui sisään. Mutta Dampbell ei siitä välittänyt, vaan totuttuun tapaansa meni läpi läksyjensä.

Sitten Dampbell rupesi täyttämään kertomuksensa aikana sammunutta piippuaan ja rupesi hymyilemään uudesta asiasta ja kääntyi sitten Tapaniin, sanoen: "Eikös sillä matkalla ollutkaan jokea, kun Tapani on kuivana. Tämä Tapani se on mies, joka koiran venheellä kulkee joesta yli silloin kun vaan mieleen juolahtaa. Olihan tämä Kullejoestakin tänne tullessaan mennyt koiran venheellä yli. Mutta olipa yrittänyt olla pitkä yö Raatajan talon kohdalla, kun olivat talossa kerinneet ruveta nukkumaan; vaan onneksi oli lapsi sattunut emännän herättämään, joka sitten kuuli äänen ja herätti miehet venhettä viemään. Tämä ei kuitenkaan yöllä kulje koiran venheellä. Viime kesänä tämä matkusti ahvenien valtakunnassa. Vaan siitä retkestä ei selvinnyt saunassa käymättä. Poppamies kylvetti miestä kesäisen päivän ja mies pääsi kun pääsikin vesihiden rikkeistä."

Tapani kun kuuli taas joutuvansa pilkattavaksi, pyörähti ja lähti ulos.

Miehet, nähdessään että Tapani loukkaantui Dampbellin puheesta, eivät yhtyneet puheeseen, istuivat vaan äänettöminä. Torvelan isäntä kuitenkin viimein vakavasti sanoi: "Ei liene lystinpäällistä ollut Tapanilla Kullejokeen syöstyminen; maahan se oli lohennut jalkojen alla. Vahinko saattaa tulla viisaallekin, tyhmällähän se onkin toisessa kädessä."

"Maa lohennut", sanoi Dampbell. "Mikä sen maan pani juuri silloin lohkeamaan. Hyh!"

"Se kun sattuu", kuului joukosta vakava sana.

Kun Dampbell näki miesten haluttomuuden, niin tekeytyi lystillisen näköiseksi ja antaen tupakkikukkaronsa Torvelan isännälle käski antaa sen kiertää miehestä mieheen. Sillä aikaa kun miehet täyttelivät piippujaan, hän keinutuolissa istuessaan heittäytyi melkein hermottomaksi, nojautuen hieman oikeanpuoleisen kaiteen puolelle, jossa hän veteli savuja ja väliin piippunsa varrella kirjotteli ilmaan. Sitten hän sanoi: "Tämä Tapani on niin itsepäinen, se pitää aina 'oman päänsä kuin Könnilän Jyrki', niinkuin sanotaan. Minä lähtiessä houkuttelin tätä viipymään kunnes olisi tänne yhdessä lähdetty, vaan ei kun ei, tämä ei taipunut. Vaan siitähän sitä oppii. Oppia se on ikä kaikki. Sittenhän se koirakin tietää uineensa kun häntä kastuu."

Tähänkään eivät miehet tahtoneet jatkaa, polttelivat vaan piippujaan ja rupesivat keskenään puhelemaan naapurien välisistä asioistaan.

Tällä aikaa oli Tapani oleskellut pirtissä, jossa hän viipyikin niin kauan että salista olivat kerinneet kaikki vieraat mennä pois ja Dampbell yksinään kävellä törkkäili lattialla edes takasin. Dampbellista tuntui kuin olisi itseltään kaivannut jotakin, jota ei oikein itsekään tiennyt. Hän kyllä tiesi osaavansa esiintyä todellisena virkamiehenä, mutta sittenkin tuntui mielessä vaistomainen kaipuu ja jonkunmoinen tyhjyys. Sentähden Tapanin nyt tullessaan huoneeseen hänen kasvoissaan ja silmissään vilahti salainen iloisuus, ja hän sanoi tavallisen ystävällisesti: "Näyttää että tässä kylässä on kansa tuiki jäykkäluontoista... Tuln ajatelleeksi, että mitenkähän te näiden kanssa täällä olette tulleet toimeen."

"Tullut toimeen... Minäkö ihmisten kanssa?" sanoi Tapani kylmästi.

"Niin, kun ne näyttävät niin jäykkäniskaisen näköisiltä."

"Se on juuri näitten jaloin puoli."

"Miksi niin?"

"Siksi että nämä eivät ole kenenkään ajeltavia kuni jänikset hakaan, vaan näistä löytyy mies asian kohdalla."

"Mistäs te sen tietäisitte?"

"Olenhan jo kuukauden ajan ollut joka päivä näitten kanssa asiassa."

"Esimerkiksi, mihinkä erinomaiseen nämä sitten teidän mielestänne pystyvät?" sanoi Dampbell, ivahymy kasvoissaan.

"Nämä pystyvät työhön raikkaammin kuin monen muun paikkakunnan miehet, ja esimerkiksi koko näinä viikkoina en nuorilta enkä vanhoilta ole kirosanaa kuullut."

"Kirosanaa!... Sekö se sitten asian pilaa, jos kiroaa silloin kun asia sen sietää?"

"No, opettakaa te nämä sitten kiroilemaan", sanoi Tapani ja suu vetäytyi hymyyn.

"Kyllä minä ne opetan. Saatte uskoa että kyllä minä opetan. Kyllähän ne niskasuonet notkistuvat kun ovat minun parissani. Minun parissani on toista kuin teidän parissanne!"

Tapanin kasvot olivat hienossa hymyssä, eikä hän pitkään aikaan virkkanut mitään. Eikä puhunut Dampbellkaan mitään, veteli vaan savuja piipustaan, ja suustaan ulos puhaltaessaan työnti alahuulensa ylähuulen taakse, että savu tulla tuhisi ylähuulessa olevan parran läpi. Tätä tehdessään näkyi hän ajattelevan.

Tapani katsoi kelloa, ja nähdessään sen olevan yhdeksän, kääntyi Dampbelliin, sanoen: "Sitä kai minun on lähteminen aamulla metsään."

"Minäkin lähden aamulla mukaan", sanoi Dampbell ja Tapani kuuli äänestä että hänen ei ole ennen lähtemistä kuin Dampbellin kanssa.

Nyt Tapani nousi istualtaan, ja sanottuaan hyvää yötä lähti verkalleen kävelemään ulos. Hänestä tuntui hyvälle ettei Dampbell pyytänyt häntä viipymään, vaan hän sai vapaasti lähteä.

Ei hän kuitenkaan tästä vapaudesta ilostunut eikä liioin tuntenut halua mennä nukkumaan. Hän istui pirtin penkillä, kasvot jäykkänä ja silmät tuijottavan näköisinä katsellen ulos akkunasta, eikä virkkanut mitään, kun emäntä tuli sanomaan, että vuode on valmis.

Emäntä istui nyt hänen eteensä toisen akkunan pieleen ja hymyillen sanoi: "Mistä se meidän Tapani nyt on niin pahoillaan?"

Tapani oli kauvan ääneti. Mutta kun tunsu että emäntä odottaa vastausta, niin sanoi: "Tuntuu niin ikävältä ajatella koko tätä pitkää kesää. Näyttää siltä kuin Dampbell olisi aivan tehtäväkseen määrännyt minun halventamiseni. Se ehkä kostoksi siitä kun minä tänne lähtiessäni en ruvennut hänen navettaansa vesikourua tekemään, kun hän viekkaukella kutsui minut ennen aikojaan luokseen, muka tänne lähtemään."

"Jotakin sillä vissiin on hampaan kolossa, kun se niin koettamalla koettaa ilvehtiä."

"Minulla on ollut pahat vanhemmat. Mutta jos en Dampbellia olisi tullut tuntemaan, niin en tietäisi, miten suuri ero on pahalla ja häijyllä ihmisellä. Neljänkolmatta vanhaksi olin vanhempaini kotona, enkä kuullut heidän yhtään sanaa sanovan eikä kukaan saanut sanaa sanoa, jolla tahallaan tahdottaisiin toista ihmistä häväistä tai pilkata."

"Sanoitte vanhempianne pahoiksi, mutta miten ne olivat pahat, kun olivat niin suoraluontoiset?"

"Olivat niin sokeasti vakaumustensa orjat, etteivät voineet mitään muuta uskoa oikeaksi kuin yksinomaan omat käsitteensä asioista. Niitten lakien rikkomisesta sitten kuritettiin niin tavattomasti, että se oli petomaista räökkäystä eikä ihmisellistä opetusta."

"Ne olivat sitten vaan vakaumuksen ihmisiä ja uskolliset omille vakaumuksilleen. Heidän erehdyksensä ovat annettavat anteeksi, eikä muisteltava heidän vikojaan. Eikös niin, Tapani?"

"Aivan mielelläni voin antaa anteeksi tällaisena hetkenä, kun juuri olen kärsimässä häijyn ihmisen tahallisesta pilkasta. Mutta ne haavat eivät kuitenkaan sillä parane, jos teot antaisinkin anteeksi."

"Olen teitä tullut ymmärtämään, että omistatte liiaksi herkän ja aivan liekehtivä-tunteisen sielun. Eräs kokenut ihminen sanoikin, että mitä tunteikkaampi sielu on, sitä useammin saa kärsiä. Teidän sijassanne pitäisi olla sellainen härkä, joka osaisi aina puskea vastustajaansa, antaisi sanan sanasta, kaksi parhaasta. Mutta teissä ei näy olevan siihen miestä."

"En ole oppinut sitä nuorena ja Luojaani on luonutkin minut ihmiseksi eikä ihmisten pilkkaajaksi."

"Kiittäkää siitä Luojaanne ja lähtekää nukkumaan. Uni se on sellainen ystävä, joka huolet ja murheet haihduttaa", sanoi emäntä leppyisesti hymyillen ja lähti makuuhuoneeseensa.

Makuuhuoneeseensa lähti Tapanikin, ja tuntui somalta kun emäntä oli häntä niin hyvin ymmärtänyt.

Huomenaamuna miehet kokoontuivat tapansa mukaan lähtemään jo viiden aikana, ja silloin oli Tapanikin valmiina. Vaan emäntä sanoi, että: "Insinööri käski vasta yhdeksän aikana tuoda aamukahvia."

"Yhdeksän aikana!" huudahtivat miehet. "Ei tullut mitään, ei kerrassa tullut siitä hommasta mitään... Menkää emäntä viemään kahvia ja kiskokaa säärestä, niin että herää", sanoi joukosta joku.

"En minä lähde niin tuikeasilmäistä herraa herättämään ennenkuin aika tulee", sanoi emäntä hieman nauraen.

"No, mutta Tapani menee", sanoi isäntä.

"En minä lähde, kun minä olen hänen palvelijansa; vaan teille Ylitalon isännälle se sopii kaikkein parhaiten."

"Todellakin! Ylitalon isännälle se sopii", kuului joukosta kehoitus.

Isäntä kuuli että kyllä sitä hänen täytyy lähteä, ja pannen niskansa jäykän näköiseksi ja selkä hieman kumarassa lähti varmoilla askelilla mennä könöttämään sisälle. Kun housut olivat laskeutuneet tavallista alemmaksi, niin oli selkä tavattoman pitkän näköinen ja koko olento niin pelkäämättömän näköinen, että Tapanin suu vetäytyi makeaan hymyyn.

Kuin isäntä tavallisen kiireesti aukasi Dampbellin makuuhuoneen oven, niin Dampbell nosti silmänräpäyksessä päänsä pystyyn ja silmät renkaisillaan kysyi: "Onko tuli irti, vai mikä?"

"Ei ole tuli irti, vaan työhön sitä ollaan menossa", jorautti isäntä jäykästi.

"Työhön! Sinäkö sitä sitten minua tulet työhön käskemään?" ävähti Dampbell vihaisesti, että kieli sammalti.

"Niin. Meitä on monta jotka olemme odottamassa työhön lähtöä."

"Etkö sinä p—leen sika tiedä että minä olen komisioni-insinööri, että sinä tulet minua käskemään kuten ruotilaistasi!" ävelti yhä Dampbell, tömistäen sängyn perää kummallakin jalallaan, että tärisi koko huone.

"Minun ei tarvitse muuta tietää kuin sen, että Tapani ei sanonut ennen lähtevänsä työhön ennenkun te nousette ja siksi tulini herättämään", sanoi isäntä vakavasti ja samassa lähti pois.

"Mene, mene sinne Tapanin luokse odottamaan... Vai sinä aijot minua ruveta kuskaamaan niinkuin ajattelet, p—leen vetelys! Kaikkea pitää nähdä", porisi Dampbell isännän mennessä. Mutta kun tämä oli oven painanut kiinni, niin Dampbell kääntyi kyljelleen, vetäsi peitteen ylleen ja asettui nukkumaan.

Kun pirttiin kuului Dampbellin ävellys, niin Ylitalon isännän tullessa pirttiin oli jokaisen kasvot iloisessa naurussa ja joku sanoi: "Ampiaisen pesällepä taisit sattua."

"Niinpä yritin", sanoi Ylitalon isäntäkin nauraen.

"No miten sitten kävi? Saitko pystyyn?"

"Ei tuo vielä, vaan ehkä se sieltä toimiaa; ei sillä ainakaan uni ole enää ristinä, hyvin näkyivät valkeaiset silmistä ympäri terästen. Taitaa se olla sentään vihasta miestä... Arvelin minä sanoa kuin entinen mies papille, että: pidä koiras kiinni", jaaritti Ylitalon isäntä ja katseli kintaitaan kuten ainakin lähtöön valmistautuja.

Kaikkien muittenkin silmät olivat sinnepäin ja korvat terällään kuulemaan oven aukeamista ja Dampbellin askelia, mutta niitä ei kuulunut. Viimein Tapani riisui kengät jaloistaan ja varpaisillaan hiipi Dampbellin huoneen oven raosta kuulemaan, kuuluisiko liikettä. Mutta tuokion perästä palasi ja sanoi:

"Nukkuvan kuului ja unissaan kirskutti hampaitaan. Kyllä se ei ennen kymmentä ole pystyssä."

Sen kuultuaan Ylitalon isäntä hyppäsi ylös ja ulos työntyessään sanoi: "Odotelkoon kerran herra kerjäläistä".

Silloin lähtivät kaikki muutkin ulos ja menivät koteihinsa. Talon miehetkin lähtivät töihinsä. Tapani yksin jäi vaan venyskelemään pirtin penkille. Aina vähän väliin hän nousi akkunoista katselemaan ulos, ja taas heittäytyi penkille pitkäkseen ja puristi silmänsä kiini, mutta kasvot liekehtivät virkeästi ja aina väliin silmätkin remahtivat auki.

Viimein kuitenkin kiertyi kello yhdeksään ja emäntä vei kahvia Dampbellille. Emännän tullessa Dampbell hymyili lauhkeasti ja kysyi: "Jokos siellä nyt ovat miehet lähtöön valmiina?"

"Ne ovat olleet ja menneet niinkuin nukkuneen rukous", sanoi emäntä nauraen.

"Menneet! Mihinkä?" huudahti Dampbell ja silmät kilistivät.

"Kotiinsa tietenkkin, kun Tapani ei lähtenyt viemään metsään", sanoi emäntä ja katsoi terävästi Dampbellia silmiin.

"Nyt on helvetti!" sanoi Dampbell päätään punaltaen ja kynsästen korvallistaan.

"Voi, kun puhutte pahasti. Ei täällä meidän puolella niin rumia sanoja sanota", sanoi emäntä ja näytti kärsimättömältä.

"No p—le kaikkiaan!... Kieltikö niitä Tapani lähtemästä?" lisäsi Dampbell.

"Kielti monastikin, vaan minkäs se yksi monelle tekee", sanoi emäntä mennessään ulos.

Samassa tuli Dampbellkin pirttiin ja kuivasti kysyi Tapanilta: "No kotiinsako miehet ovat menneet?"

"Niin", murahti Tapani.

"Sinun on mentävä ne käskemään tänne ja heti."

"Minä en lähde", sanoi Tapani jäykästi.

"Sinäkö et lähde?"

"En."

"Miksi et?"

"Siksi että siitä ei ole mitään etua; ne eivät ole tänä päivänä tässä, hainpa niitä minä tahi minun takaseni."

"No nyt on helvetti!... No, juonitelkaahan minun kanssani!" sanoi Dampbell uhkaavana ja meni kamariinsa.

Tapani jäi nyt odottamaan kuin toisesta kädestään Dampbellin julmana näyttäytymistä ja mielessään määritteli, minkälaisena se nyt tulee. Varmaan se tulee lakkiaan pieksäen noitumaan hänelle. Tai jos se tulisi tavattoman hyvänä häntä houkuttelemaan lähtemään, että siten saisi tahtonsa täytetyksi.

Dampbell ei tullut kumpasenakaan, jäi vaan sydäntään sulaillemaan sisälle. Siellä hän kävellä taahkaili sinne tänne, ravisteli päätään, repäsi aina väliin korvallistaan ja sipitti: "Jos olisi nimismies likempänä, niin näyttäisin! vaan mikäpä sen kymmenen peninkulman päästä tänne lauloi. Ääh... Tuli ja leimaus!... Mutta kun Tapanikin äkäytyi... Se varmaan illalla loukkautui minun ivastani, mutta kyllä se siitä kestyy." Hän pani piippuunsa aina verestä tupakkaa ja poltti ja poltti, kävellen edestakasin levottomana. — Viimein hän istui keinutuoliin, nojasi ohimonsa vasempaan käteensä, jonka kyynäspää oli varattu keinutuolin kaiteeseen, ja oikean kätensä sormien välissä härvelinä pyöritti pitkää piippuaan. Istui siinä sitten silmät tulisina kiehuen.

Mutta vähitellen hän siitä rauhoittui. Hän rupesi hiljalleen viheltelemään, nousi ja otti Tapanin kartottamat tauluarkit, vertaili niitä toisiinsa ja etsi vikoja. Niitä katsellessa hänelle kuitenkin juohtui jotakin mieleen. Hän heitti tauluarkit käsistään pöydälle, meni kiirein askelin pirtin ovelle ja tyyneästi sanoi: "Tapani tulisi tänne."

Tapani pyörähti menemään. Kamariin tultua seisattui aivan kynnyksen eteen.

Dampbell meni pöytänsä luokse, katseli vielä hetken niitä karttoja, mutta viimein kääntyi Tapaniin ja sanoi: "Tulin ajatelleeksi ja päättäneeksi, kun tässä on näin hyvä huone, että minä rupeaisin tässä tekemään sisätöitä ja te tekisitte ulkotöitä sen mukaan kuin minä ohjaan... Te hankkisitte miehet kokoon ja rupeaisitte tätä itäpuolista osaa mittaamaan. Nyt miehet kokoon ja menette!"

"En luule että tänä päivänä ovat ne kenenkään käsissä, vaan huomiseksi voin ne hankkia", sanoi Tapani.

"No, vaikkapa huomiseksi", sanoi Dampbell istuessaan keinutuoliin, ja rupesi rauhallisena täyttämään piippuaan.

Tapanin mentyä Dampbell kutsui talon emännän huoneeseensa ja pyysi istumaan tuolille. Kun hän näki emännän kasvoissa aran punastuksen ja salaisen kylmyyden, niin palavilla silmillään valellen emäntää, tekeytyi niin herttaiseksi kuin vaan taisi ja sanoi:

"Te, emäntä hyvä, mitäs sanotte kun minä olen aikonut teillä tulla viipymään?"

"Kuinka kauan?"

"Muutamia kuukausia."

"Muutamia kuukausia... En luule että se käy laatuun", sanoi emäntä tynesti.

"No, mutta onhan tässä huoneita vielä talon väellekin, jos minä tässä yhdessä asun, maksua vastaan tietysti", sanoi Dampbell, nyökäyttäen päätään viimeisille sanoille.

"Kyllä huoneitten vuoksi, vaan muuten —."

"Mitenkä muuten?"

"Muuten vaan luulen, ettette tulisi menestymään."

"Minkä lemmon tähden?"

"Juuri sentähden. Meillä ei siedetä kiroilemista, lastenkaan tähden; eikä tuon kuuleminen ole hupia aikuisillekaan... Isäntäkin on siitä niin vihanen, että jos olisi tänä aamuna sattunut metelinne kuulemaan, niin uskon ettette olisi paljon painaneet portille viedessä, ja takaisin tulemisesta ei olisi ollut puhettakaan."

"Aivanko totta?"

"Kyllä se on juuri totta."

"Minulla pisti vihaksi kun se pöljä tuli minua käskemään. Minua, komisioni-insinööriä, tuli herättämään kuin ruotilaista."

"Ei se mies ole pöljä. Se on viisaimpia miesten joukossa ja täsmällinen kaikessa", sanoi emäntä vakavasti.

"Olkoon mikä tahaan miesten joukossa, vaan ei se nyt kuitenkaan ollut oikein, että hän hattu päässä tulla torjotti... Toisin olisi ollut laita, jos esimerkiksi te olisitte tulleet kahvin kanssa ja kertoneet asian."

"Minähän lupasin tulla vasta yhdeksän aikana tuomaan kahvia, niin eihän se ollut minun asiani ennen tulla."

Dampbell näytti hetkeksi sulkeutuvan itseensä; veteli piipustaan savuja, ylähuulen partansa läpi puhaltaen niitä ulos. Viimein hän hieman nureksien sanoi: "Minulla on luonto pikainen. Se joskus syttyy kuin tuli tappuroihin... Kyllä minä ymmärrän, että olisi se tänä aamuna vähemmälläkin välttänyt. Mutta se on ollut joka on ollut, emme saa syötyä takasin. Emme huoli ruveta jällelle mennyttä kiveä katsomaan. Mennään vaan eteenpäin ja ruvetaan tässä yhdeksi taloksi. Eikös niin, emäntä?"

"No, saahan tuota koettaa", sanoi emäntä hymyillen.

XII LUKU.

Tänä aamuna oli Dampbell tavallista iloisemmalla tuulella ja emännän aamukahvia viedessä oli jo vaatepäällä. Olipa jo pessayt kasvonsa, kammannut partansa ja tukkansa parhaimman mukaan. Tämän nähtyään emäntä hieman säpsähti ja vilkasi tuvan seinällä harvakseen käydä loksuttelevaan, isotauluiseen seinäkelloon. Mutta kello oli kun olikin yhdeksän, kuten pitikin olla aamukahvia tuodessa. Emännän kasvoihin palasi tavallinen hymy ja hän kääntyi tarjoamaan kahvia.

Dampbell tahtoi nyt olla lystikkäällä tuulella ja ilosta loistavin silmin sanoi: "Arvatkaapa emäntä mitä minä nyt olen miettinyt ja päättänyt?"

"Mitenpä minä sen toki arvaisin mitä se insinööri milloinkin mietti. Insinöörin juuri sanotaan olevan oikein sitä väkeä, jotka miettivät ja kykenevät miettimään sitäkin johon tavallinen ihmisjärki ei riitäkään."

"Sen te sanoitte oikein. Mutta nyt minä en sentään ole miettinyt mitään erinomaista, mietin vaan kotiin lähtöä ja päätinkin lähteä ihan tänä päivänä."

"Vai jo ihan tänä päivänä! Sepä on äkäistä hommaa."

"Niin se on. Mitä minä mietin, minä myöskin päätän."

"Miten se kotiin lähtö nyt näin heti tapahtuu? Sanoittehan viipyväne muutamia kuukausia ja nyt olette vasta ollut kolme viikkoa?"

"Sen sanoin siltä varalta etten joutuisi valehtelijaksi, jos asiat vaatisivat viipymään kauemmin, vaan nyt olen saanut täällä työt järjestetyiksi oikealle tolalle ja kun työt ovat näin yksinkertaista laatua, mittausta ja mittausta ja aina vaan mittausta, jonka Tapani kykenee hyvin tekemään, kun olen sen hänelle opettanut, niin minä olen täällä joutilas kuin Piikin Kalle Pietarissa."

"Onhan se mukavaa päästä kotiin. Näkee ihan päältäpäin insinöörin mielen, että somalle ja mukavalle se, entisen miehen sanaan, tuntuu päästä kotiin, varsinkin näin pahalta perältä. Insinöörillä lienee siellä nuori rouvakin ikävöimässä, kuinka nuori lieneekään."

"Minä olen neljäkymmenen kahden ja rouvani on kuuttatoista vuotta nuorempi minua. Sanokaapa nyt kuinka vanha hän on."

Emännän suuret silmät seisattuivat ja kääntyivät rävähtämättä katsomaan laipion rajassa riippuvaan isännän haukiuistimeen ja kasvotkin tulivat vakaviksi. Mutta pienen tuokion perästä hän sanoi: "Kylläpä se on nuori, se kai on vasta kahdenkymmenen kuuden. Melkein tyttäreksi sopisi ikänsä puolesta."

"Melkein. Mutta sopii se silti rouvaksikin."

"Eipä oikein... Miten semmoinen suuripartainen, ikänsä elänyt mies kuin tekin voitte olla yhdenvertainen kuudenkolmatta vanhan naishuplakkeen kanssa?"

"Mitäs yhdenvertaisuutta minulla hänen kanssaan pitäisi olla?" sanoi Dampbell.

"No, kuinkas muuten? Tokihan nyt saman avioparin täytyy olla yhdenvertaisia ja ymmärtää toisiaan, mutta täydellisesti toistensa ymmärtäminen ei liene mahdollista muilla kuin samanikäisillä."

"Ymmärtää toisiaan? Niinkö?"

"Niinpä niin. Kuinkas muuten?" sanoi emäntä katsoen Dampbellin silmiin ja hymyillen tehtyä hymyä.

"Tehän luette, että vaimo on luotu miehen tähden eikä miestä vaimon tähden. Ja juuri sen laskun mukaan vaimolla ei ole mitään ymmärtämistä miehestään, mutta miehen, joka on vahvemalla luonnolla varustettu, täytyy ymmärtää vaimonsa heikommaksi astiaksi ja se sen kyllä ymmärtääkin. Ja sen se kun ymmärtää, niin muuta ei tarvita."

"Niin nainenko teidän kirjoissanne on vaan käsissä kanneltava nukke? Minä en kuitenkaan sellaiseksi rupea."

"Niin, kun olette onnistunut miehenne saamaan tohvelinne alle ja olette nyt miehenne pää eikä mies vaimon pää. Olette kääntänyt nurin Jumalan luomisjärjestelmän, mutta minun kanssani se ei kävisi päinsä."

"Mutta minäpä en teidänlaisestanne miehestä huolisi, vaikka leskeksikin joutuisin, sitä vähemmän olisin huolinut ollessani vielä tyttönä", sanoi emäntä, lähtien helmojaan heilauttaen kyökkiinsä.

Tämän nähdessään Dampbellin kasvopäihin kihauti punasia pilperoita, ja ylenkatseellisesti syrjäsilmin katsoen hän heitti kahvikupit pöydälle, josta rämähdyksestä emäntäkin kuuli, että hänen viimeinen sanansa ja käytöksensä ei miellyttänyt Dampbellia.

Siitä ei emäntä kuitenkaan ollut milläänkään, vaan entistä loistavammin silmin ja leveästi hymyilevin kasvoin toi lisää kahvia. Dampbellkaan ei ollut äskeisistä tietävinään, vaan kahvikuppia ottaessaan emännän hopeanväriseiltä, laajalta tarjottimelta alkoi kysellä, kuka tämän kylän miehistä olisi osaavin

tämän joen kulkija, kuka esimerkiksi osaisi Narkauskosken parhaiten laskea, ettei tarvitsisi rantaa myöten kävellä, ja että laskenevatko ne Kallioköngästä ja Patoköngästä ollenkaan venheellä?

Emäntä ei sanonut tietävänsä eikä tahtonutkaan tietää mitään, sanoi vaan että miehet ne sellaisista asioista tietävät, ja kääntyi lähteäkseen huoneesta, mutta pyörähti takaisin ja sanoi: "Luulisin että Harjun äijä, se mustapartainen, juutalaisen näköinen äijä niistä parhaiten tietäisi. Hän niissä koskissa tietää jokahisen kiven kolonkin, ei ainoastaan venheväylät, sillä hän on kaiken ikänsä joka syksy puurajastanut siellä lohia tuohustaen."

"Vai niin. No sepä hyvä! Minun täytyy Harjun äijä kutsua tänne", sanoi Dampbell ihastuneena ja rupesi kiireen vilkkaan ryyppimään kahvia, josta päästyään hyppäsi seisaalleen ja itsekseen tuumien: "Tupakka päälle, sanoi Vänni kun vihiltä pääsi", pani piippuunsa tupakkia ja ulos kävellessään sytytti sen ja veteli suun täyteisiä savuja ikäänkuin äkäräissään.

Illalla Tapanin metsästä tultua ja hänelle annettuaan viimeiset ohjeensa, Dampbell lähti kotimatkalleen, joten Tapani jäi yksinään toimittelemaan mittaustöitä.

Tämä aika kului Tapanilta ilman mitään erityisiä tapauksia. Työnsä hän sai vasta marraskuun alussa niin loppuun että pääsi niistä irti. Nyt hän juuri oli kotimatkalle lähtemässä. Viime yönä oli satanut lunta, että maalla oli jalkaisku ja metsä oli huurteesta sujyksissa. Joessakin kulki virran mukana hyydelauttoja melkein kantanaan, ettei venheellä kulkemisesta voinut olla puhettakaan. Tapanin täytyi siis ottaa matkakapineensa selkäänsä ja lähteä jalkapatikassa tallustelemaan kotiin päin. Yli kaksikymmentä peninkulmaa hän siten sai kulkea ennenkuin pääsi sellaisille teille, joilla voi ajaa hevosella. Marraskuu olikin jo puolivälissä, kun kauniina kuutamoilta, reen jalasten kovasti kitistessä pakkastuneessa lumessa Tapani pääsi Dampbellin kotiin.

Nähtyään Tapanin reen pysähtyvän kartanolleen Dampbell kiirehti pitkävartisine piippuineen avopäin ulos ja mataloilta portailtaan iloisesti huusi: "Ainahan elävän silmät näkee. Olen jo luullut kuolleheksi, kalmahan kaonneheksi, kun en moneen monituiseen viikkoon ole saanut mitään tietoja."

Tapani, joka oli vilusta kontetuksissa, ettei kieli tahtonut suussa kääntyä, kun lähes kolmen peninkulman taipaleen yhteen mittaan oli kesävaatteisillaan talvipakkasella kyyröttänyt reen perässä, ei vastannut mitään. Vasta Dampbellin luokse päästyään hän tervehtiessään sanoi: "Nyt on tosi kylmä", ja kiirehti huoneeseen.

Dampbell nyt ihan juosten kiirehti kyökkiin piikoja potuuttelemaan että tuotaisiin Tapanille teetä, ja heti sitä tulikin oikein monenlaisten leivosten kanssa.

Sen juotuaan Tapani puistalti hartioitaan ja ilostuneesti sanoi: "Sepä tuntui paremmalle kuin hyvälle. Aivan rupesikin kylmä hätää näyttämään loppumatkalla. Sitä kun päiväkaudet tulee näin keveillä vaatteilla reessä olemaan, niin kerkiää talven ilma tunkeutua ihan ytimiin asti."

"Aivanko noilla pikkutakkisillanne koko matkan olette tehnyt?"

"Aivan. Mistäpä minulla lienee muuta ollut."

"Olisitte ostanut oikein lappalaiset turkit, niin olisitte tarennut."

"Ei ollut rahaa. Jos en olisi Merikaupungissa saanut velaksi kahtakymmentä markkaa, niin olisin saanut apostolin kyydillä tulla koko matkankin, nälkä toisena toverina. Yli kaksikymmentä peninkulmaa sieltä alkumatkasta aina tänne Jormakan kylään asti tulinkin jalkapatikassa; vaikka lunta oli maassa puolissäreen."

"Mitä tuhannen täytistä te siellä niin myöhään rupesitte olemaan, olisitte tullut jo venhekelin aikaan."

"En heittänyt kesken sitä mittausta."

"Kesken? No joko ne sitten tulivat koko jakokunnan maat mitatuiksi?" kysyi Dampbell silmät suurina.

"Kartalla ovat."

"Aivanko niittypalstoineen, kaikkineen?"

"Aivan on... Sehän se Lainiojoen perukka veikin pari viikkoa... Mutta se oli kuitenkin hauska retki. Siellä elimme oikein muinaissuomalaisten elämää. Meillä oli muutoin pyssyn tapainen, uistin ja onki matkassa, jotka meitä kuuttatoista miestä elättivät. Metsä rymisi lintuja täynnä ja niitä sillä pyssyräikällä saatiin niin paljon kuin vaan jaksettiin syödä, ja kun ruuan muutosta tahdottiin niin uistimella temmottiin joesta lohia ja taimenia ja perho-ongella harreja ja rautuja niin paljon kuin halutti. Niitä syötiin miten osattiin, ja osattiinkin sitä, sillä leivät siellä eivät paljon kuluneet."

"Taisi se pyytö sentään viedä aikaakin, että joudettiin sitä muuta paljon tekemäänkään kuin metsästäämään ja kalastamaan", sanoi Dampbell hymyillen.

"Kumpaisenkin tekivät ne kaksi miestä, jotka ruokavaroja kuljettivat työn mukana... Katsotaanpas niitä tauluarkkeja, niin kyllä näette että on siellä tehty muutakin eikä vaan metsästetty ja kalastettu."

Sen sanottuaan Tapani purki karttakäärönsä ja äänetönnä erotteli niistä ne tauluarkit, mihin oli Lainiojoen niityt mitattu. Sitten hän levitti yhdeksän tauluarkkia Dampbellin suurelle työpöydälle ja ylpeillen sanoi: "Eikös rupea näyttämään, että on siellä tehty muutakin kuin metsästystä ja kalastusta?"

"Ovatko nämä nyt kaikki niitä niitypalstoja?" sanoi Dampbell silmät renkaisillaan.

"Tämä on, näette, yhtä palstaa, yhtä Lainiojoen palstaa. Näette, tässä halki näitten kaikkien tauluarkkien juoksee tämä sama Lainiojoki, ja on tätä yhtä palstaa vähän yli kuuden kilometrin."

"Yli kuuden kilometrin!" huudahti Dampbell ihastunein kasvoin.

"Kuusi tuhatta kaksikymmentä viisi metriä pitkältä sitä on, mutta siinä ovatkin koko sen kylän ulkoniityt. Yksikantaisia rääsiniittyjä ei olekaan ollenkaan."

"No on tuota tuossakin, kun kohta puolet koko lohkokunnan maa-alueista."

"Ei toki sentään kolmatta osaakaan. Kaksikymmentä kahdeksan täyttä tauluarkkia on muuta maata, mutta näissä arkeissahan on monessakin sentään enempi puoli tyhjää."

"Mutta paljonhan siitä lohosta sentään karttui. Kaksikymmentä kahdeksan tauluarkkia... Ja sekö on sitten koko lohko mitattu?"

"Aivan on laidasta laitaan, ja siinä ne nyt ovat koko sen jakokunnan maat", sanoi Tapani itsetietoisesti, painaessaan kädellään Dampbellin työpöydälle asettamaansa tauluarkki-pinkkaa, ja tuntui kuin siinä piilisi jonkunmoinen muistojen aarre. Vielä istuttuaan tuolille, toiselle puolen huonetta, menivät hänen silmänsä siihen tauluarkki-pinkkaan. Tuntui siltä kuin se puhuisi jotakin mieluista satua, johon olisi liitetty nekin hauskat syksyllät, mitkä Lainiojoen erämaassa nuotiotulen paisteessa metsokeittoa ja paistettua lohta syöden vietettiin, revontulten hulmutessa metsässä.

Dampbell oli nyt tavattomasti mielissään, mutta ei hän kuitenkaan Tapanin töistä enempää puhellut, rupesi vaan kertoilemaan kesän toimistaan kotona.

Tapanista tuntuivat ne mitättömiltä ja mauttomilta. Saadakseen sentähden puhetta toisaalle hän kääntyi katsomaan akkunasta ulos, missä täyden kuun valaisema lumen pinta kimalteli, jättäen siihen harmahtavia kasvattipuitten suojaamia levyjä. Tuokion niitä katseltuaan Tapani hymähti ja sanoi: "Olen aina kuullut puhuttavan revontulista ja nähnytkin niitä taivaalla, mutta viime tiistai-iltana sain nähdä ihan käsistäni ja olla niitten sisässäkin."

"Miten niin?"

"Kuljin metsätaivalta Miekojärven ja Meltosjärven kylien välillä, niin ihan niiltään nimiään alkoi metsässä hulmahdella ja syttyi se aivan tyhjästä synnyttämättä mitään ääntä, ja aina väliin hulmahti metsä niin täyteen sitä vaaleaa ja vaalean sinertävää kaasua tai usvaa, ettei tahtonut eteensä nähdä... Olisi ollut hieman kaameaakin, jos olisin ollut yksinäni, vaan kun oli kumppalinani Kuikkalan Jörkki, joka oli monasti ennen ollut samallaisessa kylvyssä, niin tuntui se vaan hauskalta."

"Ja metsä humisi täynnä revontulta", sanoi Dampbell hymy kasvoissa.

"Niin. Kyllä sitä aina välistä oli aivan metsän täydeltä. Ja se kumma, että vaikka se ihan silmänräpäyksessä hulmahti, niin ei synnyttänyt pienintäkään ääntä eikä puitten hienoimmatkaan oksat vähääkään värähtäneet, ei enempi sen tullessa kuin lähtiessäkään. Tuli tyhjästä ja katosi tyhjäksi aina siksi kunnes taas hulmahti uudestaan."

"Mutta olikohan se revontulta? Eiköhän se ollut jotakin metsäkalman savua. Hyvähän olisi ettei olisi teihin taas joku kalma tarttunut", sanoi Dampbell ja sanoista selvään kuului ettei hän uskonut koko kertomusta.

Tapani kääntyi katsomaan ulos, jääden mykäksi. Ja kun Dampbellikaan ei siinä hetkessä jatkanut, niin Tapani saadakseen puhetta alkuun sanoi: "On sitä sentään muistella aikaa siitä kun kotoa lähdin, mutta huomen iltana siellä taas lienen."

Silloin Dampbell tosissaan sanoi: "Ei puhuta nyt mitään kotiin lähdöstä. Minä tahdon teitä nyt pitää vieraanani, ainakin yhden viikon. Meillä on teille aivan omituinen huonekin tuossa pihan toisella puolen, tuo nuoren herran tupa, kun se ei ole nyt kotona. Levähtelette ja virkistelette itseänne tässä

matkanne vaivoista. Eikä meiltä pannakaan lähtemään jalkasin, meillä on hevosiakin saattamaan ainakin ensi taipaleen päähän."

Dampbellin puheessa tuntui jotakin salattua, jonkatähden Tapanin mieli värähti, ja hän pyydellen sanoi: "Kyllä minä kuitenkin tahtoisin huomenna päästä kotiin."

"Mikäs sinne nyt sellainen kiire? Olkaahan vaan nyt täällä vieraanani edes yksikään viikko. Sitten ette tarvitse kurjana väsyneenä mennä kotiin, vaan heti tultuanne kykenette pajassa paukkamaan, kuten ainakin levähtänyt mies", sanoi Dampbell, piippunsa varren nenällä ylähuulensa partaa käännellen puoleen, ja toiseen.

Tapanista tuntui hirmuiselta jäädä viikkokaudeksi Dampbellin kotiin, jossa tuskin saisi rauhaa pilaamiseltakaan, ja Dampbellia ei käynyt laatuun suututtaminen, kun oli kesän palkka saamatta. Nyt tunsu Tapani olevansa sellaisissa kahleissa, joihin ei uskonut eläessään joutuvansa. Puhumattomana hän vaan istui ja akkunasta katseli kuutamoyöhön.

Seuraava päivä oli kaunis päivä, niin kaunis kun marraskuun puolivälissä voi olla. Auringonpaiste sulatti seinämällä lunta ja puitten oksista tippui kuura ja satanut lumi auringonpaisteen vaikutuksesta. Tapanissa syntyi ihan polttava halu päästä lähtemään kotiin. Hän meni Dampbellin luokse, ja tekeytyen niin nöyrän näköiseksi kuin vaan taisi, sanoi: "Kyllä minä kuitenkin tahtoisin päästä kotiin näkemään kotilaisiani. Jos insinööri olisi hyvä ja maksaisi minulle sen palkka-vähäseni; en voisi rahatta mennä kotiin, kun koko kesänä en ole lähettänyt penniäkään."

"Hm... Mikä se sellainen hätä. Kyllä minä maksan sitten kun minun aikani tulee. Ollaanhan nyt tässä tämä viikko. Olenhan minä sanonut että pidän teitä vieraanani nyt tämän viikon", sanoi Dampbell ystävällisellä tavalla, vaan ei kuitenkaan voinut salata salaista iloansa, josta Tapani ymmärsi että nyt sitä kostetaan sitä, kun hän ei keväällä ruvennut navettaan vesikourua tekemään.

Tapani kulutteli nyt aikaansa miten osasi. Viikon kuluttua hän uudisti pyyntönsä päästä kotiin. Dampbell tekeytyi asialliseksi ja tolkussaan sanoi: "No, nythän sitä jo onkin toisenlainen lähteä kotiin kuin Lapista tultua. Mutta tänä päivänä eivät jouda hevoset kyytiin, vaan huomeneksi järjestetään asiat niin että pääsette lähtemään. No, huomenna sitten!"

Tämän viimeisen lauseensa Dampbell sanoi reippaasti huudahtamalla ja katsoi Tapania silmiin, nähdäkseen mitä tämä ilmotus vaikuttaa.

Tapani ei siitä ollut millänsäkään, umpimielisenä vaan ajatteli: pitäneehän kortteli kestää kun kyynärä on kestäetty — ja lähti ulkokausteelle aikansa kuluksi kävelemään. Mutta sielläkään hän ei tahtonut mitään nähdä eikä kuulla, koetti puristaa itsensä ettei ajattelisikaan mitään.

Tulevana yönä Tapani nukkui tavallista sikeämmin ja oli päivä jo harmaan hevosen kokoinen, kun seiniä täristävästä tuiskun jyrinästä heräsi. Säikähtyen hän hyppäsi vuoteeltaan akkunasta näkemään ulos. Mutta ulkona satoi lunta taivaan täydeltä ja ankara tuuli pelmuutti pehmyttä vitiä, ettei nähnyt yli kartanon. Sen nähdessään Tapani huokasi syvään, purasi hampaansa yhteen ja itseksensä sanoi: "Nyt se veitikka tekee tuosta tuiskusta tekosyyn, ettei päästä tänäkään päivänä." Se pelko kuitenkin oli turha, sillä tuskin oli hän ehtinyt pestä kasvonsa ja pukeutua, kun piika huppukorvin juoksi yli kartanon ja tempastuaan oven auki kiljahti: "Insinööri kutsuu teitä sisälle!"

Tapani ei odottanut toista käskyä, vaan lähti samassa avauksessa ulos ja piian jälessä kynttä kantta juoksi kartanon yli, ettei tuisku kerkiäisi lumittaa vaatteita.

Astuessaan Dampbellin huoneeseen hän jäi lattialle seisomaan hieman hämmästyneenä nähdessään Dampbellin olevan juuri kuin matkaan valmistautumassa. Kasvot pestyinä, tukka ja parta kammattuina hän seisovillaan kiireen kautta tunki tupakkia piippuunsa. Mutta Tapanin huomattuaan hän heti sanoi: "Minä kävin renki Aatelle sanomassa että toimittautuu teitä kyytiin, mutta tämäkös siitä noituilemaan, ettei hän tämmöisellä ilmalla lähde, juuri kuin se nyt sää tarttuisi sääreen. Mutta kyllä minä sille sanoin, että meillä lähdetään silloin kun aiotaan, eikä rengit ole meidän lähtöjen määrääjiä."

Sitten hän viittasi pöydälle viisi- ja kymmenmarkkasista ladottuun rahaläjään, ystävällisesti sanoen: "Siinä on nyt teille kaksisataa eturahoiksi. Sitten revisionin jälkeen, kun teidän töistänne olen saanut, annan lisää. Ja nyt lähtekää kotiin!" Tämän viimeisen lauseensa hän sanoi iloisesti huudahtaen ja ilosta palavin silmin ojenti pitkäsormisen, laihan kätensä hyvästelläkseen, ja toivottaen terveyttä vastakin kykenemään lähtemään puristi lämpimästi Tapanin kättä. Samassa renki Aatekin alakartanosta ajaa hurahutti ja seisautti rekensä juuri porrasten eteen, jolloin Dampbell viimeiseksi sanakseen iloisesti huudahti: "Nyt ei muuta kuin suti puti tielle!"

Tapani juoksi nyt huoneestaan pienen laukkunsa kintasresut käsiinsä ja juosten hyppäsi rekeen, jolloin reki pääsi irti ja Dampbellin iso musta täyttä kyytiä juosta röhkäsi kylälle viepää kujaa, jonka

öinen tuisku oli täyttänyt lumella ihan aitojen tasalle. Reki nyt vuoroin sinne, vuoroin tänne nujerrellen kulki aivan lumen sisässä, jota vielä tuiskukin pölisti, jotta ei tahtonut saattaa hengittääkään sakeassa tuprussa.

Pitkän tuokion perästä kuitenkin tie johti korkean ja tuuhean petäjikön suojaan, jossa tuisku jyrisi vain puiden latvoissa.

Tapanista oli kaikki tähän asti ollut kuin hajanaista houreunta, jota voi nähdä silloin kun pää on jonkinlaisen aivokuumeen tapaiemana. Nyt hän vähitellen tointui näkemään itseään ja kohtaloaan ja huomasi olevansa kaulaa myöten lumeen haudattuna. Hän pyysi Aatea pysäyttämään hevosen ja tyhjentämään lunta vähemmäksi reestä. Nyt kallistettiin reki ja tyhjennettiin lumi, jota tehdessä Aate hammasta purren kiroili ja sadatteli, että: "Tässä talossa sitä ei koskaan eikä mihinkään osata lähteä muulloin kuin jumalattomalla ilmalla! Oli se kesällä tai talvella, kun milloin vaan syntyy paha ilma, niin kyllä tietää että nyt se on taas lähtöpäivä."

"Kyllä kai viime viikolla olisi ollut kauniitakin ilmoja tehdä tämäkin matka, ja tällaisilla matkatamineilla olisi minullekin ollut toista kun nyt", sanoi Tapani hieman harmissaan.

"Piruusissaanpa se teitäkin kiusasi, kun tiesi teillä olevan ikävän kotinne. Oli sille meidän timperille, joka uuteen talliin sillan niskoja laittaa, kertonut että hän nyt kostaa sen, kun te ette olleet keväällä ruvenneet siihen uuteen navettaan vesikourun tekoon. Sillä p—llä pitääkin aina olla yksi kiusattava. Silloin kun ei saa muita niin kiusaa omaa rouvaansa."

"Se rouva näyttää niin kelpo ihmiseltä."

"Se on ihan ihmisten parhaita. Sillä saa rauhan, se ei ole kynsin hampain piikojensakaan kimpussa, kuten tuo ukko, joka kiertää jokaista kuin piru pappia ja hakee nokkansa tietä kuin sika päästäkseen riihen eteen."

"No, miten ja mistä syystä se rouvaansa on kiusaavinaan?"

"Syytökö se piru tarvitsee! Ihan ihto aikojaan kun juohtuu mieleen, niin yökaudet passauttaa itseään ja valvottaa rinnallaan siksi kun on nousun aika, jolloin rouvan täytyy tulla talousaskareihin. Silloin se paholainen itse rupeaa nukkua hahottamaan; sen ajan sitä sitten kaikki saa olla rauhassa."

Nyt oli reki saatu tyhjäksi. Tapani kääriytyi hevosen loimeen, jonka Aate sattumalta oli pannut rekeen, ja kun ilo kotiin pääsemisestä ja siitä, että vihdoinkin oli päässyt kiusaajasta, lämmitti mieltä, niin tuisku ei tuntunut miltään. Tuntui vaan somalta, kun tunsu reen olevan kiireessä kulussa ja jouduttavan kotiin pääsöä.

* * * * *

Oli jo ilta pimenemässä melkein pimeimmälleen ja tuisku jyrisi ensistä ankarammin, että nurkat vinkuivat ja viiri rämisi tangossaan ihan kuin tuskassa. Maria oli ilta-askareiltaan tultuaan riisunut kenkensä ja lämmitteli jalkojaan iloisesti palavan takkavalkean ääressä, hymyillen katsellen valkean toisella sivulla olevaa Hilmaa, joka kapaloi posliinipäistä nukkeaan ja laulaa lirkitteli:

Elä itke ilman syyttä, elä vaivatta valita...

Mutta tähänpä katkesikin Hilman laulu, kun lumisena ja vilusta kontettuneena mies työntyi huoneeseen. Hilman ja Marian silmät terottuivat kiinteästi tulijaan, mutta samassa Maria hyppäsi pystyyn ja huudahti: "Isä!... No, tuiskuko sinut nyt lennätti siihen! En yrittänyt tuntea, kun on niin parrottunut ja luminen kuin koira!... Ja niillä ketineilläkö sinä olet henkesi pitänyt tuommoisessa ilmassa?"

"Näillä kai sitä on taretu", sanoi Tapani hieman väristen, ja ensin tervehdittyään Mariata kiirehti tervehtimään Hilmaa. Mutta tämä nähdessään hänen lähenevän koppoi nukkensa syliinsä, juostakseen piiloon. Kyyristyneenä loukkoon, naulassa riippuvain vaatteiden taakse, hän Tapanin lähestyessä rupesi hätäisesti parkumaan: "Elä, elä, elä tule!" ja sylin veti vaatteita itseensä niin lujaan kuin vaan taisi.

"Hilma rukka ei tunne enää isää", sanoi äiti ja kiirehti hyvittelemään: "Isähän se on! Katsohan, enhän minäkään pelkää, tähän on isä, tullut nyt sieltä Lapista, josta on odotettu."

"Ei ole, ei ole", väitti yhä Hilma, mutta äänessä kuului kuitenkin, että kyllä hän silloin jo tunsu, vaan ei viitsinyt sanoa.

Tapani jätti nyt Hilman rauhaan ja istui keinutuoliinsa, missä hän, Marian keittäessä kahvia, kertoili kaikista matkansa tapahtumista. Tätä kuullessaan Hilma sormi suussa ja kainoudesta punastuksissaan hiipi Tapanin selän taakse, saadakseen tilaisuutta päästä kättä antamaan isälle. Sen huomattuaan

Tapani huudahti: "No Hilma! Sinähän sitä olet kuitenkin se minun entinen Hilmani. Tuleppas syliini!... No mutta oletpa sinä kasvanut ja lihonut, olet raskas kuin mikäkin jysky... No, joko sinä nyt tunnet minut?"

"Jo."

"Mutta minkätähden sinä et äsken tuntenut?"

"Kun oli tuo parta", sanoi Hilma, sormeaan suussaan yhä pyöritellen, ja kirkkailla silmillään vilkasi isänsä partaan.

"Pitäisikö se ottaa pois tämä parta?"

"Pitäisi."

"Minkätähden?"

"Kun on niin ruma."

"Ovatko ne kaikki partamiehet rumia?"

"Ovat."

"Mutta mitenkäs se sinun lehmäsi, Muutikkisi, jaksaa? Onko sillä häntä alaspäin?"

"On."

"Onkos sulla monta lammasta?"

"Minulla on yksi ja äitillä kolme."

"Pässikö se on sinun lampaasi?"

"Ei ole. Se minua pelottaa kun se aina uhkaa pukata, kun minä karsina-aidan raosta pitäen omalle piitilleni leipää antaisin."

"Se uhkaa sentähden pukata kun sinä et hänelle anna leipää."

"Hänelle antaa äiti", sanoi Hilma ja painoi päätään isän rintaa vasten lujempaan, ikäänkuin lopettaakseen isän kyselyn. Maria sen nähtyään sanoi: "Taitaa se nyt sentään tuntua Hilmasta somalle oleminen isän sylissä. On sillä ollutkin jo monta ikävää. Syksykesällä jo usein ihan itsestään mällähti itkemään, kun ei tule se isä... Mutta ei nyt isä enää lähtenekään eikä jättäne meitä niin kauvaksi yksinämme."

"En lähdekään enää."

"Aivanko totta?"

"Kyllä se on juuri totta."

Tapanin sanoissa kuului luja päättäväisyys. Sen kuullessaan Hilma nyhjäytti ruumistaan yhäkin lujempaan isänsä rintaa vasten, ja ilosta hytkähti Mariankin sydän ja kirkkaat kyneleet vierähtivät poskipäille.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KORPELAN SEPPÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.